

GENEL TURİZM

Editör

Prof. Dr. Fatih TÜRKMEN

Karabük Üniversitesi Safranbolu Turizm Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü

© Copyright 2025

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN
978-625-375-765-6

Sayfa ve Kapak Tasarımı
Akademisyen Dizgi Ünitesi

Kitap Adı
Genel Turizm

Yayıncı Sertifika No
47518

Editör
Fatih TÜRKMEN
ORCID iD: 0000-0001-6716-7399

Baskı ve Cilt
Vadi Matbaacılık

Yayın Koordinatörü
Yasin DİLMEN

Bisac Code
TRV000000

DOI
10.37609/akya.3907

Kütüphane Kimlik Kartı
Genel Turizm / ed. Fatih Türkmen.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2025.
364 s. : resim, tablo, şekil ; 160x235 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253757656

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.
Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1	Turizmin Temel Kavramları.....	1
	<i>Tuba ŞAHİN ÖREN</i>	
BÖLÜM 2	Turizmin Çeşitleri	17
	<i>Veli Erdiñç ÖREN</i>	
BÖLÜM 3	Turizmde Kurumlar ve Sektörel Yapılanma	35
	<i>Ayşenur BİŞİREN</i> <i>Kansu GENÇER</i>	
BÖLÜM 4	Turizmin Gelişmesine Etki Eden Faktörler	51
	<i>Emre AYKAÇ</i>	
BÖLÜM 5	Turizmin Ekonomik Etkileri.....	71
	<i>Davut UYSAL</i>	
BÖLÜM 6	Turizm Talebi	95
	<i>Fatih ERCAN</i>	
BÖLÜM 7	Turizm Arzı.....	113
	<i>İbrahim ÇETİN</i>	
BÖLÜM 8	Turizm ve Çevre İlişkileri	133
	<i>Burak PINAROĞLU</i> <i>Yurdanur YUMUK</i>	
BÖLÜM 9	Turizm ve Kalkınma	151
	<i>Yurdanur YUMUK</i> <i>Burak PINAROĞLU</i>	
BÖLÜM 10	Türkiye Turizmi ve Geleceğe Yönelik Eğilimler.....	165
	<i>İsmail ÇALIK</i> <i>Murat ÖDEMİŞ</i>	
BÖLÜM 11	Uluslararası Turizm ve Geleceğe Yönelik Eğilimler	205
	<i>Seda UĞUR ÇILKARA</i>	

BÖLÜM 12 Alternatif Turizm Çeşitleri	227
<i>Elif ACUNER</i>	
BÖLÜM 13 Sürdürülebilir Turizm.....	261
<i>Çiğdem MUTLU</i>	
BÖLÜM 14 Turizmde Yeni Yaklaşımlar	285
<i>Buğcan GÜVENOL</i>	
<i>Simge KÖMÜRCÜ SARIBAŞ</i>	
BÖLÜM 15 Turizmin Yapısal Bileşenleri: Çekicilikler, Konaklama, Yeme-İçme ve Ulaşım.....	323
<i>Gamze ERYILMAZ</i>	

YAZARLAR

Doç. Dr. Elif ACUNER

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi,
Ardeşen Turizm Fakóltesi, Turizm
İşletmeciliğı AD.

Dr. Öğr. Üyesi Emre AYKAÇ

İskenderun Teknik Üniversitesi, Turizm
Fakóltesi, Turizm İşletmeciliğı AD.

Uzm. Ayşenur BİŞİREN

Bağımsız Araştırmacı

Doç. Dr. İsmail ÇALIK

Gümüşhane Üniversitesi, Turizm
Fakóltesi, Turizm Rehberliğı AD.

Doç. Dr. İbrahim ÇETİN

Akdeniz Üniversitesi Serik İşletme
Fakóltesi, Turizm İşletmeciliğı AD.

Dr. Öğr. Üyesi Seda UĞUR ÇILKARA

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi,
Karadeniz Ereğli Turizm Fakóltesi, Turizm
İşletmeciliğı AD.

Doç. Dr. Fatih ERCAN

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi,
Karadeniz Ereğli Turizm Fakóltesi, Turizm
İşletmeciliğı AD.

Doç. Dr. Gamze ERYILMAZ

İskenderun Teknik Üniversitesi, Turizm
Fakóltesi, Gastronomi ve Mutfak
Sanatları AD.

Doç. Dr. Kansu GENÇER

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi,
Tavşanlı Uygulamalı Bilimler Fakóltesi,
Gastronomi ve Mutfak Sanatları AD.

Arş. Gör. Buğcan GÜVENOL

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Turizm
Fakóltesi, Turizm İşletmeciliğı AD.

Doç. Dr. Çiğdem MUTLU

Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Meslek
Yüksekokulu, Lokanta ve İkram
Hizmetleri Bölümü

Doç. Dr. Murat ÖDEMİŞ

Gümüşhane Üniversitesi, Turizm
Fakóltesi, Gastronomi ve Mutfak
Sanatları AD.

Doç. Dr. Tuba ŞAHİN ÖREN

Uşak Üniversitesi, Banaz Meslek
Yüksekokulu, Otel, Lokanta ve İkram
Hizmetleri Bölümü

Doç. Dr. Veli Erdinç ÖREN

Uşak Üniversitesi, Banaz Meslek
Yüksekokulu, Otel, Lokanta ve İkram
Hizmetleri Bölümü

Arş. Gör. Burak PINAROĞLU

Karabük Üniversitesi, Safranbolu
Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği
AD.

Doç. Dr. Simge KÖMÜRCÜ

SARIBAŞ

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Turizm
Fakültesi, , Turizm İşletmeciliği AD.

Doç. Dr. Davut UYSAL

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Turizm
Fakültesi, Turizm Rehberliği AD.

Doç. Dr. Yurdanur YUMUK

Karabük Üniversitesi, Safranbolu
Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği AD.

TURİZMİN TEMEL KAVRAMLARI

Tuba ŞAHİN ÖREN¹

GİRİŞ

“Merakla Başlayan Yolculuk”

Belki de insanlık tarihinin en güçlü itici gücü, meraktır (Ball, 2013). Bilinmeye-ne yönelme arzusu, korku ile birlikte hissedilen heyecan ve hayatta kalmanın zorunluluğuyla birleştiğinde ortaya sadece bir yer değiştirme eylemi değil; bir keşif, bir deneyim ve bir kültür üretimini ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenlerle turizmin kökeninin, sadece modern zamanlara değil, insanın evrimsel geçmişine kadar uzandığını (Nash, 1996) görmekteyiz.

İlk insanlar, yaşadıkları coğrafyaları besin kaynaklarına ulaşmak, tehlikelerden uzaklaşmak ya da iklim koşullarına uyum sağlamak (Bellwood, 2022) gibi nedenlerle terk ettiğine inanılmaktadır. Kuşkusuz ki bu zorunlu göçlerin içerisinde bile içten içe bir «bakalım orada ne var» hissinin saklı olduğunu yadsınamaz. Tarih öncesi çağlarda avcı-toplayıcılarının izlerini sürdüğümüzde, onların sadece hayatta kalmaya değil, çevrelerini de anlamaya çalıştıklarını düşünmekteyiz. Ve anlamak, her zaman bir yere gitmeyi gerektirmektedir.

Zamanla insanlar yerleşik düzene geçmiş olmalarına rağmen hareketliliğin sona ermediği görülmektedir. Merak eden insan, bu kez uzaklardaki kabileler-

¹ Doç. Dr., Uşak Üniversitesi, Banaz Meslek Yüksekokulu, Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü, tuba.sahin@usak.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-0899-9421

KAYNAKLAR

- Amoiradis, C., Velissariou, E., ve Stankova, M. (2021). Tourism as a socio-cultural phenomenon: A critical analysis. *Journal of Social and Political Sciences*, 4(2). <https://doi.org/10.31014/aior.1991.04.02.271>
- Andrusiv, U., Skrypyuk, V., Zihunova, I., Klochko, O., ve Khutkyy, V. (2021). Legal regulation of insurance in tourism. *International Journal of Computer Science ve Network Security*, 21(11), 189-192.
- Arman, A., ve Ak, S. (2021). Yemek, kültür ve turizm arasındaki ilişkiler. In S. Şengül ve A. Kurnaz (Eds.), *Gastronomi turizmi: Kavramlar, ilkeler ve uygulamalar* (pp. 1-24). Detay Anatolia Akademik Yayıncılık.
- Arslan, E. (2024). From tourists to nomads: unveiling the transformative potential of digital nomads in travel and tourism. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 16(3), 269-281.
- Avcı, N. (2019). Uluslararası Turizm, İçinde, Kozak, N. (Editör), Online Türkiye Turizm Ansiklopedisi, <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/uluslararasi-turizm> (Erişim tarihi: 10.07.2025).
- Aydın, S., ve Coşkun, İ. O. (2023). Türkiye'ye Yönelik Turizm Talebinin Çekim Modeli ile Analizi: OECD Ülkeleri Örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 15(3), 2357-2370. <https://doi.org/10.20491/isarder.2023.1717>.
- Azmi, E., Che Rose, R. A., Awang, A., ve Abas, A. (2023). Innovative and competitive: A systematic literature review on new tourism destinations and products for tourism supply. *Sustainability*, 15(2), 1187.
- Azra, U., Al Karni, W., ve Maimun, M. (2025). Mapping of Regional Economic Potential in South Aceh. *Majapahit Journal of Islamic Finance and Management*, 5(1), 748-770.
- Babajanova, D., Isakov, B. N., Tilabaev, S. B., ve Muminov, A. Z. (2022). Interaction of Tourism Development in Uzbekistan with Types of Historical and Cultural Monuments. *Journal of Pharmaceutical Negative Results*, 13.
- Badriyah, S. M., Suharto, R., ve Saraswati, R. (2023). Unlocking opportunities: Tourism ship financing through leasing agreements for micro, small, and medium businesses in Indonesia. *Journal of Law and Sustainable Development*, 11(5), e622-e622.
- Ball, P. (2013). *Curiosity: How science became interested in everything*. University of Chicago Press.
- Baloch, Q. B., Shah, S. N., Iqbal, N., Sheeraz, M., Asadullah, M., Mahar, S., ve Khan, A. U. (2023). Impact of tourism development upon environmental sustainability: a suggested framework for sustainable ecotourism. *Environmental Science and Pollution Research*, 30(3), 5917-5930.
- Bellwood, P. (2022). *First farmers: the origins of agricultural societies*. John Wiley ve Sons.
- Brier, B., Blandford, J., ve Stonebarger, T. (1999). *The history of ancient Egypt*. Teaching Company.
- Casson, L. (1994). *Travel in the ancient world*. JHU Press.
- Chiguvu, D. (2022). Effectiveness of traditional and digital advertising platforms for the marketing of tourism. *International Journal of Research in Business and Social Science*, 11(10), 1-12.
- Choo, H. (2023). *Domestic tourism*. In *Encyclopedia of tourism* (pp. 1-2). Springer, Cham.
- Desai, C. M. (2014). The Columbus myth: Power and ideology in picturebooks about Christopher Columbus. *Children's literature in education*, 45, 179-196.
- Dmitriyev, P. S., Fomin, I. A., Sabieva, Y. V., Kakimova, M. E., ve Sannikova, M. V. (2024). Assessment of the possibilities of using sacred sites and the natural and recreational potential of the north Kazakhstan region for the formation of tourist routes. *Geo Journal of Tourism and Geosites*, 54, 821-830.
- Efthimiou, S. G. (2025). The Economic Adjustment and Regional Development of the Tourism Sector through Foreign Direct Investments. *Theoretical Economics Letters*, 15(4), 821-850.
- Ertamay, S. İ. (2019). Yiyecek-İçecek İşletmeleri, İçinde, Kozak, N. (Editör), Online Türkiye Turizm Ansiklopedisi, <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/yiyecek-icecek-isletmeleri> (Erişim tarihi: 14.07.2025).
- Eser, Z. (2019). Turizm Politikası, İçinde, Kozak, N. (Editör), Online Türkiye Turizm Ansiklopedisi, <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/turizm-politikasi> (Erişim tarihi: 14.07.2025).
- Fong, V. H. I., Hong, J. F. L., ve Wong, I. A. (2021). The evolution of triadic relationships in a tourism supply chain through coopetition. *Tourism Management*, 84, 104274. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2020.104274>

- Gidebo, H. B. (2021). Factors determining international tourist flow to tourism destinations: A systematic review. *Journal of Hospitality Management and Tourism*, 12(1), 9-17. <https://doi.org/10.5897/JHMT2019.0276>
- Hartman, S. (2023). Destination governance in times of change: a complex adaptive systems perspective to improve tourism destination development. *Journal of Tourism Futures*, 9(2), 267-278. <https://doi.org/10.1108/JTF-11-2020-0213>.
- Hurst, C. E., Grimwood, B. S., Lemelin, R. H., ve Stinson, M. J. (2021). Conceptualizing cultural sensitivity in tourism: A systematic literature review. *Tourism Recreation Research*, 46(4), 500-515.
- Jakulin, T. J. (2017). Systems approach to tourism: A methodology for defining complex tourism system. *Organizacija*, 50(3), 208.
- Kacmar, D. (2023). *Big little hotel: small hotels designed by architects*. Taylor ve Francis.
- Kahveci, E. (2023). Business strategies for small-and medium-sized tourism enterprises during COVID-19: a developing country case. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 6(4), 1569-1593.
- Keahey, J. (2023). *Following Caesar: From Rome to Constantinople, the Pathways that Planted the Seeds of Empire*. St. Martin's Press.
- Kemp, B. J. (2018). *Ancient Egypt: anatomy of a civilization*. Routledge.
- Kızıldemir, Ö. (2019). Turizm Planlaması, İçinde, Kozak, N. (Editör), Online Türkiye Turizm Ansiklopedisi, <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/turizm-planlamasi> (Erişim tarihi: 14.07.2025).
- Komilova, N. K., Usmanov, M. R., Safarova, N. I., Matchanova, A. E., ve Murtazaeva, G. I. (2020). Tourist destination as an object of research of social and economic geography. *Psychology and Education Journal*, 58(1), 2058-2067.
- Köse, A., ve Yamaçlı, R. (2023). Examination of elderly and disabled tourism buildings in terms of the concept of sustainability. *Journal Of Architectural Sciences And Applications*, 8(1), 200-222.
- Laksmidewi, C. D. (2022). The legal implications of signing the unwto framework convention on tourism ethics for the sustainable tourism development in Indonesia. *International Journal of Law Reconstruction*, 6(2), 197-211.
- Liang, F., Pan, Y., Gu, M., Liu, Y., ve Lei, L. (2022). Research on the paths and strategies of the integrated development of culture and tourism industry in urban historical blocks. *Frontiers in Public Health*, 10, 1016801.
- Liao, Z., ve Liang, S. (2025). Spatial pattern of attractiveness and road network accessibility of scenic spots in Guangdong Province based on network information. *Scientific Reports*, 15(1), 7950.
- Lohmann, G., ve Netto, A. P. (2016). *Tourism theory: Concepts, models and systems*. Cabi.
- Mancinelli, F., ve Germann Molz, J. (2024). Moving with and against the state: Digital nomads and frictional mobility regimes. *Mobilities*, 19(2), 189-207.
- Matthew, O. A., Ede, C., Osabohien, R., Ejemeyovwi, J., Ayanda, T., ve Okunbor, J. (2021). Interaction effect of tourism and foreign exchange earnings on economic growth in Nigeria. *Global Business Review*, 22(1), 7-22.
- Metin, A. E., ve Ören, V. E. (2023). Sürdürülebilirlik Kapsamında Uşak İli Av Turizmi Potansiyelinin Araştırılması. *Euroasia journal of mathematics, engineering, natural ve medical science*, 10(28), 110-120. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8235139>
- Middleton, V. T., ve Clarke, J. R. (2012). *Marketing in travel and tourism* (3. Baskı). Routledge.
- Morrison, A., Lehto, X., ve Day, J. (2018). *The tourism system*. Kendall Hunt Publishing.
- Mutlu, Ç., ve Bulut, Z. (2022). Çeşitli Deneyimsel Unsurların Müşteri Memnuniyeti ve Yeniden Satın Alma Niyetine Etkisi: Kahve Müşterileri Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 119-128. <https://doi.org/10.30625/ijctr.1215521>
- Mutlu, Ç., ve Esen, D. (2022). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Kariyer Kaygıları: Projektif Tekniklerle Bir Analiz. *Uluslararası Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 1-19. <https://doi.org/10.30625/ijctr.1123672>
- Nash, D. (1996). *Anthropology of tourism*. Oxford: Pergamon.
- Nor, N. A. M., Salleh, N. H. M., ve Falatehan, A. F. (2021). The effect of tourism expenditure on the economy: A new evidence. *Jurnal Ekonomi Malaysia*, 55(3), 23-34.

- Omo-Obas, P. ve Anning-Dorson, T. (2023). Cognitive-affective-motivation factors influencing international visitors' destination satisfaction and loyalty. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 6(5), 2222-2240.
- Özgüneş, R. E. ve Yücel, A. G. (2019). Turizm Taşıma Kapasitesi, İçinde, Kozak, N. (Editör), Online Türkiye Turizm Ansiklopedisi, <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/turizm-tasima-kapasitesi> (Erişim tarihi: 14.07.2025).
- Öztaş, Ş., ve Kıyloğlu, L. (2021). Kapitalizmle ilişkisi bağlamında boş zaman ve gençlik. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, (9), <https://doi.org/338-358>. 10.46250/kulturder.906683
- Panagiotopoulou, D. (2023). *The Delphic Oracle: The Tension Between Speech, Inscription, and Space* (Doctoral dissertation, Open University (United Kingdom)).
- Pazos, A. M. (Ed.). (2023). *Religious pilgrimages in the Mediterranean world*. Taylor ve Francis.
- Percival, J. (2023). *The Roman villa: an historical introduction*. Univ of California Press.
- Polat, G. ve Öztürk, İ. (2021). Current supporting practices in health tourism. *Tourism Studies and Social Sciences*, 375-391.
- Qiu, Q., Zuo, Y., ve Zhang, M. (2022). Intangible cultural heritage in tourism: Research review and investigation of future agenda. *Land*, 11(1), 139.
- Rendell, M. (2022). *The Grand Tour* (Vol. 891). Bloomsbury Publishing.
- Robina-Ramírez, R., Isabel Sánchez-Hernández, M., ve Díaz-Caro, C. (2021). Hotel manager perceptions about corporate compliance in the tourism industry: an empirical regional case study in Spain. *Journal of Management and Governance*, 25(2), 627-654.
- Salonia, M. (2022). Encompassing the Earth: Magellan's voyage from its political context to its expansion of knowledge. *International Journal of Maritime History*, 34(4), 543-560. <https://doi.org/10.1177/08438714221123468>
- Schrader, H. (2022). The Holy Land in the Era of the Crusades: Kingdoms at the Crossroads of Civilizations, 1100-1300.
- Schweiggart, N., Shah, A. M., Qayyum, A., ve Jamil, R. A. (2025). Navigating negative experiences: how do they influence tourists' psychological and behavioral responses to tourism service failures on social media. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 1-23.
- Shelygov, A. V., Kodolov, V. A., Gorovoy, V. V., Troitskaya, N. G., ve Arifullin, M. V. (2021). Legal support of consumer rights protection in the tourism sector. *Revista GEINTEC-Gestao Inovacao e Tecnologias*, 11(4), 711-719.
- Sheng, L. (2022). *How Covid-19 reshapes new world order: Political economy perspective*. Springer.
- Soldat, Z., Quintal, V., ve Phau, I. (2024). Pursuing travel calculated hedonism: scale development and validation. *Journal of Travel ve Tourism Marketing*, 41(5), 760-774.
- Stojanovic, I., Andreu, L., ve Curras-Perez, R. (2022). Social media communication and destination brand equity. *Journal of Hospitality and Tourism Technology*, 13(4), 650-666.
- Szabo, R. A. (2025). The Invisible Bridge: How Foreign Tourism Professionals Foster Bridging Social Capital in Japan. *Journal of Intercultural Communication*, 25(2), 101-115.
- Şahin Ören, T., Arman, A., ve Erdem, Özkan. (2021). Anadolu Mutfak Kültüründe Gastronomik Kimlik Unsuru Olarak Bulgur ve Bulgur Yemekleri. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 1961-1981. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2021.829>
- Thi Thanh Nguyen, N., Huu Tran, T., Thi Thuy Phan, L., ve Thi Thanh Le, X. (2024). How responsible tourism behavioral intentions influence tour choices: Effects of economic, socio-cultural, and environmental responsibility. *International Journal of Hospitality ve Tourism Administration*, 25(5), 1062-1090.
- Vatan, A. (2019). Konaklama Tesisi, İçinde, Kozak, N. (Editör), Online Türkiye Turizm Ansiklopedisi, <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/konaklama-tesisi> (Erişim tarihi: 14.07.2025).
- Vılcea, C., Popescu, L., ve Niță, A. (2023). Historical buildings and monuments as cultural heritage in situ—perspectives from a medium-sized city. *Heritage*, 6(6), 4514-4526.
- Wang, Y., ve Tziamalıs, A. (2023). International tourism and income inequality: The role of economic and financial development. *Tourism Economics*, 29(7), 1836-1864.
- World Tourism Organization (UNWTO). (2008). *International Recommendations for Tourism Statistics 2008*. United Nations. https://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesM/SeriesM_83rev1e.pdf

- WTO, World Tourism Organization (2024), *International Tourism Highlights, 2024 Edition*, November 2024, UN Tourism, Madrid, <https://doi.org/10.18111/9789284425808>
- Wu, M. Y., Tong, Y., Li, Q., Wall, G., ve Wu, X. (2023). Interaction rituals and social relationships in a rural tourism destination. *Journal of Travel Research*, 62(7), 1480-1496.
- Xiong, K., Zhang, S., Fei, G., Jin, A., ve Zhang, H. (2023). Conservation and sustainable tourism development of the natural world heritage site based on aesthetic value identification: a case study of the Libo Karst. *Forests*, 14(4), 755.
- Xu, Y., Zhang, X., Zhang, K., Yu, J., ve Liu, J. (2024). Spatial Pattern and Influencing Factors of Tourist Attractions in Coastal Cities: A Case Study of Qingdao. *ISPRS International Journal of Geo-Information*, 13(12), 444.
- Yapıcı, O. Ö. (2021). The evaluation of Turkey tourism within the context of health tourism. *Tourism studies and social sciences*, 195.
- Yıldız, N., ve Yazıcı Ayyıldız, A. (2022). Bilgi Teknolojisi Çağında Turizm Endüstrisinde Kullanılan Mobil Turizm Uygulamalarına Yönelik Bir Analiz. *Journal of Travel and Tourism Research*, 21(21), 1-26.
- Young, D. C. (2008). *A brief history of the Olympic games*. John Wiley ve Sons.
- Zekan, B., Weismayer, C., Gunter, U., Schuh, B., ve Sedlacek, S. (2022). Regional sustainability and tourism carrying capacities. *Journal of Cleaner Production*, 339, 130624.
- Zhong, L., Qi, X., Sun, S., Liu, J., ve Law, R. (2025). Symbolic interactionism: Exploring the experience of traditional costume in a destination. *Current Issues in Tourism*, 28(7), 1100-1115.
- Zhu, J., Yu, S., Airey, D., ve Zhang, H. (2025). Reflexivity in current themes in sociology of tourism. *Current Issues in Tourism*, 28(3), 359-375.

TURİZMİN ÇEŞİTLERİ

Veli Erdinç ÖREN¹

GİRİŞ

Turizm, bireylerin eğlence, keşif, dinlenme veya iş gibi çeşitli amaçlarla ikamet ettikleri yerlerin dışında yaptıkları geçici seyahat, konaklama, yeme-içme gibi faaliyetler bütünü olarak tanımlanmaktadır (UNTWO, 1995). Turizmin çeşitleri, katılan kişi sayısına, ziyaret edilen yere, katılanların yaşlarına, sosyo-ekonomik durumuna, amaçlarına, çevresel etkilere, teknolojik ve modern yaklaşımlara göre sınıflandırılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, seyahat motivasyonuna veya faaliyet alanına göre çeşitlenmektedir.

Katılan Kişi Sayısına Göre Turizm Çeşitleri

Bir turizm olayını gerçekleştiren turist sayısı kapsamında sınıflandırma yapılmaktadır. Turizm olayı tek bir turist tarafından gerçekleştiriliyorsa “Bireysel Turizm”, aynı rota, konaklama ve programı paylaşıyorsa “Grup Turizmi”, birbiriyle ilişkisi olmayan büyük grupların benzer zamanlarda benzer destinasyonlara doğru hareketini içeriyorsa “Kitle Turizmi” olarak ifade edilmektedir (Kozak vd., 2010).

Bireysel Turizm (Ferdî Turizm)

Turistin, turizm hareketini kendi isteği doğrultusunda planladığı, rezervasyon, ulaşım ve konaklama gibi süreçleri bireysel olarak organize ettiği turizm türü olarak ifade edilmektedir. Diğer bir ifadeyle, turist bir tur operatöründen ya da seyahat acentasından bağımsız olarak hareket etmektedir.

¹ Doç. Dr., Uşak Üniversitesi, Banaz Meslek Yüksekokulu, Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü, ORCID iD: 0000-0002-7614-644X

Tablo 6. Teknolojik ve Modern Yaklaşımlara Göre Turizm Çeşitlerinin Kıyaslaması

Özellik	Dijital Göçebe Turizmi	Sanal Turizm	Uzay Turizmi
Tanım	İnternet üzerinden çalışan bireylerin geçici olarak farklı destinasyonlara gitmesiyle oluşur	VR, AR, 360° video gibi araçlarla destinasyonları fiziksel olarak gitmeden deneyimleme	Bireylerin eğlence, prestij veya deneyim için uzaya yaptığı ticari seyahatler
Temel Amaç	Çalışma ve yaşamı farklı yerlerde birleştirmek	Bilgi edinme, eğlence, sanal deneyim yaşama	Yerçekimsiz ortam, prestij, sınır deneyimi
Fiziksel Seyahat	Evet	Hayır	Evet
Teknoloji Kullanımı	İş için dijital araçlar (Wi-Fi, uzaktan bağlantı sistemleri)	Yüksek düzeyde (VR, AR, dijital simülasyon)	İleri düzey havacılık ve uzay teknolojisi
Turist Profili	Mobil çalışanlar, serbest meslek sahipleri	Engelli bireyler, seyahat edemeyenler, teknoloji meraklıları	Yüksek gelirli bireyler, macera arayanlar
Destinasyon Türü	Şehirler, dijital altyapısı güçlü bölgeler	Dijital platformlar, simülasyon ortamları	Alt yörünge, yörünge, Ay ve derin uzay
Süreklilik	Orta-uzun vadeli, döngüsel göç	Kısa süreli ve anlık	Kısa süreli, yüksek maliyetli
COVID-19 Etkisi	Yoğun olumlu etki (uzaktan çalışmanın artışı)	Alternatif deneyim olarak yükseldi	İlgi ve yatırımlar arttı
Örnek Faaliyetler	Ortak çalışma (Coworking) alanları, kafelerden çalışmak, destinasyon keşfi	Sanal müze gezileri, dijital turlar, 3D şehir keşfi	Uzay uçuşu, yörünge turları, Ay'a yolculuk planları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

KAYNAKLAR

- Aktaş, A. (2002). *Turizm İşletmeciliği ve Yönetimi*. 2. Baskı, Antalya: Azim Matbaa.
- Arman, A., ve Şahin Ören, T. (2020). Anadolu mutfak kültürünün unutulmaya yüz tutmuş mısır unu bazlı yemek örnekleri. *Editör Küçükkuşlu MS, Seçim Y., Adabalı MM, Yılmaz M.: Anadolu Mutfak Kültüründen Esintiler içinde*, 1-18.
- Beck, J., Rainoldi, M., ve Egger, R. (2019). Virtual reality in tourism: a state-of-the-art review. *Tourism review*, 74(3), 586-612.
- Bozdemir, E., ve Şengül, S. (2021). Kış turizminde faaliyet gösteren konaklama işletmelerinin rekabet ve konumlandırma stratejileri: Türkiye örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(49), 335-360.
- Budovich, L. S. (2023). The impact of religious tourism on the economy and tourism industry. *HTS Theologese Studies/Theological Studies*, 79(1), 8607.
- Cam, O., ve Çılğınoglu, H. (2024). Av turizmi ve tabiat turizmi ilişkisi. *Sivas Interdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 262-277.
- Caprara, G. (2020). Space Governed by the Presidency of the Council. In *A History of the Italian Space Adventure: Pioneers and Achievements from the XIVth Century to the Present* (pp. 335-351). Cham:

- Springer International Publishing.
- Cetin, G., ve Bilgihan, A. (2016). Components of cultural tourists' experiences in destinations. *Current issues in tourism*, 19(2), 137-154.
- Chevtvaeva, E., ve Denizci-Guillet, B. (2021). Digital nomads' lifestyles and coworkation. *Journal of Destination Marketing ve Management*, 21, 100633.
- Collins, P. (2001). Public choice economics and space policy: Realising space tourism. *Acta Astronautica*, 48(5-12), 921-950.
- Çelik, S. (2018). Alternatif Turizm. *Journal of International Social Research*, 11(56).
- Çiftçi, E. Z. (2021). 50 Yaş ve Üstü Yerli Turistlerin Seyahat Motivasyonu ve Seyahat Karakteristiği. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 305-326.
- Di Minin, E., Clements, H. S., Correia, R. A., Cortes-Capano, G., Fink, C., Haukka, A., ... ve Bradshaw, C. J. (2021). Consequences of recreational hunting for biodiversity conservation and livelihoods. *One Earth*, 4(2), 238-253.
- Douglas, A., Hoogendoorn, G., ve Richards, G. (2024). Activities as the critical link between motivation and destination choice in cultural tourism. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 7(1), 249-271.
- Dura, Y. C., ve Kılıç, E. (2021). Özgürlüğün çekiciliği: Türkiye'ye yönelen dış turizm talebine hak ve özgürlüklerin etkisi. *Liberal Düşünce Dergisi*, 26(102), 171-195.
- Egger, R., ve Neuburger, L. (2022). Augmented, virtual, and mixed reality in tourism. In *Handbook of e-Tourism* (pp. 317-341). Cham: Springer International Publishing.
- El-Masry, M. M. S. (2024). Discursive representation of ecotourism on the international ecotourism society (TIES) homepage: A multi-modal social semiotic framework. *International Journal of Society, Culture ve Language*, 12(1), 1-14.
- Fredman, P., Haukeland, J. V., Tyrväinen, L., Stensland, S., ve Wall-Reinius, S. (2021). Nature-based tourism in a Nordic context. In *Nordic perspectives on nature-based tourism* (pp. 2-15). Edward Elgar Publishing.
- Fredman, P., Wall-Reinius, S., ve Grundén, A. (2012). The nature of nature in nature-based tourism. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 12(4), 289-309.
- Gannon, M. J., Taheri, B., ve Croall, R. (2022). Memorable cultural consumption: differences between local and non-local visitors to domestic sites. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 5(5), 842-864.
- Getz, D. (2025). Festival and event tourism. In *Encyclopedia of tourism* (pp. 391-395). Cham: Springer Nature Switzerland.
- Gökçe, A., ve Batman, O. (2022). Turizm formları: Terimsel adlandırma üzerine nitel bir çalışma. *Journal of New Tourism Trends*, 3(1), 39-59.
- Güleryüz, U. (2022). Türkiye'de turizmin tarihsel gelişimi. *Çanakkale: Paradigma Yayınları*.
- Güzel, S. Ö., Uzun, İ., Mengü, C., ve Şahin, M. A. (Eds.). (2022). *Turizm İşletmelerinde Gelir Yönetimi*. Yalın Yayıncılık.
- Hamann, A., Hernani-Merino, M., ve Tarazona Vargas, E. G. (2022). Perspectives on short break destinations and their contribution to local-regional economic development: a literature review. *RIAT*, 18(2), 207-221.
- Hannonen, O. (2020). In search of a digital nomad: defining the phenomenon. *Information Technology ve Tourism*, 22(3), 335-353.
- Hensellek, S., ve Puchala, N. (2021). The emergence of the digital nomad: A review and analysis of the opportunities and risks of digital nomadism. *The flexible workplace*, 195-214.
- Huikari, S., Junntila, H., Ala-Mursula, L., Jämsä, T., Korpelainen, R., Miettunen, J., ... ve Korhonen, M. (2021). Leisure-time physical activity is associated with socio-economic status beyond income—Cross-sectional survey of the Northern Finland Birth Cohort 1966 study. *Economics ve Human Biology*, 41, 100969.
- Iakovoglou, V., Zaimes, G. N., Bermúdez-Cañete, M. A., García, J. L., Giménez, M. C., Calderón-Guerrero, C., ... ve Abrudan, I. (2015). Understanding and enhancing ecotourism opportunities through education. *Int. J. Humanit. Soc. Sci*, 9, 2760-2764.
- Kedla, S., Nandini, B., ve Chethan, S. (2025). Street food culture and culinary tourism: Economic Drift for the Tourism Industry. *European Journal of Arts, Humanities and Social Sciences*, 2(2), 85-91.

- Khazami, N., ve Lakner, Z. (2021). Influence of social capital, social motivation and functional competencies of entrepreneurs on agritourism business: Rural lodges. *Sustainability*, 13(15), 8641.
- Kılıçarslan, E., ve Kaçmaz, M. (2025). 18-25 yaş arası gençlerin turizm faaliyetlerine yönelik algı ve eğilimleri. *Journal of Anatolian Geography*, 2(1), 25-35.
- Kim, H., Lee, S., Uysal, M., Kim, J., ve Ahn, K. (2015). Nature-based tourism: Motivation and subjective well-being. *Journal of Travel ve Tourism Marketing*, 32(sup1), S76-S96.
- Kozak, M., Akoğlu Kozak, M. ve Kozak, M. (2010). *Genel Turizm: İlkeler-Kavramlar*. 9. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, M. (2019). *Turizm Pazarlaması: İlkeler ve Uygulamalar*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Krishn, R. (2024). The Digital Nomad Revolution: Redefining Tourism in the Era of Remote Work. *Smart Internet of Things*, 1(2), 161-175.
- MacInnes, S., Ong, F., ve Dolnicar, S. (2022). Travel career or childhood travel habit?: Which better explains adult travel behaviour?. *Annals of Tourism Research*, 95, 103413.
- Metin, A. E., ve Ören, V. E. (2023). Sürdürülebilirlik kapsamında Uşak ili av turizmi potansiyelinin araştırılması. *Euroasia Matematik, Mühendislik, Doğa Ve Tıp Bilimleri Dergisi Medical Sciences*, 10(28), 110-120. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8235139>
- Mishra, S., Malhotra, G., Johann, M., ve Tiwari, S. R. (2022). Motivations for participation in active sports tourism: a cross-national study. *International Journal of Event and Festival Management*, 13(1), 70-91.
- Mousavi, S. S., Doratli, N., Mousavi, S. N., ve Moradiahari, F. (2016). Defining cultural tourism. In *International Conference on Civil, Architecture and Sustainable Development*. 1(2), 70-75.
- Muro-Rodríguez, A. I., Pérez-Jiménez, I. R., ve Sánchez-Araque, J. A. (2020). Impact of shopping tourism for the retail trade as a strategy for the local development of cities. *Frontiers in Psychology*, 11, 67.
- Mutlu, Ç. (2024). Dijital göçebeliliğin turizm endüstrisi perspektifinden değerlendirilmesi. Z. Gölen, M. S. Özkan (Ed.), *Sosyal ve Beşerî Bilimlerde Akademik Çalışmalar II* (ss.399-409). Lyon France: Livre de Lyon.
- Mutlu, Ç., ve Şahin, T. (2014). Spor Pazarlaması Açısından Futbol Kulüplerine Taraftar Olma Nedenleri. *Tutar Turizm Ve Araştırma Dergisi*, 3(1), 43-59.
- Nasir, A., Busthomi, A. O., ve Rismaya, E. (2022). Shariah Tourism Based on Local Wisdom: Religious, Income, Motivation, Demand and Value of Willingness to Pay (WTP). *International Journal Of Social Science And Human Research*, 5(08), 3811-3816.
- Ochoa-Moreno, W. S., Quito, B., Enríquez, D. E., ve Álvarez-García, J. (2022). Evaluation of the environmental Kuznets curve hypothesis in a tourism development context: evidence for 15 Latin American countries. *Business Strategy and the Environment*, 31(5), 2143-2155.
- Orhan, F., ve Hocaoglu, H. (2023). Orient Ekspres' ten Turistik Doğu Ekspresi'ne: Türkiye'de demiryollarının turistik önemi üzerine bir inceleme. *International Journal of Geography and Geography Education*, (50), 247-266.
- Otto, M. (2009). *Feasibility study and future projections of suborbital space tourism at the example of Virgin Galactic*. Diplom. de.
- Özel, M. (2021). Eğitim diplomasisi bağlamında uluslararası değişim programları: Erasmus+ programı örneği. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 11(3), 943-966.
- Poria, Y., Reichel, A., ve Biran, A. (2006). Heritage site management: Motivations and expectations. *Annals of tourism research*, 33(1), 162-178.
- Poudel, P. C. (2022). Lumbini, Nepal: The Birthplace of Buddha and the Powerful Place of Pilgrimage in the World. In *Practising Cultural Geographies: Essays in Honour of Rana PB Singh* (pp. 403-429). Singapore: Springer Nature Singapore.
- Qiao, G., Huang, S., ve Vorobjovas-Pinta, O. (2024). Seeking tourism in a social context: an examination of Chinese rural migrant workers' travel motivations and constraints. *Leisure Studies*, 43(4), 608-623.
- Rantala, O., Rokenes, A., ve Valkonen, J. (2018). Is adventure tourism a coherent concept? A review of research approaches on adventure tourism. *Annals of Leisure Research*, 21(5), 539-552.
- Régi, T., Rátz, T., ve Michalkó, G. (2016). Anti-shopping tourism: a new concept in the field of consumption. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 14(1), 62-79.

- Roman, M., Abrham, J., Niedziółka, A., Szczucka, E., Smutka, L., ve Prus, P. (2022). Tourist attractiveness of rural areas as a determinant of the implementation of social tourism of disadvantaged groups: Evidence from Poland and the Czech Republic. *Agriculture*, 12(5), 731.
- Sharpley, R. (2009). Tourism, religion and spirituality. *The Sage handbook of tourism studies*, 237-253.
- Sheoran, M. (2025). *Gastronomic Tourism: A Handbook*. Educohack Press.
- Shinde, K. (2022). The spatial practice of religious tourism in India: A destinations perspective. *Tourism Geographies*, 24(4-5), 902-922.
- Siddiqui, M. S., Syed, T. A., Nadeem, A., Nawaz, W., ve Alkhodre, A. (2022). Virtual tourism and digital heritage: an analysis of VR/AR technologies and applications. *International Journal of Advanced Computer Science and Applications*, 13(7).
- Sihombing, I. H. H., Suastini, N. M., ve Puja, I. B. P. (2024). Sustainable cultural tourism in the era of sustainable development. *International Journal of Sustainable Competitiveness on Tourism*, 3(02), 100-115.
- Smith, M., ve Puczkó, L. (2014). *Health, tourism and hospitality: Spas, wellness and medical travel*. Routledge.
- Spennemann, D. (2008). Orbital, lunar and interplanetary tourism: opportunities for different perspectives in star tourism. *Starlight: A common heritage*, 161-173.
- Stronza, A. L., Hunt, C. A., ve Fitzgerald, L. A. (2019). Ecotourism for conservation?. *Annual Review of Environment and Resources*, 44(1), 229-253.
- Şahin Ören, T., Arman, A. ve Erdem, Ö. (2021). Anadolu Mutfak Kültüründe Gastronomik Kimlik Unsuru Olarak Bulgur ve Bulgur Yemekleri. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(3): 1961-1981.
- Şahin Ören, T., ve Yüzbaşıoğlu, N. (2019). Hava sporları açısından uçak destinasyonunun sürdürülebilirliğinin ve pazarlama potansiyelinin GZFT analizi aracılığı ile değerlendirilmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 23(3), 690-707.
- Şengel, Ü., Zengin, B., Şengel, T., ve Işkın, M. (2018). Kongre ve fuar organizasyonlarının turizm sektörüne etkileri: EMİTT Örneği. *Turur Turizm ve Araştırma Dergisi*, 7(1), 4-20.
- Usta, Ö. (2009). *Turizm: Genel ve Yapısal Yaklaşım*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Üzümcü, T. P. (2022). Kocaeli Deniz Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma. *Şura Akademi*, (1 Turizm), 39-61.
- Wang, J. F. (2023). Nostalgia in tourism. *Current Opinion in Psychology*, 49, 101552.
- Wang, L., Stepchenkova, S., ve Kirilenko, A. P. (2021). Will the present younger adults become future orbital space tourists?. *Tourism Recreation Research*, 46(1), 109-123.
- Waqas-Awan, A., Rosselló-Nadal, J., ve Santana-Gallego, M. (2021). New insights into the role of personal income on international tourism. *Journal of travel research*, 60(4), 799-809.
- World Tourism Organization (UNWTO). (1995). *Collection of Tourism Expenditure Statistics*. UNWTO.
- World Tourism Organization (UNWTO). (2013). Sustainable Tourism for Development Guidebook - Enhancing capacities for Sustainable Tourism for development in developing countries. <https://doi.org/10.18111/9789284415496>
- World Tourism Organization (UNWTO). (2021). *International Youth Tourism: An inspirational roadmap*. https://pre-webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2021-03/iy_roadmap_en_web.pdf?VersionId=hKnzSG.tZAHbM7y.fGmzyHBnFDvvMI9w
- Yalçın, A., ve Özdemir, M. (2023). Türkiye Turizmine Ait İstatistiksel Verilerin İncelenerek Sosyal Bilgiler Dersine Yansımalarının Belirlenmesi. *Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 49-61.
- Zhang, E. Y., McKercher, B., ve Tse, T. S. (2024). Are luxury travelers alike? A qualitative means-end segmentation approach. *Journal of Hospitality ve Tourism Research*, 48(2), 277-300.

TURİZMDE KURUMLAR VE SEKTÖREL YAPILANMA

Ayşenur BİŞİREN¹
Kansu GENÇER²

GİRİŞ

Dünya turizm endüstrisi II. Dünya savaşından sonra hızlı bir gelişme göstermiştir (Bilgiçli ve Altınkaynak, 2016). Pazarın büyüklüğü, sahip olduğu ekonomik gelişim potansiyeli dünyadaki en büyük endüstrilerden biri olarak kabul edilmesini sağlamakta, yüksek yatırım gerektirmesi, yıl boyu hizmet vermesi ve tüketici tercihlerinin sıklıkla değişmesi gibi özellikleri iste turizm endüstrisini diğer endüstrilerden ayırmaktadır (Yavuz, 2024).

Turizmini geliştirmek isteyen ülkeler kurum ve kuruluşlarla iş birliği içerisinde çalışmaktadırlar (Mellon & Bramwell, 2018). Turizmin gelişimini sağlamak için turistik ürünlerde çeşitlilik önem arz etmektedir. Turistik ürün bireylerin seyahatleri süresince satın almış olduğu hizmetler bütünü olarak ifade edilebilmektedir (Gherasim & Gherasim, 2023). Turistik ürün bireylerin seyahat planlamalarında satın almış oldukları konaklama ve paket turları da kapsamaktadır.

Kitabın bu bölümünde turizm endüstrisi, turizmde kurumsal yapı, ulusal ve uluslararası turizm örgütleri, turistik ürünler, konaklama, yiyecek içecek işletmeleri ve seyahat acentaları hakkında bilgi verilmiştir.

¹ Uzm., Bağımsız Araştırmacı, aysebisiren@gmail.com ORCID iD: 0000-0003-1038-1241

² Doç. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Tavşanlı Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları AD., kansugencer@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0002-6400-7274

(Benli, 2019). Yiyecek içecek işletmelerinin sınıflandırılması yapılırken yalnızca tek bir sınıflandırma bulunmamakta farklı bakış açılarıyla da ele alınmaktadır. Bunlar; faaliyet hacimlerine, iş formatına (zincir, bağımsız vb.), servis düzenine, yiyecek çeşidine, hizmet anlayışına ve mülkiyet durumuna göre de yapılabilmektedir (Ertamay, 2019).

Turizm endüstrisi diğer endüstrilerden farklı olarak hizmet sektöründe yer almakta ve yıl boyunca 24 saat hizmet vermektedir. Ülke ekonomisinde yüksek etkisi bulunan turizmin gelişimi için işletmeler kurumlarla iş birliği içerisinde hareket etmektedirler. Ulusal ve uluslararası kamu ve özel sektör, kurum ve kuruluşlarının sektörün gelişmesinde ve profesyonelleşmesinde işletmelerle iletişim halinde kalarak fayda sağlamaktadır.

Turizm faaliyetinde bulunan bireylerin ilgi alanlarına, inançlarına, tercihlerine ve zevklerine göre destinasyon seçimleri farklılık göstermektedir (Güzel, 2010). Bireylerin tercihlerini yapmaları esnasında turistik ürünler devreye girmektedir. Turistik ürün soyut ve somut olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir. Soyut olan turistik ürünlere hizmet kalitesi, müşteri memnuniyeti, personel davranışları örnek verilebilirken, somut olanlar ise ulaşım, yiyecek içecek, oteller olarak örneklendirilebilmektedir. Turistik ürünler içerisinde yer alan oteller, boyutlarına, mülkiyetlerine göre değişiklik gösterirken yiyecek içecek işletmeleri ise servis türüne, hizmet ettiği kitleye göre gibi durumlarda farklılık gösterebilmektedir.

KAYNAKLAR

- Akgöz, E., Göral, R. ve Tengilimoğlu, E. (2016). Turistik ürün çeşitlendirmenin sürdürülebilir destinasyonları açısından önemi. *Akademik Bakış Dergisi*(55), 397-407.
- Akyol, C. ve Batman, O. (2020). Ulusal ve uluslararası turizm kuruluşlarının global pazarlamadaki rolleri: Kavramsal bir analiz. *Tourism and Recreation*, 2(2), 67-77.
- Alaeddinoğlu, F. ve Can, A. (2007). Türk turizm sektöründe tur operatörleri ve seyahat acenteleri. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*(2), 50-66.
- Aydoğan, N., Kızırmak, İ. ve Serce-Dinçkol, G. (2023). Türkiye Cumhuriyeti'nin yüzüncü yılında bir meslek örgütü olarak TÜRSAB'ın turizmdeki yeri ve önemi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 34(3), 442-459. doi:<https://doi.org/10.17123/ataad.1347696>
- Bayram, G. (2019). World Federation of Tourist Guide Associations (WFTGA) / Dünya Rehber Örgütleri Federasyonu. N. Kozak içinde, *Online Türkiye Turizm Ansiklopedisi*. <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/world-federation-of-tourist-guide-associations-wftga-dunya-rehber-orgutleri-federasyonu> Erişim Tarihi: 07.08.2025
- Benli, S. (2019). *Yiyecek içecek sektörü*. Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Bilgiçli, İ. ve Altunkaynak, F. (2016). Turizm endüstrisinin Türkiye ekonomisi içindeki yeri ve önemi; ekonomi paradigmasıyla yaklaşım. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(12), 560-580.
- Busby, G. (1997). Skal Internaitonal: The development of a tourism interest group. *Journal of Vacation*

- Marketing*, 4(1), 161-174. doi:DOI: 10.1177/135676679800400207
- Ceylan, M. ve Yakut, M. (2021). Türkiye'de turistlik konaklama türlerine ve dağılışına coğrafi bir bakış. *Turkish Academic Research Review*, 6(2), 697-724.
- Çallı, F. (2021). Turizm endüstrisinin dijital geleceği. *Journal of New Tourism Trends (JOINNTT)*, 2(1), 97-107.
- Çuktop. (2025), <http://www.cuktob.org.tr> Erişim Tarihi: 20.07.2025
- Dinçer, M.ve Dinçer, F. (1989). Türkiye'de konaklama sektörünün gelişimi ve başlıca sorunları üzerine bir araştırma. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 47, 1-4.
- Düz, B. (2024). 'Türkçe rehberlik' düzenlemesini içeren kanun değişikliğinin ardından turist rehberliği meslek kuruluşlarına yönelik algılar: TUREB ve ANRO hakkında bir metafor analizi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27(52), 627-649.
- Erdoğan, N. (2013). Seyahat acenteleri örneğiyle turizmde sürdürülebilirlik: Ekoetiket, sertifikasyon ve akreditasyon programı. *Verimlilik Dergisi*(3), 65-92.
- Ertamay, S. (2019). Yiyecek içecek işletmeleri. N. Kozak içinde, *Online Türkiye Turizm Ansiklopedisi*. 08 05, 2025 tarihinde <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/yiyecek-icecek-isletmeleri> adresinden alındı
- ETOA. (2025). <https://www.etoa.org/members-in-numbers/> Erişim Tarihi: 20.07.2025
- Ferguson, L. (2007). The united nations world tourism organisation. *NEW Political Economy*, 12(4), 557-568. DOI: 10.1080/13563460701661587
- Galipagaoglu Uğur, N., Buluş, Ç. ve İstanbullu-Dinçer, F. (2023). Türkiye Cumhuriyetinin Kuruluşundan İtibaren Turizmde Sivil Toplum Kuruluşlarının Gelişimi. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 7(2), 54-76. <https://doi.org/10.55243/ihssr.1375240>
- Gherasim, A. and Gherasim, D. (2023). The Specificity of the Tourist Product. *Economy Transdisciplinarity Cognition*, 26(1), 5-20.
- Gülyüz, F. (2022). Tarihsel süreçte turizm olgusu ve türleri. *Türkiye'de Turizmin Tarihsel Gelişimi*. içinde Paradigma Akademi.
- Güzel, F. (2010). Turistik ürün çeşitlendirmesi kapsamında yeni bir dinamik: İnanç turizmi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 2(2), 87-100.
- İbiş, S. (2019). Turizm endüstrisinde robotlaşma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 403-420. DOI: 10.26677/TR1010.2019.169
- İlter, M. (2021). Is it possible to establish sustainable tourism industry?"A Case from the Bodrum". *Journal of BusinessAdministration and Social Studies*, 5(1), 33-41. DOI: 10.5152/JBASS.2021.766676
- Karaca, E. (2024). Turizm örgütlenmesi ve turizm eğitimi. A. Ünal, E. Çilesizve O. Çelen içinde, *Turizm Destinasyon ve Araştırmaları- IX* (s. 105-121). Paradigma Akademi .
- Kaya, İ. (2009). Türkiye'de turizm örgütlenmesi. Ş. Çavuş, Z. Egeve O. Çolakoğlu içinde, *Türk Turizm Tarihi (Yapısal ve Sektörel Yaklaşım)* (s. 203-220). Ankara: Detay Yayıncılık.
- ktb(a). (2025). <https://www.ktb.gov.tr/TR-96130/kurulus-ve-gorevler.html> Erişim Tarihi: 20.07.2025
- ktb(b). (2011). <https://teftis.ktb.gov.tr/yazdir?9342733606F660630BFDB48C6AF8577E> Erişim Tarihi: 28.07.2025
- Megep. (2011). *Konaklama ve seyahat işletmeleri*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı. https://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Turizm%20%C4%B0%C5%9Fletmeleri.pdf Erişim Tarihi: 20.07.2025
- Mellon, V. and Bramwell, B. (2018). The temporal evolution of tourism institutions. *Annals of Tourism Research*, 69, 42-52. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2017.12.008>
- Mısırlı, İ. (2010). *Seyahat Acentacılığı ve Tur Operatörlüğü* (3. Baskı b.). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Myers, J., Forsberg, P. and Holeccek, D. (1997). A framework for monitoring global travel and tourism taxes: the WTTC Tax Barometer. *Tourism Economics*, 3(1), 5-20.
- Nunkoo, R., Ramkissoon, H. and Gursoy, D. (2012). Public trust in tourism institutions. *Annals of Tourism Research*, 39(3), 1538-1564. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2012.04.004>
- Skal. (2025). SKAL International: <https://www.skal.org/structure> Erişim Tarihi: 20.07.2025
- Soyak, M. (2013). Uluslararası turizmde son eğilimler ve Türkiye'de turizm politikalarının evrimi. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*(4), 1-18.
- Şahin, S. ve Ünal, A. (2016). Uluslararası ve Ulusal Turizm Kuruluşları. N. Hacıoğlu, M. Bozkurt ve B.

- Şahin içinde, *Genel Turizm* (s. 257-276). Paradigma Akademi.
- Şener, Y. ve Oktay, K. (2022). Yerel yönetimlerin turizm politikaları üzerine bir inceleme: Bolu örneği. *Turar Turizm ve Araştırma Dergisi*, 11 (1), 4-28.
- Şengal, H. H. ve Şengal, Ö. (2024). Türkiye'de turizm sektörünün yapısı ve bazı avrupa ülkeleri ile karşılaştırması. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 11 (106), 753-763. doi:10.5281/zenodo.11109379
- TDK (2022). <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 20.07.2025
- TGA (2022). <https://tga.gov.tr/hakkinda> Erişim Tarihi: 20.07.2025
- TUREB (2025). <https://www.tureb.org.tr/Sayfa?id=3> Erişim Tarihi: 20.07.2025
- TÜROB (2025). <https://www.turob.com.tr/hakkmzda/tuerob-hakkinda/> Erişim Tarihi: 20.07.2025
- TÜROFED (2023) <https://www.turofed.org.tr/> Erişim Tarihi: 20.07.2025
- TÜRSAB (2025), <https://www.tursab.org.tr/hakkimizda> Erişim Tarihi: 20.07.2025
- UNWTO (2025). <https://www.unwto.org/member-states> Erişim Tarihi: 20.07.2025
- wftga (2025). <https://wftga.org/about/exbo/#!directory/ord=lnm> Erişim Tarihi: 20.07.2025
- WTTC. (2025). <https://wttc.org/about> Erişim Tarihi: 29.07.2025
- Yavuz, G. (2024). Turizm endüstrisinde yalın yönetim. H. Yazıtve K. Gençler içinde, *Gastronomi ve Mutfak Sanatları Üzerine Güncel Araştırmalar - III* (s. 171-191). Özgür Yayınları. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub484.c2004>
- Yıldırım, A. ve Gökarp, M. (2016). Gelişmiş ülkelerde kurumsal yapı ve uluslararası rekabet gücü ilişkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 31 (1), 1-34.

TURİZMİN GELİŞMESİNE ETKİ EDEN FAKTÖRLER

Emre AYKAÇ¹

GİRİŞ

Turizm, tarih boyunca farklı amaçlarla yapılan seyahatlerin zamanla sistematik bir yapıya kavuşarak ekonomik ve sosyal bir sektöre dönüşmesiyle ortaya çıkmıştır. İlk başlarda keşif, ticaret, dini ziyaretler ve savaşlar gibi zorunlu nedenlerle yapılan seyahatler, zaman içerisinde yerini gönüllü ve eğlence amaçlı seyahatlere bırakmıştır. İnsanların boş zamanlarını değerlendirme, farklı kültürleri tanıma ve günlük yaşamın stresinden uzaklaşma isteği, turizm olgusunun evrensel bir boyut kazanmasını sağlamıştır (Goeldner ve Ritchie, 2012; Hall ve Page, 2014). Bu dönüşüm, tarihsel süreç içerisinde belirli sosyo-ekonomik ve teknolojik gelişmelerle hız kazanmıştır.

Sanayi Devrimi, modern turizmin ortaya çıkmasında önemli bir dönüm noktasıdır. Özellikle 19. yüzyılda ulaşım araçlarındaki gelişmeler ve kentleşmenin artması, insanların farklı bölgelere daha kolay ve hızlı ulaşmasını mümkün kılmıştır (Towner, 1996). 20. yüzyılın ortalarından itibaren dünya genelinde artan refah düzeyi, çalışan kesimin tatil hakkı kazanması ve turizm hizmetlerinin çeşitlenmesiyle birlikte turizm, kitlesel bir yapıya dönüşmüştür. Bu süreçte seyahat etme, sadece elit kesimin ayrıcalığı olmaktan çıkıp geniş toplum kesimlerine yayılan bir etkinlik haline gelmiştir (Page ve Connell, 2020).

Günümüzde turizm sektörü, ülkeler için ekonomik kalkınmanın önemli bir bileşeni olmanın yanı sıra, kültürel etkileşimi ve uluslararası ilişkileri de şekil-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İskenderun Teknik Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği AD., emreaykac1@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0003-1700-0122

videolar ve yorumlar aracılığıyla paylaşımlarını kolaylaştırmaktadır. Bu durum, destinasyonların tanıtımını geleneksel medya kanallarından daha hızlı ve daha etkili bir şekilde yapabilmelerini sağlamaktadır (Zeng ve Gerritsen, 2014). Ayrıca kullanıcıların oluşturduğu içerikler, potansiyel turistlerin karar süreçlerinde büyük rol oynamakta ve seyahat planlarını doğrudan etkilemektedir (Xiang ve Gretzel, 2010).

Turizm sektöründeki işletmeler ve destinasyon yönetim organizasyonları da sosyal medyayı aktif şekilde kullanarak kitlelere doğrudan ulaşmakta, kampanyalar ve interaktif içeriklerle etkileşimi artırmaktadır. Sosyal medya algoritmaları sayesinde ilgi alanlarına göre hedefli içerik sunulabilmesi, destinasyon farkındalığını artırmakta ve destinasyon imajını şekillendirmektedir (Mariani vd., 2016). Ayrıca sosyal medya, ziyaretçi deneyimlerinin kamuya açık bir şekilde belgelenmesini sağladığı için işletmelerin hizmet kalitesini artırmak adına önemli bir geri bildirim kaynağı da sunmaktadır.

KAYNAKLAR

- Akat, Ö. (2000). Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği, Bursa: Ekin Kitapevi.
- Akça, H., Esengün, K., Sayılı, M., (2000), Kırsal Alanların Kalkınmasında Kırsal Turizmin Rolü, Türk-Koop Ekin Dergisi, 4(12) ss. 82-91
- Alister M, Wall, G. (1990). Tourism: Economic, Physical and Social Impacts Longman Group Limited England.
- Avcıkurt, C. ve Doğdubay, M. (2015). "Turizm İşletmelerinin Uluslararası Boyutu", (Edit. Burhanettin Zengin/Şehnaz Demirkol), Turizm İşletmeleri, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş ve 3. Baskı, İstanbul: Değişim Yayınları.
- Avcıkurt, C. (2015). Turizm Sosyolojisi-Genel ve Yapısal Yaklaşım, Detay Yayıncılık, (Yenilenmiş ve Genişletilmiş ve 4. Baskı), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Barutçugil, İ. (1982). Turizm İşletmeciliği, Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.
- Bereket, C. (1997). İstatistiklerle Kayak Sporlu. Türk Kayak Vakfı Yıllığı, Ankara.
- Boğan, E. ve Saruşık, M. (2016). Yerel Halkın Turizm Faaliyetine Yönelik Görüş ve Algılamalarının Belirlenmesi Üzerine Alanya'da Bir Araştırma. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 12(12): 325-342.
- Buhalis, D., & Law, R. (2008). Progress in Information Technology and Tourism Management. Tourism Management, 29(4), 609-623.
- Bull, A. (1995), The Economics of Travel and Tourism, Melbourne, Australia: Longman
- Crouch, G. I. (1994), "The Study of International Tourism Demand: A Review of Findings", Journal of Travel Research.
- Çeken, H. (2004), "Küreselleşme, Eğilimlerinin Uluslar arası Turizm Hareketlerine Etkisi ve Türkiye", Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:12.
- Dinger, M. Z. (1993). Turizm Ekonomisi ve Türkiye Ekonomisinde Turizm, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Doğan, H. Z. (2004). Turizmin Sosyo-Kültürel Temelleri, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Dönmez, Ö. Ç., & Pehlivan, T. (2022). Coğrafi İşaretli Ürün Deneyiminin Memnuniyet Ve Davranışsal Niyet Üzerine Etkisi: Adana Lezzet Festivali Örneği. Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, 6(1), 123-138.
- Dyer, P., Gursoy, D., Sharma, B., & Carter, J. (2007). Structural modeling of resident perceptions of tou-

- risim and associated development on the Sunshine Coast, Australia. *Tourism Management*, 28(2), 409–422. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2006.04.002>.
- Eralp, Z. (1983). Genel Turizm, Ankara: A.Ü. Basın Yayın Yüksek Okulu Yayınları, No: 3.
- Erol, M. (2003). *Tourism Marketing*. Ekin Bookstore, İstanbul.
- Goeldner, C. R., & Ritchie, J. R. B. (2012). *Tourism: Principles, Practices, Philosophies* (12th ed.). Wiley.
- Gökdeniz, A. (1994), “Yapısal Değişikliklerin Uluslar arası Turizm Hareketlerine Yansıması ve Türkiye”, *Turizm Yılı*.
- Günay, Ş. ve Çınar, T. (1975). Genel Turizm Bilgisi. Ankara: Güneş Matbaacılık.
- Gürdal, M. (1987). Ulaştırma Ekonomisi. Ankara: Çoşkun Matbaası.
- Gursoy, D., Jurowski, C., ve Uysal, M. (2002). Resident Attitudes: A structural Modeling approach. *Annals of Tourism Research*, 29(1), 79-105.
- Hacıoğlu, N. (2013). Turizm Pazarlaması, (8. Baskı), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Hacıoğlu, N. (2006). Seyahat Acentacılığı ve Tur Operatörlüğü. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Hall, C. M., Scott, D., & Gössling, S. (2020). Pandemics, Transformations and Tourism. *Tourism Geographies*, 22(3), 577–598.
- Hall, C. M., & Page, S. J. (2014). *The Geography of Tourism and Recreation: Environment, Place and Space* (4th ed.). Routledge.
- Halloway, C. J. ve Taylor, N. (2006), *The Business of Tourism* Seventh Edition. England: Prentice Hall.
- Haralambopoulos, N. ve Pizam, A. (1996). Perceived Impacts of Tourism: The Case of Samos. *Annals of Tourism Research*, 23(3), 503-526.
- Hazar, A. ve Tuncer, A. (2006). Turizm Ders Kitabı, Tutibay Yayınları, İstanbul.
- Inskeep, E. (1991). *Tourism Planning, An Integrated and Sustainable Development Approach*, New York: Van Nostrand Reinhold.
- İçöz, O. (2001). Turizm işletmelerinde pazarlama: ilkeler ve uygulamalar. Turhan Kitabevi Yayınları.
- Jurowski, C. ve Gursoy, D. (2004). Distance Effects On Residents' Attitudes toward Tourism. *Annals of Tourism Research*, 31(2), 296-312.
- Karaçor, S. (1999). “Dünya Turizminde Yeni Arayışlar ve Türkiye Turizminde Geleceğe Yönelik Eğilimler”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 3, 171-182
- Kılıçarslan, N. (2008). Spor Turizmi ve Uluslararası Spor Organizasyonlarının Turizme Etkisi: 2011 Erzurum Üniversite Kış Oyunları. Uzmanlık Tezi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü, Ankara
- Lepp, A. (2007). Residents' Attitudes towards Tourism in Bigodi Village, Uganda. *Tourism Management*, 28(3), 876-885.
- Lök, H., ve Pınaroglu, B. (2022). Turizm politikası ve planlaması. N. Ayaz (Ed.), *A'dan Z'ye Turizm*, 161–176, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Lundberg, D. E. (1990) *The Tourist Business*, (Sixth Edition), New York: Van Nostrand Reinhold.
- Mariani, M. M., Di Felice, M., & Mura, M. (2016). Facebook as a Destination Marketing Tool: Evidence from Italian Regional Destination Management Organizations. *Tourism Management*, 54, 321–343.
- Mason, P., & Cheyne, J. (2000). Residents' attitudes to proposed tourism development. *Annals of Tourism Research*, 27(2), 391-411
- Mcintosh, W. R., Goeldner, C.R., Ritchie, B. (1995), *Tourism: Principles, Practise, Philosophies*, (7th ed.), New York: John Wiley& Sons Inc.
- McIntosh, R.W. ve Goeldner, C.R. (1990). *Tourism: Principles, Practices, Philosophies*, John Wiley & Sons: New York.
- Mowforth, M., & Munt, I. (2015). *Tourism and Sustainability: Development, Globalisation and New Tourism in the Third World* (4th ed.). Routledge.
- Olalı, H. ve Timur, A. (1988). Turizm Ekonomisi, İzmir: Ofis Ofset Matbaacılık.
- Oral, S. (2005). Otel İşletmeciliği ve Verimlilik Analizleri, (5.baskı), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Özdemir, M. (1992). Turizmin Türkiye'nin Sosyo- Ekonomik Yapısına Etkileri, Ankara: KÖK-SAV Vakfı Yayınları.
- Page, S. J., & Connell, J. (2020). *Tourism: A Modern Synthesis* (5th ed.). Cengage Learning.
- Page, S. J. (2014). *Tourism Management* (5th ed.). Routledge
- Pınaroglu, B., & Yumuk, Y. (2024). Nesnelerin interneti (IoT): Turizmin geleceğine yön veren teknolojiler. A. Ünal, E. Çilesiz, & O. Çelen (Ed.), 399–418, Çanakkale: Paradigma Akademi.

- Pizam, A., & Fleischer, A. (2002). Severity vs. Frequency of Terrorism. *Journal of Travel Research*, 40(3), 337–339. <http://dx.doi.org/10.1177/0047287502040003011>
- Richards, G. (2018). Cultural Tourism. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 17(1), 1–10.
- Rivera, M., Croes, R. ve Lee, S.H. (2016). Tourism Development and Happiness: A Residents' Perspective, *Journal of Destination Marketing & Management*, 5, 5-15.
- Sağcan, M. (1986). *Rekreasyon ve Turizm*, İzmir: Cumhuriyet Basımevi.
- Sezgin, O. M. (2001). *Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Sharpley, R. (2006). *Travel and Tourism*. SAGE Key Concepts Series.
- Su, M. M., Wall, G., Wang, Y., & Jin, M. (2019). Livelihood sustainability in a rural tourism destination: Hetu Town, Anhui Province, China. *Tourism Management*, 71, 272–281.
- Şebin, K. (2009). *Erzurum Kış Sporları Turizmi ile İlgili Yöre Halkının Tutum ve Beklentileri*. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Toskay, T. (1983). *Turizm: Turizm Olayına Genel Yaklaşım*, İstanbul: Der Yayınları.
- Towner, J. (1996). *An Historical Geography of Recreation and Tourism in the Western World 1540–1940*. Wiley.
- Uçar, M., H. Çeken ve Ökten, Ş. (2010), *Kırsal Turizm ve Kırsal Kalkınma: Fethiye Örneği*, Ankara: Detay Yayıncılık
- Usta, Ö. (2009). *Turizm, Genel ve Yapısal Yaklaşım*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- UNESCO (2021). *World Heritage List*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- UNEP & WTO (2005). *Making Tourism More Sustainable: A Guide for Policy Makers*. United Nations Environment Programme and World Tourism Organization.
- UNWTO. (2022). *World Tourism Barometer*. World Tourism Organization.
- UNESCO. (2021). *World Heritage List*.
- UNWTO (2022). *World Tourism Barometer*. United Nations World Tourism Organization.
- World Tourism Organization, *Tourism Hightsts*, June-2015. Erişim tarihi: 15.10. 2015.
- Xiang, Z., & Gretzel, U. (2010). Role of Social Media in Online Travel Information Search. *Tourism Management*, 31(2), 179–188.
- Yu, L. (1999), *The International Hospitality Business, Management and Operation*, The Haworth Pres Inc, London.
- Yumuk, Y., Pınaroğlu, B., & Uzun, İ. N. (2024). İklim koşulları turizm planlamasını nasıl etkiler? Dubai örneği. In A. Ünal, E. Çilesiz, & O. Çelen (Ed), 375–394. Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Zeng, B., & Gerritsen, R. (2014). What Do We Know About Social Media in Tourism? A Review. *Tourism Management Perspectives*, 10, 27–36.

TURİZMİN EKONOMİK ETKİLERİ

Davut UYSAL¹

GİRİŞ

Bu bölümde turizm sektörünün ekonomik etkileri olumlu ve olumsuz yönleriyle ele alınmaktadır. Olumlu ekonomik etkiler arasında istihdam yaratma ve gelir artışı, döviz geticiri etki ve cari açığın azalması, altyapı ve hizmetlerin gelişimi, küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi, bölgesel kalkınma ve ekonomik çeşitlilik, yatırım ve sermaye girişlerinin artması, kültürel ve doğal mirasın ekonomik değere dönüşümü öne çıkmaktadır. Turizm, birçok ülke için önemli bir kalkınma aracı olurken, küçük işletmelerin gelişimine ve bölgesel kalkınmaya da katkı sağlamaktadır. Buna karşılık, olumsuz ekonomik etkiler arasında aşırı turizm ve aşırı yüklenme, mevsimsel ekonomik dengesizlikler, yerel halkın ekonomik dışlanması, turizme aşırı bağımlılık, mülk ve arazi fiyatlarında artış ve enflasyonist baskı, kayıt dışı ekonominin büyümesi, kaynakların aşırı kullanımı ve ekonomik maliyetler gibi sorunlar bulunmaktadır. Sonuç bölümünde, bu etkiler sürdürülebilirlik perspektifinden değerlendirilmekte; turizmin ekonomik faydalarının adil dağılımı, yerel toplulukların güçlendirilmesi ve uzun vadeli ekonomik istikrarın sağlanması için bütüncül planlamanın gerekliliği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, sürdürülebilir turizm politikalarının sadece ekonomik büyümeyi değil, aynı zamanda toplumsal refah ve çevresel dengeyi gözetmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır.

¹ Doç. Dr., İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği AD.,
davutuysal@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001-8241-4407

edilmesi ve turizm gelirlerinden doğrudan fayda sağlaması açısından önemlidir. Ayrıca yerel girişimciliği destekleyen düşük gelirli bireyler veya küçük ölçekli girişimciler gibi geleneksel bankacılık hizmetlerine erişimi olmayan kesimlere, küçük ölçekli finansal hizmetler sunan mikro finans programları, turizmde kadın ve genç istihdamını artırmaya yönelik teşvikler ve mevsimselliği azaltacak alternatif turizm türlerinin (eko-turizm, kültür turizmi, kırsal turizm vb.) geliştirilmesi, daha dengeli bir ekonomik yapı kurulmasına katkı sağlayacaktır.

Sonuç olarak, turizm sektörü ekonomik kalkınma için önemli bir araçtır; ancak bu aracın nasıl kullanıldığı, yaratacağı etkilerin yönünü belirlemektedir. Yalnızca maddi ve ölçülebilir nicel büyümeye odaklanan, çevresel ve toplumsal boyutları göz ardı eden turizm politikaları uzun vadede istikrarsızlık doğurabilir. Oysa ki stratejik, kapsayıcı ve sürdürülebilir yaklaşımlar benimsenirse, turizm hem yerel kalkınmayı destekleyen hem de küresel ekonomik adaleti teşvik eden bir güç haline gelebilir. Bu bağlamda geleceğe yönelik politikaların çok boyutlu düşünülmesi, turizmi sadece ekonomik kazanç aracı değil, toplumsal ve çevresel bütünlüğün bir parçası olarak değerlendirmesi elzemdir.

KAYNAKLAR

- Adams, P. D. ve Parmenter, B. R. (1995). An applied general equilibrium analysis of the economic effects of tourism in a quite small, quite open economy. *Applied Economics*, 27(10), 985-994.
- Akçemik, K. A. (2012). Assessing the importance of international tourism for the Turkish economy: A social accounting matrix analysis. *Tourism Management*, 33(4), 790-801.
- Alanazeh, O. A., Mahmoud, R. M. ve Ahmed, M. N. (2015). Examining the effect of high seasonality on frontline employees: a case study of five stars hotels in Aqaba. *European Scientific Journal*, 11 (32).
- Andriotis, K. (2005). Seasonality in Crete: Problem or a way of life?. *Tourism Economics*, 11 (2), 207-224.
- Ashley, C. ve Roe, D. (2002). Making tourism work for the poor: Strategies and challenges in southern Africa. *Development Southern Africa*, 19(1), 61-82.
- Ashley, C. ve Mitchell, J. (2009). *Tourism and poverty reduction: Pathways to prosperity*. Routledge.
- Ashworth, G. J. ve Tunbridge, J. E. (2000). *The tourist-historic city*. Routledge.
- Ball, R. M. (1988). Seasonality: a problem for workers in the tourism labour market?. *The Service Industries Journal*, 8(4), 501-513.
- Baum, T. (1999). Seasonality in tourism: Understanding the challenges, tourism economics. *The Business and Finance of Tourism and Recreation*, 5(1), 5-8.
- Baum, T. (2006). *Human resource management for tourism hospitality and leisure*. Thomson.
- Baum, T. (2015). Human resources in tourism: Still waiting for change?—A 2015 reprise. *Tourism Management*, 50, 204-212.
- Belias, D., Rossidis, I., Sotiriou, A. ve Malik, S. (2023). Workplace conflict, turnover, and quality of services. Case study in Greek seasonal hotels. *Journal of Quality Assurance in Hospitality ve Tourism*, 24(4), 453-476.
- Biagi, B., Brandano, M. G. ve Lambiri, D. (2015). Does Tourism Affect House Prices? Evidence from Italy. *Growth and Change*, 46(3), 501-528.
- Bianchi, R. V. (2002). Towards a new political economy of global tourism. *Tourism and development: Concepts and issues*, 265-99.

- Bianchi, R. V. (2003). Place and power in tourism development: tracing the complex articulations of community and locality. *PASOS Revista de Turismo y Patrimonio Cultural*, 1(1), 13-32.
- Bianchi, R. V. (2009). Tourism, neoliberalism and cultural politics: The case of Cancún. *Tourism Geographies*, 11(4), 512-534.
- Blake, A. ve Sinclair, M. T. (2003). Tourism crisis management: US response to September 11. *Annals of Tourism Research*, 30(4), 813-832.
- Bonevski, B., Randell, M., Paul, C., Chapman, K., Twyman, L., Bryant, J. ve Hughes, C. (2014). Reaching the hard-to-reach: a systematic review of strategies for improving health and medical research with socially disadvantaged groups. *BMC Medical Research Methodology*, 14(1), 42.
- Briedenhann, J. ve Wickens, E. (2004). Tourism routes as a tool for the economic development of rural areas—vibrant hope or impossible dream?. *Tourism management*, 25(1), 71-79.
- Brida, J. G. ve Risso, W. A. (2010). Tourism as a factor of economic growth: An empirical analysis for the case of Chile. *Tourism Management*, 31(3), 439-447.
- Briassoulis, H. (2002). Sustainable tourism and the question of the commons. *Annals of Tourism Research*, 29(4), 1065-1085.
- Britton, S. G. (1982). The political economy of tourism in the Third World. *Annals of Tourism Research*, 9(3), 331-358.
- Cannas, R. (2012). An overview of tourism seasonality: Key concepts and policies. *Almatourism-Journal of Tourism, Culture and Territorial Development*, 3 (5), 40-58.
- Caponi, V. (2022). The economic and environmental effects of seasonality of tourism: A look at solid waste. *Ecological Economics*, 192, 107262.
- Chen, P. J. ve Kerstetter, D. L. (1999). International students' image of rural Pennsylvania as a travel destination. *Journal of Travel Research*, 37(3), 256-266.
- Chhabra, D. (2009). Proposing a sustainable marketing framework for heritage tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 17(3), 303-320.
- Chiriko, A. Y. (2021). How hotels suffer from and deal with the economic effects of tourism seasonality: A case study of Aksum, Ethiopia. *Research in Hospitality Management*, 11(2), 137-143.
- Croes, R. (2014). The role of tourism in poverty reduction: An empirical assessment. *Tourism Economics*, 20(2), 207-226.
- Cole, S. ve Morgan, N. (2010). *Tourism and inequality: Problems and prospects*. Channel View Publications.
- Dodds, R. ve Butler, R. (2019). *Overtourism: Issues, realities and solutions* (Vol. 1). Walter de Gruyter GmbH ve Co KG.
- Dritsakis, N. (2004). Tourism as a long-run economic growth factor: an empirical investigation for Greece using causality analysis. *Tourism Economics*, 10(3), 305-316.
- Dwyer, L., Forsyth, P. ve Spurr, R. (2004). Evaluating tourism's economic effects: New and old approaches. *Tourism Management*, 25(3), 307-317.
- Dwyer, L., Forsyth, P. ve Dwyer, W. (2020). *Tourism Economics and Policy* (Vol. 5). Channel View Publications.
- Eilat, Y. ve Einav, L. (2004). Determinants of international tourism: a three-dimensional panel data analysis. *Applied Economics*, 36(12), 1315-1327.
- Fainstein, S. S. (1993). *The city builders: Property development in New York and London, 1980-2000*. Fletcher, J., Fyall, A., Gilbert, D. ve Wanhill, S. (2017). *Tourism: Principles and practice*. Pearson UK.
- Freeman, L. (2006). *There goes the hood: Views of gentrification from the ground up*. Temple University Press.
- Garrod, B. ve Fyall, A. (2000). Managing heritage tourism. *Annals of Tourism Research*, 27(3), 682-708.
- Getz, D. ve Nilsson, P. A. (2004). Responses of family businesses to extreme seasonality in demand: the case of Bornholm, Denmark. *Tourism Management*, 25(1), 17-30.
- Getz, D. ve Petersen, T. (2005). Growth and profit-oriented entrepreneurship among family business owners in the tourism and hospitality industry. *International Journal of Hospitality Management*, 24(2), 219-242.
- Glass, R. (1963). Centre for urban studies. *Town Planning Review*, 34(3), 169.
- Goodwin, H. (2017). The Challenge of Overtourism. Responsible Tourism Partnership Working. Paper 4.

- Gonzalez, V. M., Coromina, L. ve Galí, N. (2018). Overtourism: residents' perceptions of tourism impact as an indicator of resident social carrying capacity-case study of a Spanish heritage town. *Tourism Review*, 73(3), 277-296.
- Gotham, K. F. (2005). Tourism gentrification: The case of new Orleans' vieux carre (French Quarter). *Urban Studies*, 42(7), 1099-1121.
- Gotham, K. F. (2013). Tourism gentrification: The case of new Orleans' vieux carre (French Quarter). In *The Gentrification Debates* (pp. 145-165). Routledge.
- Gössling, S. (2003). *Tourism and development in tropical islands: political ecology perspectives* (pp. 288-pp).
- Gössling, S. ve Peeters, P. (2007). 'It does not harm the environment!' An analysis of industry discourses on tourism, air travel and the environment. *Journal of Sustainable Tourism*, 15(4), 402-417.
- Gössling, S., Scott, D. ve Hall, C. M. (2015). Tourism and water: Interactions, impacts and challenges. *Tourism Management*, 50, 1-15.
- Gössling, S., Scott, D. ve Hall, C. M. (2020). Pandemics, tourism and global change: a rapid assessment of COVID-19. *Journal of Sustainable Tourism*, 29(1), 1-20.
- Gurran, N. ve Phibbs, P. (2017). When tourists move in: how should urban planners respond to Airbnb?. *Journal of the American Planning Association*, 83(1), 80-92.
- Gurran, N., Zhang, Y. ve Shrestha, P. (2020). 'Pop-up'tourism or 'invasion'? Airbnb in coastal Australia. *Annals of Tourism Research*, 81, 102845.
- Guttentag, D. (2015). Airbnb: disruptive innovation and the rise of an informal tourism accommodation sector. *Current Issues in Tourism*, 18(12), 1192-1217.
- Hall, C. M. (2010). Crisis events in tourism: Subjects of crisis in tourism. *Current issues in Tourism*, 13(5), 401-417.
- Hall, C. M. ve Page, S. J. (2014). *The geography of tourism and recreation: Environment, place and space*. Routledge..
- Hampton, M. P. (2005). Heritage, local communities and economic development. *Annals of Tourism Research*, 32(3), 735-759.
- Harrison, D. ve Hitchcock, M. (2005). *The politics of world heritage: Negotiating tourism and conservation*. Channel View Publications.
- Horn, K. ve Merante, M. (2017). Is home sharing driving up rents? Evidence from Airbnb in Boston. *Journal of Housing Economics*, 38, 14-24.
- Hunter, C. (2002). Sustainable tourism and the touristic ecological footprint. *Environment, Development and Sustainability*, 4(1), 7-20.
- ILO. (2020). *Employment and decent work in tourism: A policy guidebook*. Organization.
- Inskip, E. (1991). *Tourism planning: An integrated and sustainable development approach*. John Wiley ve Sons.
- Jaliu, D. D. ve Răvar, A. S. (2018). Informal tourism economy and EU funding: the case of Romania. In *Yellow Tourism: Crime and Corruption in the Holiday Sector* (pp. 193-207). Cham: Springer International Publishing.
- Jolliffe, L. ve Farnsworth, R. (2003). Seasonality in tourism employment: Human resource challenges. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 15(6), 312-316.
- Kim, K. (2002). *The effects of tourism impacts upon quality of life of residents in the community* (Doctoral dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University).
- Koenig-Lewis, N. ve Bischoff, E. E. (2005). Seasonality research: The state of the art. *International Journal of Tourism Research*, 7(4-5), 201-219.
- Koens, K., Postma, A. ve Papp, B. (2018). Is overtourism overused? Understanding the impact of tourism in a city context. *Sustainability*, 10(12), 4384.
- Lane, B. (1994). What is rural tourism?. *Journal of Sustainable Tourism*, 2(1-2), 7-21.
- Lee, C. C. (2015). Tourist arrivals, expenditures, and tourism-related employment: New evidence from Taiwan. *Current Issues in Tourism*, 18(10), 915-930.
- Lee, D. (2016). How Airbnb short-term rentals exacerbate Los Angeles's affordable housing crisis: Analysis and policy recommendations. *Harv. L. ve Pol'y Rev.*, 10, 229.
- Liu, K., Wang, Y. ve Lin, L. (2020). Will Tourism Development Increase Housing Prices?. *International Journal of Frontiers in Sociology*, 2(3), 5-16.

- López-Bonilla, L. M., Reyes-Rodríguez, M. D. C. ve López-Bonilla, J. M. (2020). Golf tourism and sustainability: Content analysis and directions for future research. *Sustainability*, 12(9), 3616.
- Lundmark, L. (2006). Mobility, migration and seasonal tourism employment: Evidence from Swedish mountain municipalities. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 6(3), 197-213.
- Lv, Z. (2020). Does tourism affect the informal sector?. *Annals of Tourism Research*, 80, 102816.
- Marcuse, P. (1985). Gentrification, abandonment, and displacement: Connections, causes, and policy responses in New York City. *Journal of Urban and Contemporary Law*, 28(1), 195-240.
- McKercher, B. ve Du Cros, H. (2002). *Cultural tourism: The partnership between tourism and cultural heritage management*. Routledge.
- Mihalic, T. (2016). Sustainable-responsible tourism discourse—Towards ‘responsustable’ tourism. *Journal of cleaner production*, 111, 461-470.
- Milano, C. (2018). Overtourism and tourismphobia: Global trends and local contexts. *Barcelona Laboratory for Urban Environmental Justice and Sustainability*.
- Milano, C., Cheer, J. M. ve Novelli, M. (2019). *Overtourism: Excesses, discontents and measures in travel and tourism*. cabi.
- Mikulic, J., Vizek, M., Stojic, N., Payne, J. E., Casni, A. C. ve Barbic, T. (2021). The effect of tourism activity on housing affordability. *Annals of tourism research*, 90, 103264.
- Nel, E. L. ve Rogerson, C. M. (Eds.). (2005). *Local economic development in the developing world: The experience of Southern Africa*. Transaction Publishers.
- Novelli, M., Schmitz, B. ve Spencer, T. (2006). Networks, clusters and innovation in tourism: A UK experience. *Tourism Management*, 27(6), 1141-1152.
- Novy, J. ve Colomb, C. (2017). *Protest and resistance in the tourist city*. London: Routledge.
- Obadic, A. ve Pehar, L. (2016). Employment, capital and seasonality in selected Mediterranean countries. *Zagreb international review of economics ve business*, 19(SCI), 43-58.
- Okumuş, D. (2019). Seasonality and out-migration of residents: The case of Bozcaada, Turkey. *plaNNext—Next Generation Planning*, 9, 83-96.
- Ojeda, A. B. ve Kieffer, M. (2020). Touristification. Empty concept or element of analysis in tourism geography?. *Geoforum*, 115, 143-145.
- Papatheodorou, A., Rosselló, J. ve Xiao, H. (2010). Global economic crisis and tourism: Consequences and perspectives. *Journal of Travel Research*, 49(1), 39-45.
- Peeters, P., Gössling, S., Klijs, J., Milano, C., Novelli, M., Dijkmans, C., ... ve Postma, A. (2018). Overtourism: Impact and possible policy responses. *Research for TRAN Committee*. Retrieved February, 23, 19.
- Pizam, A. ve Mansfeld, Y. (1996). Tourism, crime and international security issues. *Chichester, England*.
- Radlinska, K. ve Gardziejewska, B. (2022). The Seasonal Labor Hoarding in Tourist Enterprises—Choice or Necessity?. *Sustainability*, 14(12), 6995.
- Ritchie, J. R. B. ve Crouch, G. I. (2003). *The competitive destination: A Sustainable Tourism Perspective*. CABI Publishing.
- Rogerson, C. M. (2012). Urban tourism, local economic development and global-local nexus. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 1(3), 1-12.
- Rudihartmann. (1986). Tourism, seasonality and social change. *Leisure Studies*, 5(1), 25-33.
- Sanchez-Sanchez, F. J. ve Sanchez-Sanchez, A. M. (2024). Evaluating the efficiency and determinants of mass tourism in Spain: a tourist area perspective. *Portuguese Economic Journal*, 23(1), 111-145.
- Scheyvens, R. (2007). Exploring the tourism-poverty nexus. *Current Issues in Tourism*, 10(2-3), 231-254.
- Seraphin, H., Sheeran, P. ve Pilato, M. (2018). Over-tourism and the fall of Venice as a destination. *Journal of Destination Marketing ve Management*, 9, 374-376.
- Shani, A. ve Pizam, A. (2011). Community participation in tourism planning and development. *Handbook of tourism and quality-of-life research: Enhancing the lives of tourists and residents of host communities*, 547-564.
- Sharpley, R. (2002). Tourism: A vehicle for development? *Tourism Management*, 23(3), 227-238.
- Sharpley, R. (2009). *Tourism development and the environment: Beyond sustainability?* Earthscan.
- Sharpley, R. ve Telfer, D. J. (2015). *Tourism and development: Concepts and issues*. Channel View Publications.

- Siklar, I. (2024). The role of speculative demand in housing price changes in Turkey. *Business and Economic Research*, 14(2), 34-60.
- Sigala, M. (2020). Tourism and COVID-19: Impacts and implications for advancing and resetting industry and research. *Journal of Business Research*, 117, 312-321.
- Smith, N. (2002). New globalism, new urbanism: Gentrification as global urban strategy. *Antipode*, 34(3), 427-450.
- Smith, M. K. (2015). *Issues in cultural tourism studies*. Routledge.
- Stabler, M. J., Papatheodorou, A. ve Sinclair, M. T. (2009). *The economics of tourism*. Routledge.
- Su, M. M. ve Wall, G. (2012). Global-local relationships and governance issues at the Great Wall World Heritage Site, China. *Journal of Sustainable Tourism*, 20(8), 1067-1086.
- Su, Z., Xian, K., Lu, D., Wang, W., Zheng, Y. ve Khotphat, T. (2023). Rural Tourism Households Adapting to Seasonality: An Exploratory Sequential Mixed-Methods Study. *Sustainability*, 15(19), 14158.
- Sutcliffe, C. M. ve Sinclair, M. T. (1980). The measurement of seasonality within the tourist industry: an application to tourist arrivals in Spain. *Applied Economics*, 12(4), 429-441.
- Telfer, D. J. ve Sharpley, R. (2015). *Tourism and development in the developing world*. Routledge.
- Thomas, R., Shaw, G. ve Page, S. J. (2011). Understanding small firms in tourism: A perspective on research trends and challenges. *Tourism Management*, 32(5), 963-976.
- Timothy, D. J. (2011). *Cultural heritage and tourism: An introduction* (Vol. 4). Channel view publications.
- Tribe, J. (2004). The philosophy of tourism. *Annals of Tourism Research*, 31(3), 638-660.
- Torres, R. (2003). Linkages between tourism and agriculture in Mexico. *Annals Of Tourism Research*, 30(3), 546-566.
- Torres, R. ve Momsen, J. H. (2004). Challenges and potential for linking tourism and agriculture to achieve pro-poor tourism objectives. *Progress in Development Studies*, 4(4), 294-318.
- Türker, N., Koçoğlu, C. M. ve Saraç, Ö. (2024). Effect of Overtourism on Residents' Quality of Life in World Heritage Cities. *Journal of New Tourism Trends*, 5(1), 1-16.
- TÜİK. (2024). *Turizm İstatistikleri 2023*. Türkiye İstatistik Kurumu. <https://data.tuik.gov.tr>
- Vagena, A. (2021). OVERTOURISM: Definition and impact. *Academia Letters*, 1207, 1-6.
- Valente, R., Zaragozí, B. ve Russo, A. P. (2023). Labour precarity in the visitor economy and decisions to move out. *Tourism Geographies*, 25(8), 1912-1928.
- Volo, S. (2020). Overtourism: Definitions, enablers, impacts and managerial challenges. In *Overtourism: Causes, implications and solutions* (pp. 11-26). Cham: Springer International Publishing.
- Wachsmuth, D. ve Weisler, A. (2018). Airbnb and the rent gap: Gentrification through the sharing economy. *Environment and planning A: Economy and Space*, 50(6), 1147-1170.
- Williams, C. C. ve Horodnic, I. A. (2017). Regulating the sharing economy to prevent the growth of the informal sector in the hospitality industry. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 29(9), 2261-2278.
- Yrigoy, I. (2019). Rent gap reloaded: Airbnb and the shift from residential to touristic rental housing in the Palma Old Quarter in Mallorca, Spain. *Urban studies*, 56(13), 2709-2726.
- Zhang, D. ve Xie, J. (2023). Influence of tourism seasonality and financial ratios on hotels' exit risk. *Journal of Hospitality ve Tourism Research*, 47(4), 714-733.

TURİZM TALEBİ

Fatih ERCAN¹

GİRİŞ

Turizm, günümüzde dünya genelinde gelişen, ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlarıyla önem taşıyan sektörlerden biri olma özelliği taşımaktadır. Turizme katılan kişi sayısının giderek artması turizm talebinin son yıllarda bilimsel olarak ele alınan kavramlardan biri olmasına neden olmuştur. Destinasyonlar, turizmde talep tahminlemesini geleceğe yönelik yatırım kararlarında, sektörel çalışmalarda, politika geliştirmede, istihdamda ve diğer turizm faaliyetlerinde bir öngörü aracı olarak kullanılmaktadırlar. Turizm talebi, turizm arzına da yön verici özelliğiyle yol gösterici niteliğindedir. Özellikle Türkiye turizmde söz sahibi ülkelerde turizm talebinin tüm yönleriyle anlaşılması doğru yatırım kararlarıyla sektörün gelişimi açısından oldukça önemlidir. Turizm talebinin farklı açılardan tanımlanarak olgusal olarak anlaşılması ve turizmin kendine has yapısal özelliklerinden hareketle turizm talebinin analiz edilerek tahminlenmesi bu bölümün temel odak noktasını oluşturmaktadır. Bu kapsamda, turizm talebine ilişkin tanım ve özellikler anlatılarak, ilgili literatürdeki araştırmalara dayalı olarak turizmde talebin esnekliği, turizm talebini belirleyen temel faktörler ile iç ve dış turizm talebinin özellikleri hakkında güncel bilgilere yer verilmektedir. Özellikle, fiyat ve gelir ile turizm talebi arasındaki ilişkiler bu bölümde irdelenen temel konular arasındadır.

¹ Doç. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Karadeniz Ereğli Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği AD., fatih.ercan@beun.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-6469-3000

KAYNAKLAR

- Akar, Y. ve Arıkan, C. (2023). Sağlık hizmetlerinde talebi etkileyen faktörler. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 21(1), 1-21.
- Akgündüz, Y., Dalgıç, A. ve Özkök, F. (2019). Turizm arz ve talebi (1. Baskı) A. C. Çakıcı (Ed.). *Kavramlar ve Örneklerle Genel Turizm* (s. 79-104). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bahar, O. ve Kozak, M. (2005). Küreselleşme sürecinde uluslararası turizm ve rekabet edilebilirlik (1. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bahar, O. ve Kozak, M. (2013). Turizm ekonomisi (5. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bozkurt, K., Pekmezci, A. ve Armutcuoğlu Tekin, H. (2022). Box-Jenkins yöntemiyle turizm talebinin tahmin edilmesi: Türkiye örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 33(2), 77-86. <https://doi.org/10.17123/ataad.1087573>
- Constantin, S., Mihaela, G. ve Corina, I. (2012). Factors influencing touristic demand and its modelling possibilities. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 62, 1184-1189. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.09.203>.
- Coşkun, İ. O. ve Kırca, M. (2023). Türkiye'nin dışa yönelik turizm talep esnekliklerinin incelenmesi. *Journal Gastronomy, Hospitality and Travel*, 6(3), 1415-1429. <https://doi.org/10.33083/joghat.2023.345>
- Çeken, H. (2014). Turizm ekonomisi (1. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çuhadar, M., Güngör, İ. ve Göksu, A. (2009). Turizm talebinin yapay sinir ağları ile tahmini ve zaman serisi yöntemleri ile karşılaştırmalı analizi: Antalya iline yönelik bir uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 99-114.
- Fibich, G., Gaviious, A. ve Lowengart, O. (2005). The dynamics of price elasticity of demand in the presence of reference price effects. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 33, 66-78. <https://doi.org/10.1177/0092070304267108>
- Fletcher, J., Fyall, A., Gilbert, D. ve Wanhill, S. (2018). *Tourism: Principles and practice* (Sixth Edition). Harlow, United Kingdom: Pearson Education Limited. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2015.10.004>.
- Kaya, A. A. ve Canlı, B. (2013). Türkiye'ye yönelik uluslararası turizm talebinin belirleyenleri: Panel veri yaklaşımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 43-54.
- Kazaoglu, İ. H. (2024). Turizmde arz ve talep L Toprak (Ed.). *Turizm Ekonomisi* (s. 39-52). Ankara: Akademisyen Yayınevi.
- Kızıldemir, Ö. (2019). Turizm talebi, İçinde, Kozak, N. (Ed.), Online Türkiye Turizm Ansiklopedisi, <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/turizm-talebi>. Erişim Tarihi: 24.04.2025.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (2025). Turizm İstatistikleri. <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9851/turizm-istatistikleri.html>. Erişim Tarihi: 02.06.2025.
- Nguyen, H. Q. (2021). Elasticity of tourism demand by income and price: Evidence from domestic tourism of countries in ASEAN. *Cogent Social Sciences*, 7(1), 1996918. <https://doi.org/10.1080/23311886.2021>.
- Olalı, H. ve Timur, A. (1988). Turizm ekonomisi. İzmir: Ofis Ticaret Matbaacılık.
- Olalı, H. (1990). Turizm politikası ve planlaması. İstanbul: İşletme Fakültesi Yayınları.
- Seetaram, N., Forsyth P. ve Dwyer, L. (2016). "Measuring price elasticities of demand for outbound tourism using competitiveness indices". *Annals of Tourism Research*, 56(1), 65-79.
- Song H, Li G, Witt SF ve Fei B. (2010). Tourism demand modelling and forecasting: How should demand be measured?. *Tourism Economics*, 16 (1), 63-81. <https://doi.org/10.5367/000000010790872213>.
- Song, H., Witt, S. F. & Li, G. (2009). *The advanced econometrics of tourism demand* (first edition). New York: Routledge.
- Şengel, Ü. ve Zengin, B. (2020). Türkiye'ye yönelik turizm talebinin belirleyicileri: OECD ülkeleri örneği. *İşletme Akademisi Dergisi*, 1(4), 310-323. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2020.627>.
- Turanlı, M. ve Güneren, E. (2003). Turizm sektöründe talep tahmin modellemesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 2(3), 1-13.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri (2025). Genel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 18.04.2025.

- Uçkun, N., Doğantekin, A., Demir, İ., Kılıç, İ. ve Oğuz, E. Y. (2020). Turizm arz ve talebine yönelik karşılaştırmalı bir analiz: Eskişehir örneği. *Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 4(6), 403-418. <https://doi.org/10.29226/TR1001.2020.233>.
- United Nations (2010). Tourism satellite account: Recommended methodological framework 2008, United Nations Publication.
- Usta, Ö. (2016). Turizm genel ve yapısal yaklaşım (5. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ünlüöner, K., Tayfun, A. ve Kılıçlar, A. (2018). Turizm ekonomisi (6. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Wu, D. C., Li, G. ve Song, H. (2012). Economic analysis of tourism consumption dynamics: A time-varying parameter demand system approach. *Annals of Tourism Research*, 39(2), 667-685. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2011.09.003>.

TURİZM ARZI

İbrahim ÇETİN¹

GİRİŞ

Ekonomiyi oluşturan en temel iki kavramdan biri talep ise diğeri de arzdır. Talebin isteklerinin karşılanması, arz kaynakları ile onların işlenmesi, değerlendirilmesi ve talebe uygun hale dönüştürülünceye kadar diğer eklenen değerlerin bir uyum içinde yönetilmesini gerektirir. Arz ekonomik anlamda tüketici istek ve beklentilerini karşılayan ürünlerin üretilmesi ile ilgili sayısal olarak "miktar" ya da "üretim miktarı" gibi kavramlar ile ifade edilmekte ise de günümüzde değişen talep özellikleri ile tüketicilerin beklentilerini karşılama derecesi bakımında arz kaynaklarının çeşitliliği, zenginliği ve kalitesi gibi özellikleri ile de ilgili bir kavramdır. Arz, kendisini oluşturan çeşitli unsurların bir girdi olarak kullanılması ile çıktı biçiminde ortaya çıkan ürünün özelliklerini yansıtır. Turizm ekonomisi içinde de bir yerin, bir bölgenin ve bir ülkenin geçmişten günümüze uzanan ve sahip olduğu somut ve somut olmayan maddi ve maddi olmayan varlıkları, kaynakları, çeşitleri ve bunları tamamlayan unsurların bütünü turizm arzını oluşturmaktadır. Ögesi insan olan turizm talebi için bir yerin arz zenginliği de o derece önem kazanmaktadır. Ancak arz zenginliği oluşturan çeşitli kaynakların bir girdi olarak kullanılması ve turistik ürüne dönüştürülmesi ekonominin diğer endüstrilerinde meydana getirilen arzdan farklı olmaktadır. Sonuç olarak, bir ülkenin sahip olduğu arz kaynakları turistik talep için turistik ürüne dönüştüğünde çekicilik derecesi ortaya çıkmakta ve talep için çekicilik derecesi yüksek ülke, bölge, yer (des-

¹ Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi Serik İşletme Fakültesi, Turizm İşletmeciliği AD., ibrahimcetin@akdeniz.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-2210-0101

KAYNAKLAR

- Arici, H. E., & Köseoglu, M. A. (2025). What are the most influential drivers of tourism destination competitiveness?. *Journal of Destination Marketing & Management*, 36, 100990.
- Bardakoğlu, Ö. (2011). Turistik Ürün Bakımından Destinasyon Planlaması ve Pazarlaması Kapsamında İzmir Turizminin Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesine Yönelik Bir Model Çalışması, Dokuz Eylül Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İzmir.
- Çetin, İ. Ve Yıldırım, T. (2023). Türkiye Turizm Zirvesi Çalıştay Raporları Anadolu Üniversitesi Yayın No: 4319, Turizm Fakültesi Yayın No: 15 ISBN: 978-975-06 43835.
- Cetin, I., Icoz, O., & Polat, U. T. (2017). Rural areas under the pressure of industrialization process: A sustainable rural tourism model proposal for Kandira residential area. *Turizam*, 21(2), 65-80.
- Duman, T., Kozak, M., ve Uysal, M. S. (2007). Turizmde Ürün Çeşitliliği Yoluyla Ürün Değeri Oluşturma: Türkiye'deki Arz Kaynakları Üzerine Bir İnceleme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 18(2), 206-214.
- Greenlaw, S.A. ve Shapiro, D. (2011). Principles of Microeconomics 2e, Based on the 2nd edition of Principles of Economics, Economics and the Economy, 2e by Timothy Taylor, published in 2011, revised version 2017, Houston Texas. <https://openstax.org/books/principles-microeconomics-2e/pages/references>, Erişim Tarih:10.09.2025.
- Gunn, C. A.(1988). Tourism Planning, Taylor & Francis, Second Edition, New York.
- Hacıoğlu, N. (1991). Turizm Pazarlaması, Uludağ Üniversitesi Basımevi, 2.Baskı, Bursa.
- Huzeima M, Salia A (2020) Influence of Tourism Supply and Demand Elements in Destination Attractiveness: The Case of The West Gonja District. *J Tourism Hospit* 9:435. doi: 10.35248/2167-0269.20.9.435
- Henkel, R., Henkel, P., Agrusa, W., Agrusa, J.,ve Tanner, J. (2006). Thailand as a tourist destination: Perceptions of international visitors and Thai residents. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 11(3), 269-287.
- Hooper J. (2015). A destination too far? Modelling destination accessibility and distance decay in tourism. *Geojournal*, 80(1), 33–46.
- İçöz, O., ve Kozak, M. (1998). Turizm Ekonomisi, Turhan Kitabevi Ankara.
- İçöz, O. Var, T. ve İlhan, İ. (2002). Turizm Planlaması, Turhan Kitabevi, Ankara.
- İlhan, İ. (1999). Bölgesel Turizm Planlaması Modeli ve Nevşehir Örneği, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Karaçor, Z., Güvenek, B., & Karadoğan, E. (2020). Ekonominin değişen maskesi: Dijital ekonomi. *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 6(34), 2140 2149.
- Kreutzweiser, R. (1989). Supply. In: Wall, G. (ed.) Outdoor Recreation in Canada. Toronto: Wiley.
- Marcouiller, D.W.ve Prey, J. (2005). The Tourism Supply Linkage:Recreational Sites and their Related Natural Amenities, *The Journal of Regional Analysis & Policy*, 35(1): 23-32.
- Usta, Ö. (2008). Turizm; Genel ve Yapısal Yaklaşım, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Ünlüönen, K., Tayfun, A. ve Kılıçlar, A. (2014). Turizm Ekonomisi, Nobel Akademik Yayıncılık 4. Baskı, Ankara.
- Ünsal, E. (2004). Mikro İktisada Giriş, Turhan Kitabevi Yayınları, 2. Baskı, Ankara.
- Usta, Ö. (1988), Turizm Olayına ve Türk Turizm Politikalarına Yapısal Yaklaşım, Söğüt Basımevi, İstanbul.
- Olalı, H. ve Timur, A. (1988). Turizm Ekonomisi, İzmir.
- Oral, S. (1988), Türk Turizm Pazarlamasında Dağıtım-Fiyat Politikaları ve Turist Profili Analizi, İstiklal Matbaası, İzmir.
- Vengesayi, S, Mavondo, FT. ve Reisinger, Y. (2009). Tourism destination attractiveness: Attractions, facilities, and people as predictors, *Tourism Analysis*. 14(5):621-36.
- Yen, H. P, Chen, P. C., & Ho, K. C. (2021). Analyzing destination accessibility from the perspective of efficiency among tourism origin countries. *Sage Open*, 11(2), 215824402111005752.
- <https://www.untourism.int/un-tourism-world-tourism-barometer-data#:~:text=This%20comes%20after%20the%20full,the%20same%20period%20of%202024>. Erişim Tarihi:04.10.2025.

TURİZM VE ÇEVRE İLİŞKİLERİ

Burak PINAROĞLU ¹

Yurdanur YUMUK ²

GİRİŞ

Turizm, ekonomik büyümenin yanı sıra kültürel etkileşimi, toplumsal gelişmeyi ve çevresel dönüşümü birlikte şekillendiren çok boyutlu bir olgudur. Doğal çevre, turizmin en temel bileşeni olarak hem bir çekim unsuru hem de üretim faktörüdür. Denizler, ormanlar, göller, dağlar, flora ve fauna gibi doğal unsurlar turistik deneyimin temelini oluşturur; dolayısıyla çevre, turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini doğrudan belirleyen bir faktör haline gelir. Ancak turizmin kontrolsüz biçimde gelişmesi, çevre üzerindeki baskıları artırarak ekosistemlerin bozulmasına, doğal kaynakların aşırı tüketilmesine ve kültürel mirasın zarar görmesine neden olabilmektedir. Bu nedenle turizm ve çevre arasındaki ilişki, günümüzde yalnızca ekonomik kazanç ya da destinasyon yönetimi açısından değil, küresel sürdürülebilirlik hedefleri bağlamında da stratejik bir öneme sahiptir (Holden, 2016).

Konunun önemi, turizmin çevre üzerindeki hem yapıcı hem de yıkıcı etkilerinin giderek artan bir farkındalıkla ele alınmaya başlanmasından kaynaklanmaktadır. Bir yandan turizm, doğal kaynakların korunması, çevre bilincinin gelişmesi ve yerel halkın refahının artması gibi olumlu katkılar sağlayabilirken; diğer

¹ Arş. Gör., Karabük Üniversitesi, Safranbolu Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği AD., burakpinaroglu@karabuk.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-3738-4020

² Doç. Dr., Karabük Üniversitesi Safranbolu Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği AD., yurdanuryumuk@karabuk.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-9859-4393

Dijitalleşme ve yeşil teknolojilerin entegrasyonu, geleceğin çevre dostu turizmi açısından stratejik bir öncelik olarak görülmelidir. Akıllı turizm uygulamaları sayesinde enerji tüketimi, atık yönetimi ve ziyaretçi yoğunluğu gibi değişkenlerin anlık izlenmesi, sürdürülebilir karar alma süreçlerini kolaylaştıracaktır. Karbon nötr turizm politikaları, özellikle ulaşım ve konaklama sektörlerinde yenilenebilir enerji kullanımını zorunlu hale getirecek düzenlemelerle desteklenmelidir.

Sonuç olarak, turizmin çevreyle uyumlu biçimde geliştirilmesi; bilimsel temelli planlama, çok paydaşlı yönetim ve toplumsal bilinçle mümkün olabilir. Bu nedenle, çevre politikaları, yenilikçi teknolojiler ve etik turizm değerleri bir araya geldiğinde, turizm sektörü hem çevresel hem de ekonomik sürdürülebilirliğin öncü alanlarından biri haline gelebilir.

KAYNAKLAR

- Abdellatif, H., Hicham, B. ve Karim, B. (2024). Responsible green tourism: A new path for eco-friendly tourism development. *International Journal of Economic Perspectives*, 18(2), 560-589.
- Archer, B., Cooper, C. ve Ruhanen, L. (2012). The positive and negative impacts of tourism. In *Global tourism* (pp. 79-102). Routledge.
- Ayyıldız, S. ve Uslu, A. N. (2023). *Gastronomi turizminde yeni trendler. A'dan Z'ye gastronomi turizmi*. 205-223. Detay Yayıncılık.
- Azam, M., Alam, M. M. ve Hafeez, M. H. (2018). Effect of tourism on environmental pollution: Further evidence from Malaysia, Singapore and Thailand. *Journal of Cleaner Production*, 190, 330-338.
- Balsalobre-Lorente, D., Driha, O. M., Shahbaz, M. ve Sinha, A. (2020). The effects of tourism and globalization over environmental degradation in developed countries. *Environmental Science and Pollution Research*, 27(7), 7130-7144.
- Beer, M., Rybár, R. ve Kaľavský, M. (2018). Renewable energy sources as an attractive element of industrial tourism. *Current Issues in Tourism*, 21(18), 2139-2151.
- Boes, K., Buhalis, D. ve Inversini, A. (2016). Smart tourism destinations: ecosystems for tourism destination competitiveness. *International Journal of Tourism Cities*, 2(2), 108-124.
- Brokaj, R. (2014). Local Governments role in the sustainable tourism development of a destination. *European Scientific Journal*, 10(31).
- Chong, K. Y. ve Balasingam, A. S. (2019). Tourism sustainability: Economic benefits and strategies for preservation and conservation of heritage sites in Southeast Asia. *Tourism Review*, 74(2), 268-279.
- Coria, J. ve Calfucura, E. (2012). Ecotourism and the development of indigenous communities: The good, the bad, and the ugly. *Ecological Economics*, 73, 47-55.
- Dileep, M. R. (2007). Tourism and waste management: A review of implementation of "zero waste" at Kovalam. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 12(4), 377-392.
- Dolnicar, S., Crouch, G. I. ve Long, P. (2008). Environment-friendly tourists: What do we really know about them?. *Journal of Sustainable Tourism*, 16(2), 197-210.
- Edgell Sr, D. L., Swanson, J. R., Allen, M. D. ve Smith, G. (2008). *Tourism policy and planning: Yesterday, today, and tomorrow*. Routledge.
- Fennell, D. A. (2014). *Ecotourism*. Routledge.
- Furqan, A., Som, A. P. M. ve Hussin, R. (2010). Promoting green tourism for future sustainability. *Theoretical and Empirical Researches in Urban Management*, 5(8(17)), 64-74.
- Ghaderi, Z., Shahabi, E., Fennell, D. ve Khoshkam, M. (2022). Increasing community environmental awareness, participation in conservation, and livelihood enhancement through tourism. *Local Environment*, 27(5), 605-621.

- GhulamRabbany, M., Afrin, S., Rahman, A., Islam, F. ve Hoque, F. (2013). Environmental effects of tourism. *American Journal of Environment, Energy and Power Research*, 1(7), 117-130.
- Gössling, S. (2002a). Human-environmental relations with tourism. *Annals of Tourism Research*, 29(2), 539-556.
- Gössling, S. (2002b). Global environmental consequences of tourism. *Global Environmental Change*, 12(4), 283-302.
- Gössling, S., Broderick, J., Upham, P., Ceron, J. P., Dubois, G., Peeters, P. ve Strasdas, W. (2007). Voluntary carbon offsetting schemes for aviation: Efficiency, credibility and sustainable tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 15(3), 223-248.
- Green Key. (2023). Green Key. Erişim adresi: <https://www.greenkey.global/>
- Guo, Y., Jiang, J. ve Li, S. (2019). A sustainable tourism policy research review. *Sustainability*, 11(11), 3187.
- Hall, C. M. ve Jenkins, J. (2004). Tourism and public policy. *A companion to tourism*, 523-540.
- Hays, D. ve Ozretic-Došen, Đ. (2014). Greening hotels-building green values into hotel services. *Tourism and Hospitality Management*, 20(1), 85-102.
- Holden, A. (2016). *Environment and tourism*. Routledge.
- Hornig, J. S., Liu, C. H., Chou, S. F., Tsai, C. Y. ve Chung, Y. C. (2017). From innovation to sustainability: Sustainability innovations of eco-friendly hotels in Taiwan. *International Journal of Hospitality Management*, 63, 44-52.
- Hussein, H., Albadry, O. M., Mathew, V., Al-Romeedy, B. S., Alsetoohy, O., Abou Kamar, M. ve Khairy, H. A. (2024). Digital leadership and sustainable competitive advantage: leveraging green absorptive capability and eco-innovation in tourism and hospitality businesses. *Sustainability*, 16(13), 5371.
- Jakulin, T. J. (2017). Systems approach to tourism: A methodology for defining complex tourism system. *Organizacija*, 50(3), 208.
- Lenzen, M., Sun, Y. Y., Faturay, F., Ting, Y. P., Geschke, A. ve Malik, A. (2018). The carbon footprint of global tourism. *Nature Climate Change*, 8(6), 522-528.
- Marsiglio, S. (2017). On the carrying capacity and the optimal number of visitors in tourism destinations. *Tourism Economics*, 23(3), 632-646.
- Misso, R., Andreopoulou, Z., Cesaretti, G. P., Hanna, S. S. ve Tzoulis, I. (2018). Sustainable development and green tourism: New practices for excellence in the digital era. *Journal for International Business and Entrepreneurship Development*, 11(1), 65-74.
- Moranda, S. (2015). The emergence of an environmental history of tourism. *Journal of Tourism History*, 7(3), 268-289.
- Mostafanezhad, M., Norum, R., Shelton, E. ve Thompson-Carr, A. (2016). Political ecology of tourism. *Community, power and the environment*. Nueva York: Routledge.
- Nekmahmud, M. ve Fekete-Farkas, M. (2022). Green marketing, investment and sustainable development for green tourism. In *Tourism in Bangladesh: Investment and development perspectives* (pp. 339-361). Singapore: Springer Nature Singapore.
- Peeters, P. ve Papp, B. (2024). Pathway to zero emissions in global tourism: opportunities, challenges, and implications. *Journal of Sustainable Tourism*, 32(9), 1784-1810.
- Ribes, J. F. P. ve Baidal, J. I. (2018). Smart sustainability: A new perspective in the sustainable tourism debate. *Investigaciones Regionales-Journal of Regional Research*, (42), 151-170.
- Rodríguez, C., Florido, C. ve Jacob, M. (2020). Circular economy contributions to the tourism sector: A critical literature review. *Sustainability*, 12(11), 4338.
- Scott, D. (2021). Sustainable tourism and the grand challenge of climate change. *Sustainability*, 13(4), 1966.
- Scott, D., Hall, C. M. ve Gössling, S. (2016). A report on the Paris Climate Change Agreement and its implications for tourism: Why we will always have Paris. *Journal of Sustainable Tourism*, 24(7), 933-948.
- Sharpley, R. (2009). *Tourism development and the environment: Beyond sustainability?*. Routledge.
- Sørensen, F. ve Bærenholdt, J. O. (2020). Tourist practices in the circular economy. *Annals of Tourism Research*, 85, 103027.
- Styles, D., Schönberger, H. ve Galvez Martos, J. L. (2013). Best environmental management practice in the tourism sector. *Publications Office of the European Union*.

- Tehseen, S., Hossain, S. M., Ong, K. Y. ve Andrews, E. (2024). Sustainable Tourism in a Changing Climate: Balancing Growth and Environmental Responsibility. In *The Need for Sustainable Tourism in an Era of Global Climate Change: Pathway to a Greener Future* (pp. 69-94). Emerald Publishing Limited.
- Torres-Delgado, A. ve Palomeque, F. L. (2012). The growth and spread of the concept of sustainable tourism: The contribution of institutional initiatives to tourism policy. *Tourism Management Perspectives*, 4, 1-10.
- Tyler, D. ve Dangerfield, J. M. (1999). Ecosystem tourism: A resource-based philosophy for ecotourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 7(2), 146-158.
- Vargas-Sánchez, A. (2018). The unavoidable disruption of the circular economy in tourism. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 10(6), 652-661.
- Weaver, D. (2007). *Sustainable tourism*. Routledge.
- World Tourism Organization (UNWTO). (2018). *Tourism and the Sustainable Development Goals: Journey to 2030* (pp. 1-114). UNWTO.
- York, R., Rosa, E. A. ve Dietz, T. (2010). Ecological modernization theory: Theoretical and empirical challenges. In *The International Handbook of Environmental Sociology, Second Edition*. Edward Elgar Publishing.
- Zhang, S. ve Liu, X. (2019). The roles of international tourism and renewable energy in environment: new evidence from Asian countries. *Renewable Energy*, 139, 385-394.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2023). *Türkiye Turizm Stratejisi 2023*. Erişim adresi: <https://www.ktb.gov.tr/>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. *Yeşil Yıldız Sertifikası Rehberi*, Erişim adresi: <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-11596/cevreye-duyarlilik-kampanyasi-yesil-yildiz.html>
- Turizm Geliştirme Ajansı. *Sürdürülebilir Turizm Programı*, Erişim adresi: <https://tga.gov.tr/guvenli-ve-surdurulebilir-turizm/surdurulebilir-turizm-programi>
- Blue Flag Global. (2023). *Blue Flag Sites*. Erişim adresi: <https://www.blueflag.global/mission-and-history>
- EU Ecolabel (1992). *EU Ecolabel*. Erişim adresi: https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/eu-ecolabel_en
- Green Globe. (1992). *Green Globe Members*. Erişim adresi: <https://www.greenglobe.com/history#:~:text=1990s,21%20principles%20of%20sustainable%20development>
- EarthCheck (2000). *EarthCheck*. Erişim adresi: https://www.detsi.qld.gov.au/__data/assets/pdf_file/0023/371192/earthcheck.pdf
- Green Destinations (2020). *Green Destinations Standard*. Erişim adresi: <https://www.greendestinations.org/certification-program/>

TURİZM VE KALKINMA

Yurdanur YUMUK¹
Burak PINAROĞLU²

GİRİŞ

İktisadi bir kavram olan kalkınma büyüme, gelişme ve ilerleme anlamlarına gelmektedir (Erdem ve Bozan, 2021). Kalkınma bir ülkede üretimin ve kişi başına düşen milli gelirin arttırılma sürecini ifade etmektedir. Ancak, kalkınma yalnızca ekonomik değil sosyo-kültürel boyutuyla da karşımıza çıkmaktadır. Bölgesel kalkınma ise bir bölge halkının sahip olduğu refah düzeyindeki artışı açıklamaktadır. Bölgesel kalkınmada katılımcılık ve sürdürülebilirlik temel ilke edinilmelidir (Giritlioğlu vd., 2015). Başta insan ihtiyaçlarının karşılanması olmak üzere, istihdam olanaklarının çoğaltılmasını, verimliliğin artırılması, geri kalmış bölgelerin geliştirilmesini, sosyal altyapının iyileştirilmesini ve toplumun refah seviyesinin artırılmasını amaçlayan kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesinde tüm paydaşların rolü bulunmaktadır (Çiçekdağı, 2020). Küreselleşmenin ortaya çıkardığı yeni ekonomik düzende insan merkezli hizmet endüstrilerinin önemi artmıştır. Hizmet endüstrilerinin başında yer alan turizm, kalkınmanın lokomotifleri olarak görülmektedir. Turizm faaliyetlerinin yürütüldüğü bölgelerde ekonomik gelişme ve yaşam kalitesi düzeyi artmaktadır. Bununla birlikte, kültürlerarası etkileşim ve hoşgörü iklimi gelişmekte ve çevresel koruma dikkate alınmaktadır (Ar ve Çelik Uğuz, 2017; Mesci ve Dönmez, 2016).

¹ Doç. Dr., Karabük Üniversitesi Safranbolu Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği AD., yurdanuryumuk@karabuk.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-9859-4393

² Arş. Gör., Karabük Üniversitesi, Safranbolu Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği AD., burakpinaroglu@karabuk.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-3738-4020

KAYNAKLAR

- Aktan, E. (2018). Sosyal medyanın turizm pazarlamasındaki rolünün değerlendirilmesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(3), 228–248.
- Albayrak, A. (2016). Turizmin sosyal yaşam üzerine etkileri. In E. Duran ve C. Aslan (Eds.), *Turizmin Sosyal Psikolojik Dinamikleri* (pp. 71–88). Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Ar, H., ve Çelik Uğuz, S. (2017). Küresel sürdürülebilir kalkınma hedeflerinde turizmin rolü: Türkiye örneği. *The Journal of International Social Research*, 10(49), 521–530.
- Ayas, S. (2020). İkinci beş yıllık kalkınma planında turizm. In N. Kozak (Ed.), *Online Türkiye Turizm Ansiklopedisi*. Erişim tarihi: Ekim 2025, from <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/ikinci-bes-yilik-kalkinma-planinda-turizm>
- Aylan, F. K., Gök Sarı, H., ve Şalvarcı, S. (2019). Kırsal yoksulluğun giderilmesinde kadın girişimciliğin rolü: Lavanta kokulu köy. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(2), 1271–1289.
- Aydınbaş, G. (2023). Akıllı turizm (turizm 4.0) teknolojileri üzerine iktisadi bir yaklaşım: Türkiye örneği. *Journal of Tourism Intelligence and Smartness*, 6(1), 26–44.
- Aytekin, H. (2025). Türkiye’de turizm araştırmalarında veri kaynağı olarak sosyal medya kullanımının değerlendirilmesi. *Journal of Business in the Digital Age*, 8(1), 75–86.
- Bahar, O. (2006). Turizm sektörünün Türkiye’nin ekonomik büyümesi üzerine etkisi: VAR analizi yaklaşımı. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 13, 137–150.
- Balci, G. (2025). Türkiye’de faaliyet gösteren eko otellerin incelenmesi. *Turizm ve Araştırma Dergisi*, 14(1), 68–86.
- Bardakoğlu, Ö. (2022). Birinci beş yıllık kalkınma planından on birinci kalkınma planına Türkiye turizminin ilke ve politikalarının değerlendirilmesi (1963–2023). *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 22(45), 1007–1026.
- Batuhan, T. (2020). On birinci kalkınma planında turizm politikaları. *Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 77–84.
- Bozkurt, A., ve Dücan, E. (2018). Eko-etiketlerin turizme ve yerel ekonomiye etkileri. *Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 68–85.
- Büyüksalvarcı, A., Şapcılar, M. C., ve Bayrakçı, S. (2016). Kalkınma planları kapsamında turizm endüstrisinin değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 11, 186–201.
- Ceylan, Y. (2019). Sürdürülebilir turizm kapsamında turizmde eko etiketler. *Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 65–80.
- Cheng, X., Fu, S., Sun, J., Bilgihan, A., ve Okumus, F. (2019). An investigation on online reviews in sharing economy driven hospitality platforms: A viewpoint of trust. *Tourism Management*, 71, 366–377.
- Cihangir, E., Demirhan, Ö., ve Şeremet, M. (2020). Kırsal turizm potansiyelinin ortaya çıkarılmasında kırsalda kadının durumuna bir bakış: Van otlu peyniri üretimi örneği. *International Journal of Geography and Geography Education*, 42, 199–222.
- Civelek, A. (2010). Turizmin sosyal yapıya ve sosyal değişmeye etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 13(1–2), 331–333.
- Çıkmaz, E. (2024). Turizm sektöründe kadın girişimciliğin bibliyometrik analizi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 23(3), 1214–1227.
- Çiçekdağı, M. (2020). Kalkınma planlarında turizm: İçerik analizi yöntemi ile Türkiye kalkınma planlarının analizi. *Çatalhöyük International Journal of Tourism and Social Research*, 5, 1–11.
- Çolak, O., ve Batman, O. (2021). Turizmin sosyo-kültürel etkileri: Taraklı’da bir araştırma. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 149–148.
- Dalgın, T., Karadağ, L., ve Bingöl, Z. (2015). Türkiye’de turizm girişimciliğinin gelişimi ve turizmle ilgili sağlanan teşvikler. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 174–184.
- Demir, B., ve Boz, İ. (2017). Bursa ili Yıldırım ilçesi Cumalıkızık köyünde kırsal turizm çalışmalarının kırsal kalkınma açısından değerlendirilmesi. *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi*, 10(1), 50–55.
- Doğan, Y. (2024). Digitalization in the tourism sector and future trends. *Tourist Destination*, 2(2), 17–26.
- Dülgeroğlu, O. (2021). Turizmde dijitalleşme: Akıllı turizm uygulamaları, dijital turizm ve turizm 4.0. *Turizm ve İşletmecilik Dergisi*, 2(1), 1–15.

- Erdem, M. S., ve Bozan, M. (2021). Türkiye’de sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde ekolojik turizmin kalkınma planları içerisinde değerlendirilmesi. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 67–90.
- Ertaş, M., Kırklar, C. B., Yeşilyurt, H., ve Koçak, N. (2017). Konaklama işletmelerinin yeşil yıldız uygulamaları kapsamında çevreye duyarlılığının değerlendirilmesi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 15(1), 102–119.
- Ertuğral, S. M., Kuran, İ., ve Neyir Tekeli, H. (2022). Dijitalleşmenin turizm sektörüne yansımaları ve bölgesel kalkınmaya etkisi. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 14–25.
- Giritlioğlu, İ., ve Bulut, E. (2015). Yerel halkın bakış açısına göre Gaziantep turizmi ve sürdürülebilirlik. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 5(1), 25–31.
- Giritlioğlu, İ., İpar, M. S., ve Özlü, B. (2015). Turizm ve bölgesel kalkınma ilişkisi: TRC1 bölgesi üzerine bir inceleme. *UHBAB Journal*, 4(14), 216–237.
- Güngören, F., ve Özcan, C. C. (2019). Turizm ve istihdam ilişkisinin ampirik bir analizi: Türkiye örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(4), 767–781.
- Güvenol, B., ve Güler, M. E. (2023). Turizm ve blok zinciri kavramlarına yönelik bibliyometrik bir analiz. *Journal of Business in the Digital Age*, 6(Özel Sayı), 66–81.
- Güzel, T., ve Başaran, Y. (2019). Turizmde kullanılan mobil uygulamalar ve müşteri deneyim etkileşimi. *Sivas Interdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4, 15–32.
- Karakaş, A., ve Güngör, H. Y. (2015). Turizm faaliyetlerinin çevreye etkisi. *Güneydoğu Anadolu Bölgesi Çevre Sorunları Sempozyumu*, 24–25 Mart 2015, Diyarbakır.
- Kavaklı, E., ve Karakaş, A. (2022). Turizmin bölgesel kalkınmaya etkisi üzerine bir inceleme. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(25), 37–50.
- Kaya, M., ve Erol, N. (2021). El sanatları ürünlerinin kırsal turizm kapsamında değerlendirilmesi: Espiye - Akkaya Köyü örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 11(1), 226–240.
- Kozak, N., Kozak, M. A., ve Kozak, M. (2012). *Genel turizm: İlkeler-kavramlar* (13. baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kutluay-Tutar, F., ve Uğur, F. (2019). Yerel kalkınma modeli olarak Cittaslow: Türkiye uygulaması. *International Social Sciences Studies Journal*, 5(37), 3132–3141.
- Madzık, P., Falát, L., Copuş, L., ve Valeri, M. (2023). Digital transformation in tourism: Bibliometric literature review based on machine learning approach. *European Journal of Innovation Management*, 26(7), 177–205.
- Mancı, A. R., ve Tengilimoğlu, E. (2021). Tripadvisor ziyaretçi yorumlarının içerik analizi: Göbeklitepe örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 1525–1545.
- Mesci, M., ve Dönmez, G. (2016). Turizmin bölgesel kalkınma ve yerel halk üzerindeki etkisi: Mudurnu örneği. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 21–50.
- Mutdoğan, S., ve Öktem, M. K. (2024). Sürdürülebilir kalkınma için turizm olanaklarının geliştirilmesi: Kuşadası örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 33(2), 135–162.
- Saçlı, Ç., ve Yurtlu, M. (2020). Otellerin çevrimiçi rezervasyon motoru kullanımı ve yorum siteleri entegrasyonu üzerine nitel bir araştırma: Hatay otelleri örneği. *Turizm Akademik Dergisi*, 7(2), 37–59.
- Sezgin, M., Albakri, L., ve Abouchala, M. R. (2024). Dijital ufuklar: Teknolojinin Türkiye’deki turizm üzerindeki etkisi. *Selçuk Turizm ve Bilişim Araştırmaları Dergisi*, 5, 1–22.
- Solmaz, S. A. (2019). Sürdürülebilir turizm ve Türkiye’de çevre politikaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(66), 1175–1186.
- Soyak, M. (2013). Uluslararası turizmde son eğilimler ve Türkiye’de turizm politikalarının evrimi. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4, 1–18.
- Tokmak, C. (2023). Turizm politikalarının sürdürülebilir turizm ilkeleri doğrultusunda değerlendirilmesi (Türkiye Cumhuriyeti’nin 100. yılında 41 yıllık turizm politikaları). *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 22, 738–752.
- Tuncel, V. (2019). Kalkınma planlarının turizm politikaları perspektifinde değerlendirilmesi. *Tourism and Recreation*, 1(2), 58–66.
- Türkay, B. (2021). *Akıllı teknolojilerin turizm işletmelerinin dijitalleşmesinde ve tüketicici davranışlarındaki rolü*, Yayınlanmamış doktora tezi. İstanbul Üniversitesi.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2025). *Turizm İstatistikleri, IV. Çeyrek: Ekim–Aralık ve Yıllık, 2024*. Erişim tarihi: Kasım 2025, from <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turizm-%C4%B0statistikleri-IV.-%C3%87eyrek:-Ekim-Aral%C4%B1k-ve-Y%C4%B1ll%C4%B1k,-2024-53660&dil=1>

- Türkmen, İ. (2023). Türkiye’de kalkınma planlarının turizm politikaları bağlamında değerlendirilmesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 34(3), 368–378.
- Uçar, İ. H. (2025). Economic and social impacts of tourism: A theoretical evaluation on Turkey. *Turur Turizm ve Araştırma Dergisi*, 14(2), 330–371.
- Üstüner, M., ve Dilek, S. E. (2024). Turizm ve teknoloji ilişkisi: Uluslararası turizm dergilerindeki makalelere yönelik bibliyometrik bir değerlendirme. *Journal of Tourism Intelligence and Smartness*, 7(1), 36–50.
- Yeksan, Ö., ve Akbaba, A. (2019). Sürdürülebilir turizm makalelerinin bibliyometrik analizi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 220–231.
- Yıldırgan, R. (2024). Turizmin sosyo-kültürel etkileri. In A. Ünal, E. Çilesiz ve O. Çelen (Eds.), *Turizm ve Destinasyon Araştırmaları VIII* (pp. 319–337). Çanakkale: PA Paradigma Akademi Yayınları.
- Yıldırım-Saçılık, M. (2019). Türkiye’nin ekonomik büyüme-kalkınma ve gelişme aşamalarında turizm öncü bir sektör olabilir mi? *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 1681–1697.
- Yıldırım Saçılık, M. (2020). Beş yıllık kalkınma planlarında turizm tanıtım politikaları ve bir örnek olay incelemesi (2020 Türkiye turizm tanıtım filmi çözümlemesi). *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 1778–1793.
- Zeydan, İ., ve Gürbüz, A. (2021). Turizmde yeşil pazarlama uygulamaları: Mavi bayrak ve yeşil yıldızın turistlerin konaklama tercihlerine etkisi. *International Journal of Management Economics and Business*, 17(1), 224–235.

TÜRKİYE TURİZMİ VE GELECEĞE YÖNELİK EĞİLİMLER

İsmail ÇALIK ¹
Murat ÖDEMİŞ²

GİRİŞ

Turizm, Türkiye’de cumhuriyetin ilk kuruluş yıllarından günümüze kadar önem verilen ve öncelikli ekonomik kalkınma araçlarından birisi olarak kabul edilen sektörler arasında yer almıştır. Tarihsel süreç içerisinde, Türkiye’de turizmi geliştirmeye yönelik olarak genellikle devletin öncülük ettiği çok sayıda girişim söz konusudur. Türkiye’de planlı döneme geçilene kadar, turizm arz ve talebini geliştirmeye yönelik girişimlerden genel olarak beklenen sonuçlar elde edilememiştir. Ancak planlı döneme geçilmesiyle birlikte, Türk turizminde zaman zaman dalgalanmalar yaşanmış olsa da; daha sistematik, kontrol edilebilir ve öngörülebilir bir gelişim stratejisinin izlendiği ve bu stratejiden özellikle son dönemlerde ekonomik olarak olumlu sonuçlar elde edilmeye başlandığı söylenebilir. 1980’li yıllardan itibaren turizmin arz kapasitesini artırmaya ve turizm eğitim sistemini geliştirmeye yönelik girişimler; 2000’li yıllardan itibaren ise, özellikle nitelikli turizm talebini artırmaya yönelik olarak genellikle bakanlık düzeyinde yürütülen tanıtım ve pazarlama faaliyetleri ve turizm arzını niceliksel ve niteliksel olarak iyileştirmeye yönelik girişimler dikkat çekmektedir. Bu girişimler sayesinde, Türkiye’de son dönemlerde turizm arz ve talebinde dikkat çekici gelişmeler yaşanmıştır. Türkiye’de turizmin gelişmesine paralel olarak, özellikle yerel

¹ Doç. Dr., Gümüşhane Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği AD., icalik@gumushane.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-9815-5796

² Doç. Dr., Gümüşhane Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları AD., mrodemis@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-3636-8344

çağı söylenebilir. Ayrıca bu süreç ile birlikte kamp-karavan, ev kiralama, doğa turizmi gibi turizm türlerine olan rağbetin artacağı belirtilebilir (Kuk, 2021). Dijitalleşmeyle birlikte tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de özellikle genç kuşaklarda influencer, youtuber benzeri sosyal medyada içerik paylaşımı yapan kişilerin etkisi daha da artacaktır. Gittikleri turizm alanlarından içerik paylaşımı yapan bu kişiler destinasyonların tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinde etkin rol üstleneceklerdir.

Otelcilik sektöründe yapay zeka teknolojilerinin kullanımının artacağı öngörülmektedir. Oteller yapay zeka ile kişiselleştirilmiş konaklama deneyimi sunmakta, sürdürülebilir ve verimli otel seçenekleri kullanılmaktadır. Konukların beklentilerini önceden anlayan, çevresel etkileri en aza indiren sadece konforun değil aynı zamanda yemek tercihlerinin, gezi önerilerinin ve bireysel hizmetlerin de kişiselleştirildiği bir sistem öngörülmekte ve uygulanmaktadır (Oral, 2025).

Turizm rehberliği mesleğinin de gelecekte teknolojinin etkisinde kalacağı belirtilmektedir. Teknolojinin turist rehberliğine en önemli olumlu etkileri bilgi kaynağı olması, işleri kolaylaştırması, tanıtım ve pazarlama aracı olmasıdır. En önemli olumsuz etkileri ise yetersiz teknolojinin turlarda aksaklığa neden olması, adaptasyon sorunu ve rehbersiz turlara artan eğilimdir (Ercan, 2022).

Son olarak, gelecekte küresel güvenlik problemlerinin ülkemizi daha fazla etkileyeceği söylenebilir. İsrail kaynaklı Orta Doğu'da yaşanan savaşlar, Rusya-Ukrayna savaşı ülkemize yönelik turist hareketlerini olumsuz etkileyebilir.

KAYNAKLAR

- Akgül, A. E. (2020). Turizmin aile yapısına etkilerinin, turizm sektöründe çalışanların bakış açısıyla değerlendirilmesi (Kuşadası örneği). *International Journal of Social and Humanities Sciences*, 4(2), 27-46.
- Aktaş, E. (2019). Snob turizm. Web: <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/snob-turizm>, Erişim Tarihi: 13.08.2025.
- Andaç, F. (2018). *Turizm hukuku*. 6. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Atatürk Ansiklopedisi (2025). *Reşit Saffet Atabinen (1884-1965)*. Web: [https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/191/Re%C5%9Fit-Saffet-Atabinen-\(1884-1965\)](https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/191/Re%C5%9Fit-Saffet-Atabinen-(1884-1965)), Erişim Tarihi: 16.08.2025.
- Avcı Kurt, C. (2003). *Turizm sosyolojisi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bal, H. (1995). *Turizmin kırsal toplumda aile içi ilişkilere etkisi*. İstanbul: Doğa-İnsan Yayınları.
- Bayraktaroğlu, S. (2011). *Turizm'de Türkçe'ye yer yok mu?*. Web: <https://www.turizmguncel.com/makale/turizmde-turkceye-yer-yok-mu-m728.html>, Erişim Tarihi: 14.08.2025.
- Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO). (2025). *UN tourism: Compare indicators-countries*. Web: <https://www.unwto.org/tourism-data/un-tourism-tourism-dash-board>, Erişim Tarihi: 23.08.2025.
- Civelek, A. (2010). Turizmin sosyal yapıya ve sosyal değişmeye etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 13(1-2), 331-350.

- Çalık, İ. ve Akgün, Ö. (2019). Sapanca'da turizmin çevresel sürdürülebilirliği. *Tourism and Recreation*, 1(2), 67-74.
- Çetin, T. (2009). Bepazarı'nda turist-yerli halk etkileşimi ve turizmin sosyal, kültürel ve ekonomik etkileri. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 9(1), 15-32.
- Çolak, O. (2023). *Sapanca destinasyonunda sürdürülebilir turizm gelişimi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sakarya.
- Çolak, O. ve Batman, O. (2021). Turizmin sosyo-kültürel etkileri: Taraklı'da bir araştırma. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 149-174.
- Dagdeviren, A. (2015). *Yerel halkın turizmin sosyo-kültürel etkilerini algılamalarının yaşam tarzı boyutuyla incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dağlı, E. ve Kalıpçı, M. B. (2023). Cumhuriyet'in kuruluş dönemi Türkiye'sinde turizm faaliyetleri. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 34(3), 109-122. <https://doi.org/10.17123/ataad.1319235>
- Dalgın, T. ve Ercan, F. (2021). *Turizmde değişim süreçleri kapsamında akıllı turizm ve akıllı destinasyon uygulamaları*. I. Arıkan Saltık (Eds). Turizm, toplum kültür, (1. Baskı, s. 451-474). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Demir, E. (2020). Turizmin sosyo-kültürel etkileri üzerine bir inceleme. *Antalya Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 62-77.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (2002). *Devlet Planlama Teşkilatı Planlama Dergisi: DPT'nin Kuruluşunun 42. Yılı (Özel Sayı)*, Ankara.
- Durgu, Ü. (2010). *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nun Türk imajı ile batılılaşmaya verdiği destek ve Türkiye'ye kazandırdıkları (1923-1942)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul.
- Durgun, A. (2006). *Bölgesel kalkınmada turizmin rolü: Isparta örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Isparta.
- Dünya Bankası (World Bank) (2025). *Economic indicator: GDP (current US\$)*. Web: <https://data.worldbank.org/country/turkiye>, Erişim Tarihi: 23.08.2025.
- Eralp, Z. (1974). *Turizmin sosyo-ekonomik etkisi*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları. Yayın No: 374. Ankara.
- Ercan, F. (2022). Teknolojinin turist rehberliği üzerine etkilerini konu alan ulusal makalelerin meta-sentez tekniği ile incelenmesi, *Turizm Akademik Dergisi*, 9(1), 137-155.
- Genç, K. ve Şengül, S. (2019). *Turizmin sosyo-kültürel kimliğe etkilerinin kontrolü*, içinde (Türkay, O ve Çalık, İ.). *Sürdürülebilir Turizm Gösterge Geliştirme ve Ölçme Yaklaşımı*, ss. 214-228, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Gül, H. (2021). *Turizm olgusu ve turizmin gelişimine yönelik yaklaşımlar*. I. Arıkan Saltık (Eds). Turizm, toplum kültür, (1. Baskı, s. 7-22). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- HİLTON (2025). *Hilton 2025 trendleri raporu*. Web: <https://stories.hilton.com/emea/releases/2025-travel-trends-tr-tr>, Erişim Tarihi: 06.08.2025.
- Karan, M. B. (1994). Özelleştirme politikaları ve turizm sektöründe bir KİT: TURBAN AŞ. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 49(3), 239-253. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/36492>
- Karacı, B. (2023). Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye'de turizmin geliştirilmesine dair örnek bir rapor. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 34(3), 230-238. <https://doi.org/10.17123/ataad.1312013>
- Kaya Mursalıoğlu, T. (2025). *Turizmin geleceği doğada, dengede ve insanla şekillenecek*. Web: <https://www.platinonline.com/turizm/turizmin-gelecegi-dogada-dengede-ve-insanla-sekillenecek-1093338>, Erişim Tarihi: 05.08.2025.
- Kozak, N. (2021). *Kültür ve Turizm Bakanlığı*. Türkiye Turizm Ansiklopedisi: Türk Turizminin Hafızası. Web: <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/kultur-ve-turizm-bakanligi>, Erişim Tarihi: 25.08.2025.
- Kuk, H. (2023). *Sektörel raporlar-1 (seyahat acentaları)*. Turizm Çalıştay Raporu, Anadolu Üniversitesi Yayınevi, Eskişehir.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB) Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (2025). *Bakanlık belgeli tesis istatistikleri 2023*. Web: <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201131/tesis-istatistikleri.html>, 23.08.2025.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB). (2007a). *Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Eylem Planı 2007-2013*. Ankara. Web: <https://www.ktb.gov.tr/Eklenti/906,ttstratejisi2023pdf.pdf?0>, Erişim Tarihi: 17.08.2025.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB). (2007b). *Türkiye Turizm Stratejisi (2023)*. Web: https://www.kuzka.gov.tr/dosya/turizm_stratejisi_2023.pdf, Erişim Tarihi: 05.08.2025.

- Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB). (2008). 2007 yılı idare faaliyet raporu. Web: <https://sgb.ktb.gov.tr/TR-323212/2007-yili-idare-faaliyet-raporu.html>, Erişim Tarihi: 21.08.2025.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB). (2015). 2014 yılı idare faaliyet raporu. Web: <https://sgb.ktb.gov.tr/Eklenti/40020,2014-idare-faaliyet-raporu-13042015pdf.pdf?0>, Erişim Tarihi: 21.08.2025.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB). (2021). 2020 yılı idare faaliyet raporu. Web: <https://sgb.ktb.gov.tr/Eklenti/93935,2020-idare-faaliyet-raporupdf.pdf?0>, Erişim Tarihi: 22.08.2025.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB). (2022). 2021 yılı idare faaliyet raporu. Web: <https://sgb.ktb.gov.tr/Eklenti/94121,2021-yili-idare-faaliyet-raporupdf.pdf?0>, Erişim Tarihi: 22.08.2025.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB). (2023). 2022 yılı idare faaliyet raporu. Web: <https://sgb.ktb.gov.tr/Eklenti/113661,2022-idare-faaliyet-raporu-452023-yayinlanandpdf.pdf?0>, Erişim Tarihi: 22.08.2025.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB). (2024). 2023 yılı idare faaliyet raporu. Web: <https://sgb.ktb.gov.tr/Eklenti/123796,2023-idare-faaliyet-raporu-662024pdf.pdf?0>, Erişim Tarihi: 22.08.2025.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB). (2025). 2024 yılı idare faaliyet raporu. Web: <https://sgb.ktb.gov.tr/Eklenti/131661,2024-idare-faaliyet-raporu.pdf?0>, Erişim Tarihi: 22.08.2025.
- Laquar, R. (1991). *Turizm-seyahat sosyolojisi* (1. Baskı). (G. Öztunalı Kayır, Çev.), İletişim, (1985).
- MÜSİAD. (2025). *Sektör raporları-turizm durum değerlendirme raporu*. Web: <https://www.musiad.org.tr/uploads/press-471/turi%CC%87zi%CC%87m.pdf>, Erişim Tarihi: 14.08.2025.
- Oral, K. (2025). *Yapay zeka ile oteller de değişiyor*. Web: <https://www.turizmprojedergisi.com/haber-detay/yapay-zeka-ile-oteller-de-degisiyor/4735>, Erişim Tarihi: 03.08.2025
- Özel, Ç. H. (2014). Turizmin sosyo-kültürel boyutta ortaya çıkardığı etkilerin incelenmesi: Marmaris örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (42), 57-68.
- Özmen, M. (2007). *Turizmin sosyo-kültürel etkileri: Akçakoca örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Polat, S. (2016). *Türkiye'nin turizm politikalarının beş yıllık kalkınma planları ve Türkiye turizm stratejisi 2023 kapsamında incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Kamu Yönetimi Bilim Dalı, Sakarya.
- Rätz, T. (2000). The socio-cultural impacts of tourism: Case of Lake Balaton. *Research Support Scheme*, 1-20. Web: https://www.researchgate.net/publication/265045663_The_Sociocultural_Impacts_of_Tourism_Case_of_Lake_Balaton, Erişim Tarihi: 23.07.2025.
- Resmi Gazete (2021). *Resmi gazetede 4 Aralık 2021 tarihinde Türkiye ibaresinin kullanılması hakkında yayımlanan 31679 sayılı genelge*. Web: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/12/20211204-5.pdf>, Erişim Tarihi: 21.08.2025.
- Şahin, N. A. (2024). *Sapanca'da 4 bin kaçak bungalov var*. Web: <https://www.sapanca.com.tr/baskan-sahin-sapanca-da-4-bin-kacak-bungalov-var/haberi/16080> Erişim Tarihi: 22.07.2025.
- Turscript (2024). *2025'te Türkiye turizmi: Yeni trendler ve artan ilgi*. Web: <https://turscript.com/2025-te-turkiye-turizmi-yeni-trendler-ve-artan-ilgi/>, Erişim Tarihi: 24.08.2025.
- Tutar, E. (1990). Dünya turizmi içerisinde Türkiye turizminin yeri ve geleceği. *Eskişehir Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1-2), 251-265. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/826065>
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2025). *Kalkınma planları*. Web: <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/>, Erişim Tarihi: 13.08.2025.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025a). *Turizm istatistikleri, IV. Çeyrek: Ekim - Aralık, 2023*. Web: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turizm-Istatistikleri-IV-Ceyrek-Ekim-Aralik,-2023-53661>, Erişim Tarihi: 17.08.2025.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025b). *Yıllara ve aylara göre dış ticaret*. Web: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dis-Ticaret-Istatistikleri-Ocak-2025-53900>, Erişim Tarihi: 23.08.2025.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025c). *Turizm uydü hesabı, 2023*. Web: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turizm-Uydu-Hesabi-2023-57892>, Erişim Tarihi: 25.08.2025.
- Türkiye Otelciler Birliği (TUROB) (2025). *Aralık 2024 Türkiye konaklama tesisleri sayıları*. Web: <https://www.turob.com.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/2024/show/1387/aralik-2024-turkiye-konaklama-tesisleri-sayilari>, Erişim Tarihi: 24.08.2025.
- Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB). (2025a). *Aylık ziyaretçi sayıları 1990-2023*. Web: <https://www.tursab.org.tr/ziyaretci-sayilari/ziyaretci-sayilari-1990-2023>, Erişim Tarihi: 20.08.2025.

- Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB). (2025b). *İthalat ihracat içindeki payı (2022)*. Web: <https://www.tursab.org.tr/turizm-geliri/ithalat-ihracat-icin-deki-payi-2022>, Erişim Tarihi: 20.08.2025.
- Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB). (2025c). *Türkiye'nin yatak kapasitesi 1966-....* Web: <https://www.tursab.org.tr/istatistikler-icerik/yatak-kapasitesi>, Erişim Tarihi: 20.08.2025.
- Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB). (2025d). *Turizmde yeni trendler: Kültür turizmi*. Web: <https://akademi.tursab.org.tr/ws/duyurular/turizmde-yeni-trendler-kultur-turizmi/> Erişim Tarihi: 03.08.2025.
- Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu (TTOK). (2025). *Turing'in tarihçesi*. Web: <https://turing.tr/turingin-tarihcesi/#:~:text=T%C3%BCrkiye'nin%20turizm%20ve%20otomobil,Re%C5%9Fit%20Saffet%20Atabinen%20%C3%B6nc%C3%BCl%C3%BC%C4%9F%C3%BCnde%20kurulmu%C5%9Ftur>, Erişim Tarihi: 13.08.2025.
- Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA). (2025). *Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı: Hakkımızda*. Web: <https://tga.gov.tr/hakkinda>, Erişim Tarihi: 21.08.2025.
- Türkatarhan, G. (2020). *TURBAN Turizm A.Ş.*. Türkiye Turizm Ansiklopedisi: Türk Turizminin Hafızası. Web: <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/turban-turizm-as>, Erişim Tarihi: 19.08.2025.
- Yavuz, H. (2020). *Turizmin sosyo kültürel etkileri: Alanya'da bir araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

ULUSLARARASI TURİZM VE GELECEĞE YÖNELİK EĞİLİMLER

Seda UĞUR ÇİLKARA¹

GİRİŞ

Uluslararası turizm, bireylerin farklı coğrafyaları ve kültürleri keşfetmesine olanak tanıyan bir faaliyet olmanın ötesinde, küresel ekonominin en dinamik ve dönüştürücü güçlerinden biri haline gelmiştir. Turizm, insanların ikamet ettikleri yerlerin dışındaki yerlere hareket etmeleriyle ilgili sosyal, kültürel ve ekonomik bir olgudur (UN Tourism, 2025a). Bu tanım uluslararası turizmin çok boyutluluğunu ortaya koymaktadır. Dünya genelinde önemli bir yere sahip olan uluslararası turizm, ülkelere çok sayıda ekonomik fayda sunarken aynı zamanda farklı din ve kültürlerle sahip insanlar arasındaki karşılıklı anlayışı ve küresel barışı teşvik eden önemli bir sosyal rol da oynamaktadır.

Kitabın bu bölümünde, uluslararası turizm çok boyutlu olarak ele alınmıştır. Öncelikle uluslararası turizmin kavramsal temelleri ve tarihsel gelişimine değinilmiş, ardından ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkileri detaylı olarak anlatılmıştır. Son olarak, sektördeki güncel durum ile geleceğe yönelik eğilimler hakkında bilgiler sunulmuştur.

ULUSLARARASI TURİZM KAVRAMI

Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) turizmi “kişilerin eğlence, iş ve diğer amaçlarla olağan çevreleri dışındaki yerlere, bir yıldan fazla olmayan bir süreyle yaptıkları seyahat ve geçici konaklamalarından oluşan faaliyetler” olarak tanımlamaktadır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Kdz. Ereğli Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği AD. seda.ugur@beun.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-9829-1595

Son yıllarda Asya-Pasifik, Afrika ve Orta Doğu gibi bölgelerin hem kaynak pazar hem de destinasyon olarak önem kazandığı görülmektedir. Çin'in yeniden canlanan turizm pazarı ve geleneksel kaynak ülkelerdeki (ABD, Almanya, Birleşik Krallık) yüksek harcama eğiliminin sürmesi, küresel turizm hareketliliğini destekleyen unsurlar arasında yer almaktadır (UN Tourism, 2024). Küresel turizm akışlarındaki çok boyutlu değişim, sektörün geleceği açısından önemli ipuçları barındırmaktadır. Yükselen pazarların potansiyelini değerlendirmek ve turist tercihlerindeki değişimlere uyum sağlamak, sektörün gelecekteki başarısı için belirleyici olacaktır.

Stratejik Dayanıklılık ve Güvenliğin Öncelik Kazanması

Gelecekteki olası pandemiler, jeopolitik krizler ve iklimle ilişkili olaylar, sektörün dayanıklılığını sürekli test edecektir. Bu nedenle, esnek rezervasyon politikaları, kapsamlı sigorta ürünleri ve dijital kriz yönetim sistemleri gibi proaktif stratejiler, işletmelerin ayakta kalması için önem arz etmektedir (UN Tourism, 2024). Güvenlik ve istikrar, destinasyonların en önemli rekabet avantajlarından biri olmayı sürdürecektir. Turistler, karar alma süreçlerinde destinasyonlardaki veya yakın çevrelerindeki güvenlik sorunları ve siyasi gerilimleri dikkate almaya devam edecektir (Akgündüz ve Karamustafa, 2019).

KAYNAKLAR

- Accor (2025). 2025 seyahat trendi raporu, <https://all.accor.com/a/en/limitless/thematics/lifestyle-trends/travel-trends-2025.html>. Erişim Tarihi: 01.07.2025.
- Agisilaos, E. (2012). Cultural heritage, tourism and the environment. *Journal Sustainable Development, Culture, Traditions*.1, 70-78.
- Akdu, U. ve Öktem, E. (2019). Turizmin ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel etkilerine yönelik yöre halkının farkındalığı; Gümüşhane örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10 (Ek Sayı), 232-239.
- Akgündüz, Y. ve Karamustafa K. (2019). Turizmin geleceği ve yeni eğilimler. İçinde, *Kavramlar ve örneklerle genel turizm*. Editör: Çakıcı, C.. Ankara. Detay Yayıncılık
- Akoğlu Kozak, M.; Evren, S. ve Çakır, O. (2013). Tarihsel süreç içinde turizm paradigması. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24 (1), 7 – 22.
- Akyurt, H. (2023). Turizmin çevresel etkileri. İçinde: *Çevre ve Ekonomi*. Ed. R. A. Wolff, K. Y. Genç, N. Hüsnüoğlu. Bursa: Ekin Yayınevi.
- AP News. (2025). Surging travel in Europe spikes concerns over tourism's drawbacks, <https://apnews.com/article/europe-mass-tourism-france-spain-italy-overtourism-fc99da0aa610dca84b8a-2753645a0d6a> . Erişim Tarihi: 20.07.2025.
- Breda, Z., Pacheco, C. ve Dinis, G. (2019). Future trends in the hospitality industry: An analysis from the consumers' point of view. *Tourism in Southern and Eastern Europe*, 5,139-162. <https://doi.org/10.20867/tosee.05.9>.
- Choudhury, R. G. (2023). Antecedents and contemporary trends in tourism and hotel management. *Journal of Tourism Research Hospitality*. 12(1). 2-9.

- Demir, E. (2020). Turizmin sosyo-kültürel etkileri üzerine bir inceleme. *Antalya Bilim Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 1(1), 62-77.
- Demircan, Ş. ve Atak, O. (2024). Turizm ve ekonomi. İçinde: *Akademik Bakış: Turizm Sektörü*. Ed. O. Atak, Ş. Demircan ve T. Dalgın. Özgür Yayınları.
- Demirtaş, N. (2011). *Turizm ve çevre*. Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayınları.
- Erkmen, A. (2019). Uluslararası turizmin tarihi gelişim süreci. A. Akın (Ed.), İçinde: *Uluslararası turizm uygulamaları* (s. 3-34). İKSAD Yayınevi.
- Feltz, A. (2022). Growing demand and opportunity for sustainable tourism, <https://destinationsinternational.org/blog/growing-demand-and-opportunity-sustainable-tourism>. Erişim Tarihi: 01.07.2025.
- Ferrer-Roca, N., Weston, R., Guia, J., Mihalic, T., Blasco, D., Prats, L., Lawler, M. Ve Jarratt, D. (2021). Back to the future: challenges of European tourism of tomorrow. *Journal of Tourism Futures* 7(2). 2021, 184-191. Doi 10.1108/Jtf-10-2019-0114.
- GhulamRabbany, M., Afrin, S., Rahman, A., Islam, F., Hoque, F. (2013). Environmental effects of tourism. *American Journal of Environment, Energy and Power Research* 1(7), 117-130, ISSN: 2329-860X.
- Giritlioğlu, İ. (2015). Turizmin tarihsel ve yapısal gelişimi. İçinde: *Genel Turizm*. Ed: Z. Aslan. Ankara: Grafik Yayınları.
- Global Tourism Forum. (2024). Top global tourism trends for 2024: Travel's new golden era. *World Tourism Forum Institute*. <https://live.worldtourismforum.net/news/Catch-up-the-latest-news-in-tourism-industry/Top-Global-Tourism-Trends-for-2024-Travels-New-Golden-Era>
- Greentumble (2024). Negative impacts of tourism on the environment, <https://greentumble.com/environmental-impacts-of-tourism>. Erişim Tarihi: 01.07.2025.
- Harman, S., ve Bahar, O. (2019). Turizm ve ekonomi. İçinde: *Kavramlar ve örneklerle genel turizm*. Ed. C. Çakıcı. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Lisowska, A. (2017). Crime in tourism destinations: Research review. *Tourism*, 27(1), 31-39.
- Memişoğlu, T. ve Katlav, E. Ö. (2024). Turizmin olumsuz çevresel etkilerinin yerel halkın yaşam kalitesine etkisi: Göreme örneği. *Journal of tourism research institute*, 5(2), 115-129. ISSN: 2718-0093
- Moskvichova, O., Zhuravlyova, O., ve Krasnokutskiy, A. (2021). View of global development of international tourism and impact on the Economy of Ukraine. *European Journal of Sustainable Development*. 10 (4). 108-120.
- OECD (2018). Tourism trends and policies 2018, https://www.oecd.org/en/publications/oecd-tourism-trends-and-policies-2018_tour-2018-en.html. Erişim Tarihi: 30.06.2025.
- OECD (2018), Analysing megatrends to better shape the future of tourism", *OECD Tourism Papers*, No. 2018/02, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/d465eb68-en>.
- OECD. (2024). Estimating the global economic impacts of international tourism, https://www.oecd.org/en/publications/estimating-the-global-economic-impacts-of-international-tourism_a978348f-en.html. Erişim Tarihi: 30.06.2025.
- Özgeriş, M. ve Karahan, F. (2021). Turizm rekreasyonel su alanlarındaki kaynaklarının sürdürülebilirliği ve sakin şehir politikaları: Uzundere (Erzurum) örneğinde bir değerlendirme. *Journal of humanities and tourism research*, 11 (1): 103-117.
- Pavli, A. ve Maltezou, H. C. (2024). Asclepieia in ancient Greece: pilgrimage and healing destinations, the forerunner of medical tourism. *Le Infezioni in Medicina*, 1, 113-115.
- Peksezer, B. (2020). Global trendler, turizm ve Türkiye. <https://www.ipsos.com/tr-tr/global-trendler-turizm-ve-turkiye>. Erişim Tarihi: 01.07.2025.
- Pine, J. ve Gilmore, J. (2011). *Deneyim ekonomisi*. İstanbul: Optimist Yayınevi.
- Sarı Çallı, D. (2015). Uluslararası seyahatlerin tarihi gelişimi ve son seyahat trendleri doğrultusunda Türkiye'nin konumu. *Turur Turizm ve Araştırma Dergisi*, 4(1), 4-28.
- Şahbaz, R.P. (2015). Turizmin ekonomik, sosyal (toplumsal) ve fiziksel çevre etkileri. İçinde; Genel Turizm. Editör: Z. Aslan. Ankara: Grafik Yayınları.
- Tourexpi. (2025). 2025 Turizm görünümü, önemli gelişmeler ve trendler. 01.07.2025 tarihinde <https://www.tourexpi.com/tr-intl/news/2025-turizm-gorunumu-onemli-gelismeler-ve-trendler-208005.html> adresinden erişildi.
- Truyols, M. (2025). The economic impact of tourism: What you need to know, <https://mize.tech/blog/the-economic-impact-of-tourism-what-you-need-to-know/> . Erişim Tarihi: 01.07.2025.

- Turizm Ajansı (2025). UNWTO: Turizmde pandemi öncesi seviyeler aşıldı, <https://www.turizmajansi.com/haber/unwto-turizmde-pandemi-oncesi-seviyeler-asildi-h68107>. Erişim Tarihi: 01.07.2025.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2025). Turizm istatistikleri, IV. çeyrek: Ekim-Aralık ve yıllık, 2024, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turizm-Istatistikleri-IV-Ceyrek-Ekim-Aralik-ve-Yillik,-2024-53660>. Erişim Tarihi: 01.07.2025.
- UNESCO (2017). Muscat declaration on tourism and culture: Fostering sustainable development, <https://www.unesco.org/en/articles/unesco-and-unwto-sign-muscat-declaration-tourism-and-culture-fostering-sustainable-development>. Erişim Tarihi: 01.07.2025
- UN Tourism (2010). Demographic change and tourism. *UN Tourism Publications*. eISBN: 978-92-844-1342-3.
- UN Tourism (2020). 2020: Worst year in tourism history with 1 billion fewer international arrivals, <https://www.unwto.org/news/2020-worst-year-in-tourism-history-with-1-billion-fewer-international-arrivals>. Erişim Tarihi: 01.07.2025.
- UN Tourism (2025a). Glossary of tourism terms, <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms>. Erişim Tarihi: 01.07.2025.
- UN Tourism (2025b). World tourism barometer, <https://www.unwto.org/un-tourism-world-tourism-barometer-data>. Erişim Tarihi: 01.07.2025.
- UN Tourism (2025c). Tourism 4 SDGs, <https://www.unwto.org/sustainable-development> 025. Erişim Tarihi: 01.07.2025.
- UN Tourism (2025d). Climate action, <https://www.unwto.org/sustainable-development/climate-action>. Erişim Tarihi: 01.07.2025.
- UNWTO. (2019). International tourism highlights, <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152>. Erişim Tarihi: 01.07.2025.
- Urry, J. (1990). *The tourist gaze: Leisure and travel in contemporary societies*. London: Sage Publications.
- World Bank Group (2019). Stimulating sustainable development through tourism concessions, <https://documents1.worldbank.org/curated/en/643981564580916089/pdf/Stimulating-Sustainable-Development-Through-Tourism-Concessions-Case-Studies-on-How-Tourism-Can-Benefit-the-Environment-and-Communities-Living-in-and-Around-Protected-Areas.pdf>. Erişim Tarihi: 01.07.2025.
- WTTC (2025). Travel and tourism economic impact research (EIR), <https://wttc.org/research/economic-impact>. Erişim Tarihi: 30.06.2025.
- Zaei, M. E. ve Zaei, E. M. (2013). The impacts of tourism industry on host community. *European Journal of Tourism Hospitality and Research*, 1(2), 12-21.

ALTERNATİF TURİZM ÇEŞİTLERİ

Elif ACUNER¹

GİRİŞ

Günümüzde turizm olgusu, yalnızca ekonomik bir faaliyet alanı olmanın ötesinde; kültürel, çevresel ve toplumsal etkileriyle çok boyutlu bir yapıya evrilmiştir. Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hızla gelişen ve yaygınlaşan kitlesel turizm, yüksek yoğunluklu turist akışlarıyla beraber doğa tahribatı, kültürel yozlaşma ve yerel topluluklarla kurulan yüzeysel ilişkiler gibi pek çok sorunu da beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda, sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda geliştirilen ve bireysel deneyimi, yerel katılımı ve çevresel duyarlılığı esas alan alternatif turizm anlayışı, turizm literatüründe giderek artan bir öneme sahip olmuştur.

Bu çalışmanın temel amacı, alternatif turizmin kavramsal çerçevesini çizmek, ortaya çıkış dinamiklerini irdelemek ve söz konusu yaklaşımın farklı alt türlerini sistematik biçimde sınıflandırarak değerlendirmektir. Bu kapsamda alternatif turizm; yalnızca kitlesel turizme karşı geliştirilen bir tepki değil, aynı zamanda bireylerin özgünlük arayışı, kültürel etkileşim isteği ve sürdürülebilir yaşam biçimlerine yönelimiyle şekillenen çok katmanlı bir olgu olarak ele alınmaktadır. Alternatif turizmin doğa temelli, kültür temelli ve deneyim/macera temelli alt türleri, bu yaklaşımın çok boyutlu yapısını somut örneklerle gözler önüne sermektedir.

¹ Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Ardeşen Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği AD., elif.acuner@erdogan.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-7769-8705

KAYNAKLAR

- Acuner, S. ve Acuner, E. (2017a). Turizmde paylaşım ekonomisi ve vergilendirilmesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5 (2), 188-212. <https://doi.org/10.21325/jotags.2017.77>
- Acuner, E. ve Acuner, S. (2017b, 23-24 Ekim). DOKAP bölgesinde faaliyet gösteren kış turizm işletmeleri için mali bir kolaylık: Özel hesap dönemi (Tam Metin Bildiri). DOKAP Bölgesi Uluslararası Turizm Sempozyumu, Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon, Türkiye.
- Acuner, E. ve Acuner, S. (2018). Türk hukukunda sakin şehir kriterlerini destekleyen mali düzenlemeler. *Karadeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (16), 253-277.
- Acuner, E., Mete, B. ve Özer, K. (2025, 16-18 Mayıs). Dijital göçebeler: Destinasyon paydaşlarının bakışıyla yeni nesil turizm (Tam Metin Bildiri). 6th International Travel and Tourism Dynamics (ITTD25), Ankara, Türkiye.
- Acuner, E. ve Turan, Y. (2024). Dijital bağımlılık farkındalığı için dijital detoks turizmi deneyimi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 312-331.
- Acuner, S. ve Acuner, E. (2014). Türkiye'nin yavaş şehirlerine devlet desteği: kaybolmaya yüz tutmuş meslekleri yürüten vergiden muaf esnaf. *Lebib Yalın Mevzuat Dergisi*, (126), 166-177.
- Acuner, S. (2015). Kaybolmuş meslek kollarına tanınan esnaf muafiyetine idari sınırlama. *Vergi Sorunları Dergisi*, (319), 135-145.
- Agaliotou, C. (2015). Reutilization of industrial buildings and sites in Greece can act as a lever for the development of special interest/alternative tourism. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 175, 291-298. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.1203>
- Aktaş, E. ve Kurgun, A. (2021). Sorumlu turizm yaklaşımı ile turistik destinasyonların gelişimi: Foça örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(4), 1671-1708. <http://dx.doi.org/10.16953/deusosbil.975564>
- Akoğlu Kozak, M. ve Bahçe, S. (2009). *Özel ilgi turizmi*. Ankara:Detay Yayıncılık.
- Altıntaş, V., Aksoy, M. ve Tokatlı, C. (2022). Covid-19 sürecinde seyahat bloggerlarının alternatif turizm değerlendirmesindeki rolü: İstanbul ili örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 281-302. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2022.952>
- Ardahan, E. ve Mert, M. (2013). Bireyleri doğa yürüyüşü yapmaya motive eden faktörler ölçeği ve bu faaliyetlere katılarak elde edilen faydalar ölçeğinin Türk popülasyonu için geçerlilik güvenilirlik çalışması. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 338-355.
- Arpacı, Ö., Zengin, B. ve Batman, O. (2012). Karaman'ın mağara turizmi potansiyeli ve turizm açısından kullanılabilirliği. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2012(2), 59-64.
- Arslaner, E. ve Günay, E. (2017). Alternatif turizmin bazı türleri üzerine bir değerlendirme. *Journal of Tourism & Gastronomy Studies*, 5(4), 422-438. <http://dx.doi.org/10.21325/jotags.2017.158>
- Avcı Kurt, C. (2007). *Turizm sosyolojisi turist yerel halk etkileşimi* (2. Baskı). Ankara:Detay Yayıncılık.
- Aydın, E. U. (2023). Dönüşümsel turizm ve eko turizmi. Acuner, E. (Ed.). *Dönüşümsel Turizm içinde* (ss.82-98). Ankara:Detay Yayıncılık.
- Aydoğdu Atasoy, Ö. (2021). Spiritüel turizm köyü modeli: Erdek (BCS'21). *Bandırma On yedi Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 4(BCS 21 Özel Sayı), 20-28. <https://doi.org/10.38120/banusad.1004426>
- Bandoğlu, Z. (2015). Türkiye'de kültür turizmi potansiyeli üzerine bir değerlendirme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(2), 155-168.
- Baytok, A., Pelit, E. ve Soybalı, H. H. (2017). Alternatif turizm mi turizmde çeşitlilik mi? Kavramsal bir değerlendirme. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1-14.
- Bennett, M., King, B. ve Milner, L. (2004). The health resort sector in Australia: A positioning study. *Journal of Vacation Marketing*, 10(2), 122-137.
- Blamey, R. K. (2001). Principles of ecotourism. In *The encyclopedia of ecotourism*, 5-22. Wallingford UK: Cabi Publishing.
- Boz, M. (2019). Turizmin gelişmesinde alternatif turizm pazarlamasının önemi: Antalya örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 977-994. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2019.223>
- Butler, R. W. (1990). Alternative tourism: Pious hope or Trojan horse?. *Journal of travel research*, 28(3),

- 40-45.
- Cesur, E., Özer, Ç. ve Çeken, H. (2021). Alternatif turizm kapsamında aromatik turizm ve gelişimi. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(3), 1055-1078. <https://doi.org/10.11616/asbi.953932>
- Cohen, E. (1987). "Alternative tourism" - A critique. *Tourism Recreation Research*, 12(2), 13-18.
- Çeken, H., DALGIN, T. ve ÇAKIR, N. (2012). Bir alternatif turizm türü olarak kırsal turizmin gelişimini etkileyen faktörler ve kırsal turizmin etkileri. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 2(2), 11-16.
- Çelik, S. (2018). Alternatif turizm. *Journal of International Social Research*, 11(56), 193-204. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.20185638991>
- Çelik Uğuz, S. (2011). Sürdürülebilir turizm kapsamında Burhaniye'nin alternatif turizm potansiyeli. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 24, 332-353.
- Çelik Uğuz, S. ve Özbek, V. (2018). Destinasyon sadakatini etkileyen faktörler: Bisiklet turizmi ve Burhaniye bisiklet festivali örneği. *International Review of Economics and Management*, 6(2), 84-102.
- Deaden, P. ve Harron, S. (1994). Alternative tourism and adaptive change. *Annals of tourism research*, 21(1), 81-102.
- Diker, O. (2019). Somut olmayan kültürel miras ile ilişkisi bağlamında etnik turizm. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 671-684.
- Diker, O., Çetinkaya, A. ve Cinkara, A. (2016). Hava sporları turizmi ve Safranbolu'nun hava sporları potansiyelinin belirlenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 84-100.
- Demircan, G. K. ve Demircan, Ş. (2023). Diaspora turizmi. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub286.c1121>
- Dernoi, L. A. (1981). Alternative tourism: Towards a new style in North-South relations. *International Journal of Tourism Management*, 2(4), 253-264. [https://doi.org/10.1016/0143-2516\(81\)90030-X](https://doi.org/10.1016/0143-2516(81)90030-X)
- Eadington, W. R. ve Smith, V. L. (1992). Introduction: The emergence of alternative forms of tourism. *Tourism Alternatives: Potentials and Problems in the Development of Tourism*, Smith, V. L. ve Eadington, W. R. (Ed.), (ss.1-12). <https://doi.org/10.9783/9781512807462-004>
- Emekli, G. (2006). Coğrafya, kültür ve turizm: Kültürel turizm. *Ege coğrafya dergisi*, 15(1-2), 51-59.
- Ergüven, M. H. (2010). Wellness, medical wellness ve turizm. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2(2), 86-93.
- Erdoğan, N. (2003). *Çevre ve (eko)turizm*. Ankara: Erk Yayınları.
- Erdoğan, N. (2010). Ekoturizm ve doğa temelli turizmin geldikleri noktadaki kavramsal çerçeve. Türkiye Ormancılar Derneği Yayınlar Serisi No:10. Orman ekosistemlerinde eko turizm çalıştay ve 10. Yılında TODEG. Türkiye Ormancılar Derneği. file:///C:/Users/DELL-11/Downloads/12.pdf
- Erhan, K. ve Erhan, S. E. (2023). Longoz ormanlarının doğa yürüyüşü açısından incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 121-134. <https://doi.org/10.26468/trakyasobed.1181546>
- Etimoloji Türkçe. (2025). Alternatif. *Etimoloji Türkçe*, <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/alternatif> Erişim Tarihi: 10.08.2025.
- Etymonline. (2025) Alternative. Etymonline. <https://www.etymonline.com/search?q=alyernative> Erişim Tarihi: 25.08.2025.
- Fennell, D. (2008). *Ecotourism*, (3rd Ed). London: Routledge.
- Fennell, D. A. (2001). A content analysis of ecotourism definitions. *Current Issues In Tourism*, 4(5), 403-421. <https://doi.org/10.1080/13683500108667896>
- Foley, M. ve Lennon, J. J. (1996). Heart of darkness.
- Gürsoy, Y. (2015). Giresun'da yürüyüş turizmin çeşitlendirilmesi. *Journal of International Social Research*, 8(37), 1094-1101.
- Hacıoğlu, N. ve Avcıkurt, C. (2011). *Turistik ürün çeşitlendirmesi* (2. Basım). Ankara: Nobel Yayın.
- Jennings, G. (2007). Water-based tourism, sport, leisure, and recreation experiences. In *Water-based tourism, sport, leisure, and recreation experiences* (pp. 1-20). Routledge.
- Jolliffe, L. (Ed.). (2007). *Tea and tourism: Tourists, traditions and transformations* (Vol. 11). Channel View Publications.
- Jovicic, D. (2016). Cultural tourism in the context of relations between mass and alternative tourism. *Current Issues in Tourism*, 19(6), 605-612. <https://doi.org/10.1080/13683500.2014.932759>
- Karadağ, L. ve Marangoz, M. (2017). Sürdürülebilir turizm açısından alternatif turizmin önemi: Marmaris örneği. *Turizm Akademik Dergisi*, 4(2), 29-40.

- Kaya, F. (2016). Ağrı Dağı'nın turizm potansiyeli ve değerlendirme durumu. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (34), 217-229.
- Kılıç, B., ve Kurnaz, A. (2010). Alternatif turizm ve ürün çeşitliliği oluşturmada ekolojik çiftlikler: Pas-toral Vadi örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 39-56.
- Küçük, K. (2023). Dönüşümsel turizm ve wellness turizmi. Acuner, E. (Ed.). *Dönüşümsel Turizm* içinde (ss.17-35). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Külekçi, E. A. ve Sezen, İ. (2018). Bir ekoturizm aktivitesi olarak mağara turizmi: Erzurum ili Elmalı Mağarası örneği. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 3(1), 66-75. <http://dergipark.gov.tr/mbud/issue/35619/372754>
- Kurak Açıcı, F., Ertaş, Ş., ve Sönmez, E. (2017). Sürdürülebilir turizm: Kültür turizmi ve kültürel mi-ras. *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 52-66.
- Lennon, J. (2017). Dark tourism. *Oxford Research Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264079.013.212>
- Lertcharoenchoke, N. (1999). Alternative tourism, *Assumption University*.
- Macleod, D. V. L. (2005). Alternative tourism: A comparative analysis of meaning and impact. Theobald, W. F. (Ed.) *Global Tourism* (Third Edition). Elsevier Inc.
- Mısırlı, İ., Sezen, T. S. ve Şahin, B. (2022). Mikoturizm ve toplum temelli turizm ilişkisi üzerine bir değerlendirmeye. *Gastroia: Journal of Gastronomy And Travel Research*, 6(1), 139-155.
- Mtapuri, O. ve Giampiccoli, A. (2019). Tourism, community-based tourism and ecotourism: A definiti-onal problematic. *South African Geographical Journal = Suid-Afrikaanse Geografiese Tydskrif*, 101(1), 22-35. <https://doi.org/10.1080/03736245.2018.1522598>
- Mukatova, R., Mussina, K. ve Rodríguez, M. (2022). Scientific approaches to the definition of eth-nic-tourism concept. *Eurasian Journal of Economic and Business Studies*, 65(3), 47-59. <https://doi.org/10.47703/ejbe>
- Oxford Learners Dictionary. (2025). Alternative. *Oxford Learners Dictionary*, https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/alternative_1 Erişim Tarihi: 10.08.2025.
- Özbay, G. (2018). Alternatif turizm politikaları içerisinde kış turizmi: Türkiye'ye yönelik swot analizi. *The Journal Of International Lingual Social And Educational Sciences*, 4(2), 203-213.
- Özgürel, G., Dülğaroğlu, O. ve Çelik Uğuz, S. (2023). Yerel halkın doğa temelli sağlık (eko-wellness) turizmüne (DTST) ilişkin algılamaları ve destinasyonun turizm potansiyeline ilişkin görüşleri: Edremit Körfezi örneği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (59), 181-201.
- Öztürk, Y. ve Yazıcıoğlu, İ. (2002). Gelişmekte olan ülkeler için alternatif turizm faaliyetleri üzerine teorik bir çalışma. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(10), 183-195.
- Robinson, D. (2021). Rural food and wine tourism in Canada's South Okanagan Valley: Transformati-ons for food sovereignty?. *Sustainability*, 13(1808), 1-18. <https://doi.org/10.3390/su13041808>
- Roney, S. A. (2002). Fordizmden post fordizme geçiş sürecinin turizme yansımaları: Kitle turizmi ve alternatif turizm. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 9-14.
- Rinschede, G. (1992). Forms of religious tourism. *Annals of tourism Research*, 19(1), 51-67.
- Santos, V. R., Ramos, P., Almeida, N. ve Santos-Pavón, E. (2019). Wine and wine tourism experience: A theoretical and conceptual review. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 11(6), 718-730. <http://dx.doi.org/10.1108/WHATT-09-2019-0053>
- Sarıuşık, M. ve Özbay, G. (2015). Gastronomi turizmi üzerine bir literatür incelemesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 26(2). <https://dx.doi.org/10.17123/atad.vol26iss218417>
- Sönmez, T. (2023). Dönüşümsel turizm ve diaspora turizmi. Acuner, E. (Ed.). *Dönüşümsel Turizm* içinde (ss.53-81). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Spilanis, I. ve Vayanni, H. (2004). Sustainable tourism: Utopia or necessity? The role of new forms of tourism in the Aegean Islands. *Coastal mass tourism: Diversification and sustainable development in Southern Europe*, 269-291.
- Subaşı, A. ve Çelik, S. (2020). Diaspora turizmi. Şahin, S., ve Meriç, S. (Ed.). (ss. 400-425). *Gelecek turizm trendleri*. Ankara: Paradigma Akademi.
- Sü Eröz, S.ve Bozkurt, M. (2015). Kırsal turizm kapsamında çiftlik turizmi ve Rize ilinde uygulanabilirli-ği. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 2(1), 1-9.
- Şengel, Ü., Genç, K., Işkın, M., Ulema, Ş. ve Uzun, İ. (2020). Turizmde "sosyal mesafe" mümkün mü? Kamp ve karavan turizmi bağlamında bir değerlendirme. *Electronic Turkish Studies*, 15(4). 1429-

1441. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44177>
- Şenol, F., Tokmak, C. ve Gnira, M. (2016). Dağ turizmi ve gelişmesinin önündeki engeller: Kırgızistan örneği. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 139-156.
- Tarınç, A. (2020). Gönüllü turizm. Adıyaman: Iksad Yayınevi.
- Türk Dil Kurumu. (2025). Alternatif. *Güncel Türkçe Sözlük*, <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 10.08.2025.
- Triarchi, E. ve Karamanis, K. (2017). The evolution of alternative forms of tourism: A theoretical background. *Business & Entrepreneurship Journal*, 6(1), 1-4.
- Türk, E. ve Erdoğan, Y. (2022). Ulusal literatürde yer alan macera turizmi. *Kesit Akademi Dergisi*, 8(32), 353-371. <https://dx.doi.org/10.29228/kesit.63678>
- Türkmen, S. ve Gökdemir, S. (2021). Bisiklet turizmi motivasyonlarının belirlenmesi. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences*, 4(1), 19-32.
- Uluslan, Y. ve Batman, O. (2010). Alternatif turizm çeşitlerinin Konya turizmüne etkisi üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (23), 243-260.
- Wearing, S. ve McGehee, N. G. (2013). Volunteer tourism: A review. *Tourism management*, 38, 120-130.
- Weaver, D. B. (1993). Ecotourism in the small island Caribbean. *geojournal*, 31(4), 457-465.
- Weaver, D. B. (2001). Ecotourism as mass tourism: Contradiction or reality?. *Cornell hotel and restaurant administration quarterly*, 42(2), 104-112.
- Weaver, D. B. (2002). The evolving concept of ecotourism and its potential impacts. *International Journal of Sustainable Development*, 5(3), 251-264. <https://doi.org/10.1504/IJSD.2002.003753>
- Yavaş, A., Taşkıran, E., Alyakut, Ö., Özkul, E. ve Üzümcü, T. (2017). Kartepe’de doğa sporlarının alternatif turizm amaçlı kullanımı ve sorunlarına yönelik çözüm önerileri. *Uluslararası Turizm Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi*, 1(2), 1-12.
- Yıldız, S. (2021). Macera turizmi: Salda Gölü’nün rüzgâr sörfü potansiyelinin analizi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 593-610.
- Zayım, M., Bayartan, M. ve Kahraman, M. (2022). Değişen turizm algısında kamp/karavan turizmi: Demre örneği. *Journal of Geography*, (45), 215-227. <https://doi.org/10.26650/JGEOG2022-1192238>
- Zengin, B. (2011). Yayla turizmi. Hacıoğlu, N. ve Avcıkurt C. (Ed.). (ss. 137-162). *Turistik Ürün Çeşitlendirmesi* (2. Basım).
- Zengin, B., Koç, D. E. ve Ulama, Ş. (2019). Kastamonu ilinin doğa turizmi potansiyelinin alternatif turizm kapsamında değerlendirilmesi. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 251-274.
- Zengin, B. ve Savgın, E. C. (2016). Türkiye çiftlik turizminin neresinde?. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(35), 475-494.

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM

Çiğdem MUTLU ¹

GİRİŞ

Sürdürülebilirlik, turizm endüstrisi açısından önemli bir kavram olarak bilinmektedir. Sürdürülebilirlik kavramı, içerisinde bulunan zaman diliminde yaşayan nesile fayda sağlayan, ihtiyaçlarını karşılayan kaynakların, gelecek nesillere korunarak aktarılması olarak ifade edilmektedir. Turizm kavramı ile bir araya getirildiğinde de turizme konu olan kaynakların gelecek kuşaklara en az zararlı bırakılması olarak açıklanmaktadır.

Sürdürülebilirlik, sosyal, kültürel, ekonomik, doğal kaynakların nesilden nesile aktarılması için gerekli koşulların yerine getirilmesidir. Bununla birlikte, bahsi geçen bu kaynaklar, turizmin ortaya çıkması ve devam etmesini sağlayan aktörlerdir. Bu bağlamda, sürdürülebilir turizm, kaynakların ortaya çıkarılması, koruma-kullanma dengesi sağlanarak turizm faaliyetlerine olanak tanınması ve yönetilmesi olarak açıklanabilir.

Bireylerin, turistik amaçlı seyahatlerinin yönetilmesi, destinasyonların geleceği açısından anahtar rol oynamaktadır. Bunun nedeni, turistik amaçlı seyahatlerin destinasyonlara sadece olumlu değil, aynı zamanda olumsuz yansiyabilecek olmasından kaynaklanmaktadır. Küresel ölçekte, turistik amaçlı seyahatlerin artış gösterdiği, diğer bir deyişle turizm talebinin giderek arttığı görülmektedir. Bu talep artışı aşırı turizm hareketliliğinin ortaya çıkmasına sebep olabilecek

¹ Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Meslek Yüksekokulu, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü, cigdem.mutlu@deu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-0033-4110

çilebilecektir (Filipiak vd., 2020). Bu bağlamda, sürdürülebilir turizm, turizme konu olan çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel kaynakları, gelecek nesillerin de refahını dikkate alarak koruyarak kullanmaktır. Ayrıca, yerel halkla birlikte diğer paydaşların ortak karar mekanizmalarıyla, mevcut kaynakların belirlenmesi, korunmasına yönelik politikaların, planların oluşturulması ve uygulamaların gerçekleştirilmesine ilişkin bir yönetim sürecidir.

Günümüzde sürdürülebilir turizm kapsamında birçok farklı uygulama dikkat çekmektedir. Bu uygulamaların temel amacı hem turizm faaliyetlerinin devam etmesi hem de destinasyonların mevcut doğal veya kültürel kaynaklarının korunmasıdır. Bu kapsamda, atık yönetimi, su ve enerji tasarrufu, karbon ayak izinin azaltılması, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması, hava-su-gürültü kirliliğinin önlenmesi, yaban hayatının korunması gibi öğeler yer almaktadır. Ulusal ve uluslararası düzeyde bu öğelerin içerisinde yer aldığı sertifika programları oluşturulmuş ve turizm işletmelerine sunulmuştur. Bu uygulamalar arasında LEED, Earthcheck, Çevreye Duyarlı Kampanyası, Green Key, Travelife gibi uygulamalar yer almaktadır. Turizm işletmeleri, çevreye olan hassasiyetlerini belirtmek, pazarda turist tercihlerini etkilemek ve uluslararası pazarda aktif rol oynamak amacıyla bu sürdürülebilir uygulamalara katılarak sertifikasyonlarını gerçekleştirmektedir. Bu bağlamda, sürdürülebilir uygulamalar için yerel halkın istihdamı, ilgili bütün paydaşların güçlü iletişimi, destinasyonun turizm faaliyetlerine yönelik planlanması (taşıma kapasitesi gibi), çevreye yönelik bilinçlendirme ve eğitim, sosyal ve ekonomik faydaların eşit dağılımını kapsayan etkin bir sürdürülebilir turizm yönetimi sistemi kurulması gerekmektedir. Aksi takdirde, sürdürülebilirlik adına gerçekleştirilen hiçbir faaliyet başarılı bir sonuç ortaya çıkarmayacaktır.

KAYNAKLAR

- Abalı, B. B., ve Parlak Biçer, Z. Ö. (2024). Kapadokya bölgesindeki konaklama yapılarının sürdürülebilir yapıım yönetimi kapsamında incelenmesi. *Erciyes Akademisi*, 38(2), 427-462. <https://doi.org/10.48070/erciyesakademi.1439683>
- Apak, Ö. C. ve Gürbüz, A. (2022). Sürdürülebilir restoran işletmeciliği uygulamaları üzerine bir içerik analizi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 194-209. <https://doi.org/10.32572/guntad.1002109>
- Aronsson, L. (1994) Sustainable tourism systems: The example of sustainable rural tourism in Sweden. *Journal of Sustainable Tourism*, 2 (1-2), 77-92, doi: 10.1080/09669589409510685
- Bay, E. ve Buluk Eşitti, B. (2024). Ulusal ve uluslararası sürdürülebilir turizm sertifika kriterlerinin karşılaştırılması: Konaklama işletmeleri örneği, *AHBVÜ Turizm Fakültesi Dergisi*, 27 (1), 34-57. doi: <https://doi.org/10.55931/ahbvtf.1431671>

- Bahar, O., Samırkaş, M. ve Çelik, N. (2015). *Farklı boyutlarıyla sürdürülebilir turizm*. Muğla: Süre Yayınevi.
- Ceylan, Y. (2019). Sürdürülebilir turizm kapsamında turizmde eko etiketler. *Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 65-80.
- Choi, H. C. ve Sirakaya, E. (2006). Sustainability indicators for managing community tourism. *Tourism Management*, 27(6), 1274–1289. doi: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2005.05.018>
- Cittaslow (2025). Cittaslow City, <https://www.cittaslow.org/news/categories/the-cities>, E.T. 15.07.2025
- Davutoğlu, N.A. ve Yıldız, E. (2021). Sürdürülebilir turizm yönetiminin evrilleştirilmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(75), 2556-2562. <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2743>
- Deste, M., Binbaşıoğlu, M. ve Türk, M. (2018). Konaklama işletmelerinde atık yönetimi ve geri dönüşüm: İnönü Üniversitesi Kale Göl Otel Örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 225-234.
- Earthcheck, (2025). About Earthcheck and what-we-do. <https://earthcheck.org/what-we-do/certification/earthcheck-certified/>, E.T. 02.08.2025
- European Commission (EU) (2025), EU EcoLabel. https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/eu-ecolabel_en. E.T. 12.07.2025
- Filipiak, B. Z., Dylewski, M. ve Kalinowski, M. (2023). Economic development trends in the EU tourism industry. Towards the digitalization process and sustainability. *Quality & Quantity*, 57, 321–346. doi: <https://doi.org/10.1007/s11135-020-01056-9>
- Garda, B. ve Temizel, M. (2016). Sürdürülebilir turizm çeşitleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 12, 83-103.
- Gökdeniz, A. (2017). Konaklama sektöründe yeşil yönetim kavramı, eko etiket ve yeşil yönetim sertifikaları ve otellerde yeşil yönetim uygulama örnekleri. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 7(2), 70-77.
- Hall, C. M. (2019). Constructing sustainable tourism development: The 2030 Agenda and the managerial ecology of sustainable tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 27, 1044-1060. doi: <https://doi.org/10.1080/09669582.2018.1560456>
- IATA (Uluslararası Hava Taşımacılığı Birliği) (2025). Sustainability-strategic-partnerships-program. <https://www.iata.org/en/about/sp/areas/sustainability-strategic-partnerships-program/>, E.T. 02.08.2025
- İsayeva, S. ve Kasalak, M. A. (2016). Sürdürülebilir turizm yönetimi kapsamında yer alan örnek ekoturizm uygulamaları. *Çatalhöyük Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, 183-200.
- Hardy, A.L. ve Beeton, R.J.S. (2001) Sustainable tourism or maintainable tourism: Managing resources for more than average outcomes, *Journal of Sustainable Tourism*, 9:3, 168-192, doi: 10.1080/09669580108667397
- İlban, M.O., Gümrükçü, S. ve Yıldız, N. (2023). Sürdürülebilir turizm çalışmalarında sorumlu turizm. *Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research*, 7 (1), 201-210. doi: <https://doi.org/10.24010/soid.1474224>
- Karakaş, S. ve Demirtaş, N. (2024). Konaklama işletmelerinin sürdürülebilir turizm kapsamında sistematik bağlamda değerlendirilmesi. *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 16 (62), 97-112. doi: <http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041>
- Komiyama, H., ve Takeuchi, K. (2006). Sustainability science: Building A new discipline. *Sustainability science*, (1), 1-6.
- Kozak, N., Kozak, M. A. ve Kozak, M. (2024). *Genel Turizm İlkeler ve Kavramlar* (26. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kuhlman, T., ve Farrington, J. (2010). What is sustainability? *Sustainability*, 2, 3436-3448.
- Li, Y., Liu, Y. ve Solangi, Y. A. (2024). Analysis of factors and strategies for the implementation of sustainable tourism in a green economic structure in China. *Journal of Cleaner Production*, 434, 1-16, <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.140011>.
- Meneses, D., Costa, C., Ferreira, F. A. ve Eusébio, C. (2024). A bibliometric overview of economic sustainability in tourism. *European Journal of Tourism, Hospitality and Recreation (EJTHR)*, 14(2), 245-257. <https://doi.org/10.2478/ejthr-2024-0018>

- Ören, T. Ş. ve Ören, V. E. (2020). Turistler açısından sürdürülebilir bir destinasyondan beklentilerin belirlenmesi. *AHBVÜ Turizm Fakültesi Dergisi*, 23 (1), 18-51
- Ören, T. Ş. ve Yüzbaşıoğlu, N. (2019). Hava sporları açısından uşak destinasyonunun sürdürülebilirliği ve pazarlama potansiyelinin GZFT analizi aracılığı ile değerlendirilmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 23 (3), 690-707.
- Ören, V. E. ve Ören, T. Ş. (2019). Gastronomi turizmi kapsamında sürdürülebilirlik: Ebem Köftesi Örneği. *Turkish Studies-Social Sciences*, 14 (1), 151-162. doi:10.7827/TurkishStudies.
- Ören, V. E. ve Şahin, T. (2014). Alternatif turizm kapsamında Uşak-Ulubey Kanyonu'nun SWOT analizi. *Uluslararası Hakemli Beşerî ve Akademik Bilimler Dergisi*, 3 (7), 1-14.
- Pegasus Hava Yolları (2025). Dünden bugüne bakış ve sürdürülebilirlik, <https://www.flypgs.com/pegasus-hakkinda/genel-bakis>
- Pelit, E., Baytok, A., ve Soybalı, H. H. (2015). Sürdürülebilir turizm mi turizmde sürdürülebilirlik mi kavramsal bir tartışma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, Sürdürülebilir Turizm Kongresi Özel Sayısı*, 6(14), 39-58.
- Savaş, D. A. (2022). Sürdürülebilir tüketim ve çevre araştırmalarına yönelik bir analiz. *Akademik İzdüşüm Dergisi*, 7 (2); 81-100.
- Schmutzenhofer, H. (1992). Agricultural information modules. *IUFRO News*. <http://www.nzdl.org/cgi-bin/library?e=d-00000-00---off-0aginfo-00-0---0-10-0---0-0-direct-10-4-----0-11-11-en-50---20-about-00-0-1-00-0-4---0-0-11-10-0utfZz-8-00&cl=CL2.11&d=HASH01abbd0f8d7e17138b095539.7.3>=1, E.T. 09.07.2025>
- Sezgin, M., Bilgiç, C. ve Özdemir Akgül, S. (2024). Sürdürülebilir turizm ve pazarlama konulu araştırmaların bibliyometrik analizi. *Akşehir Meslek Yüksekokulu Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 81- 97.
- Sustainable Development Goals (SDGs, 2025), Sustainable tourism. <https://sdgs.un.org/topics/sustainable-tourism>, E.T. 12.07.2025
- Swarbrooke, J. (1999). *Sustainable Tourism Management*. New York: CABI Publishing
- Şen, L. M. ve Uz, S. (2024). *Turizm işletmelerinde sürdürülebilirlik uygulamaları*. A. Ünal, E. Çilesiz ve O. Çelen (Ed.), *Turizm ve Destinasyon Araştırmaları IX* (ss. 125-165). Çanakkale: Paradigma Akademik Yayınları.
- Tankuş, E., Sökmen, A. ve Şahin, N. G. G. (2023). Sürdürülebilir turizm ekseninde Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin bibliyometrik analizi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 2023, 11 (3), 2238-2263. doi:10.21325/jotags.2023.1291
- Tokmak, C. (2023). Turizm politikalarının sürdürülebilir turizm ilkeleri doğrultusunda değerlendirilmesi (Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılında 41 Yıllık Turizm Politikaları). *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (Cumhuriyet'in 100. Yılı Özel Sayı), 738-752. <https://doi.org/10.21547/jss.1361469>
- Torres-Delgado, A. ve Palomeque, L. F. (2014). Measuring sustainable tourism at the municipal level. *Annals of Tourism Research*, 49, 122-137. doi: 10.1016/j.annals.2014.09.003
- Travelife (2025). About Travelife certification. <https://staybetterplaces.com/certification/>, E.T. 02.08.2025
- Uğurlar, A. (2017). Turizmde sürdürülebilirlik: bir ölçülebilirlik aracı olarak göstergelerin önemi. *İdeal-kent Kent Araştırmaları Dergisi*, 8 (21), 118-140.
- United Nations Environment Programme (UNEP, 1998). *Ecolabels in the tourism industry*. Paris: United Nations Publishing
- United Nations Environment Programme and United Nations World Tourism Organization (UNEP ve UNWTO, 2005). *Making tourism more sustainable: a guide for policy makers*. Paris: United Nations Publishing.
- United Nations (UN, 2015), *Transforming our world: the 2030 Agenda for sustainable development (A/RES/70/1)*. United Nations.
- United Nations Turkey (UN, 2025), Sustainable development goals <https://turkiye.un.org/tr/sdgs>. E.T. 15.07.2025

- United Nations World Tourism Organization (UNWTO, 2015). Tourism and the Sustainable Development Goals, <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284417254>
- United Nations World Tourism Organization (UNWTO, 2025). Tourism terms. <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms>. E.T. 12.07.2025
- U.S. Green Building Council (USBGC, 2025). What is LEED certification? <https://support.usgbc.org/hc/en-us/articles/4404406912403-What-is-LEED-certification>, E.T. 02.08.2025
- Velaoras, K, Menegaki, A.N., Polyzos, S ve Gotzamani, K. (2025). The role of environmental certification in the hospitality industry: Assessing sustainability, consumer preferences, and the economic impact. *Sustainability*. 17(2), 1-31. doi: <https://doi.org/10.3390/su17020650>
- Weaver, D. (2006). *Sustainable tourism: Theory and practice*. London: Butterworth-Heineman.
- Yılmaz, Ö. ve Zeybek, F. (2023). Turizm pazarlaması açısından sürdürülebilir turizm kavramı ve uygulama örnekleri. Ç. Başarır, Ö. Yılmaz (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Yeşil Yaklaşımlar: Dijitalleşme ve Enerji* (ss. 87-109). Gaziantep: Özgür Yayınları. doi: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub374>

TURİZMDE YENİ YAKLAŞIMLAR

Buğcan GÜVENOL ¹
Simge KÖMÜRCÜ SARIBAŞ ²

GİRİŞ

Endüstri 4.0, dijitalleşme sürecini hızlandırarak insan hayatına çok sayıda yenilikçi teknolojiyi kazandırmıştır. Bu teknolojiler gün geçtikçe sürekli olarak yenilenmekte, değişen ihtiyaçlara ve koşullara uyum sağlayacak şekilde ilerlemeye devam etmektedir. Günümüzde çok çeşitli teknolojik uygulamalar bulunmaktadır ve bunlar, zaman içinde birbirleriyle de uyum içinde çalışabilecek şekilde gelişim gösterebilmektedirler. Tüm bu teknolojiler ve gelişmeler, bir destinasyonun tanıtımından pazarlanmasına, eğitim sürecinden pratik uygulamalara kadar pek çok alanda yenilikçi çözümler sunmakta, hizmet sağlayıcıların rekabet gücünü artırmakta, özellikle bireylere yeni deneyimler kazandırmakta ve mevcut deneyimlerini zenginleştirmektedirler.

Teknolojik gelişmeler, turizm sektörünün yanında bireylerin davranışlarını, beklentilerini ve yaşam biçimlerini de etkilemektedir. Bununla birlikte küreselleşme, iş yaşamındaki beklentiler ve esneklikler, hatta koranavirüs pandemisi sonucunda oluşan alışkanlıkların değişmesi gibi unsurlar, bireyleri geleneksel turizm eğilimlerinden uzaklaştırarak yeni seyahat arayışlarına yöneltmekte ve sürdürülebilirlik bilincinin oluşmasında rol oynamaktadır. Bu bağlamda, kitabın bu bölümünde iki ana başlık altında incelemeler gerçekleştirilmiştir.

¹ Arş. Gör., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği AD., buğcan.guvenol@ikcu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-3776-8470

² Doç. Dr., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği AD., simge.komurcu@ikcu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-9094-3023

bleisure gibi yeni turizm eğilimlerinin artması ve çeşitlenmesine yol açacaktır. Ayrıca eskiye göre sürdürülebilirlik konusunda daha bilinçli olan turist gruplarının da eko-turizm faaliyetlerine katılımının artacağı açıktır. Bu kapsamda iş yaşamında başarılı olmak ve rekabette öne çıkmak isteyen işletmelerin teknolojik gelişmeleri takip etmesi, değişen eğilimleri gözlemlemesi ve bu eğilimlere adapte olması her geçen gün daha önemli bir hâl almaktadır.

KAYNAKLAR

- Abbas, J. R., O'Connor, A., Ganapathy, E., Isba, R., Payton, A., McGrath, B., Tolley, N., ve Bruce, I. A. (2023). What is virtual reality? A healthcare-focused systematic review of definitions. *Health Policy and Technology*, 12(2), 100741. <https://doi.org/10.1016/j.hlpt.2023.100741>
- Abeyakoon, R. (2025). *Workcations and bleisure tourism – The complete guide to balancing business and leisure*. DayTripto blog. <https://blog.daytripto.com/workcations-and-bleisure-tourism-guide/> Erişim Tarihi: 15.08.2025
- Adepoju, A. (2011). Reflections on international migration and development in sub-Saharan Africa. *African Population Studies*, 25(2), 298–319. <https://doi.org/10.11564/25-2-233>
- Akkuş, G., ve Akkuş, Ç. (2018). Tarihi turistik alanlarda kullanılan mobil artırılmış gerçeklik uygulamalarının değerlendirilmesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(1), 83–104. <http://dx.doi.org/10.21325/jotags.2018.176>
- Akpur, A. (2023). Seyahat danışmanı olarak chatgpt'nin yeteneklerini keşfetmek: Turizm pazarlamasında üretken yapay zekâ üzerine bir araştırma. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 7(2), 93–105. <http://doi.org/10.30625/ijctr.1325428>
- Akra Antalya. (t.y.). *Akra hotel'de iş ve tatil keyfi bir arada!* Akra Antalya. <https://www.akrahotels.com/tr/oteller/akra-antalya/firsatlar/akra-hotelde-is-ve-tatil-keyfi-bir-arada/> Erişim Tarihi: 13.08.2025
- Aktaş, E., Taş Gürsoy, İ., ve Kurgun, A. (2023). Turizm sektöründe metaverse'ün geleceği: Araç mı, amaç mı?. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 7(2), 143–152. <http://doi.org/10.30625/ijctr.1389900>
- Akyürek, S., Genç, G., Çalık, İ., ve Şengel, Ü. (2024). Metaverse in tourism education: A mixed method on vision, challenges and extended technology acceptance model. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 35, 100503. <https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2024.100503>
- Aldawsari, R., Buhalis, D., ve Roushan, G. (2025). Immersive metaverse technologies for education and training in tourism and hospitality. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*. <https://doi.org/10.1108/IJCHM-01-2025-0126>
- Alkan Meşhur, H. F. (2010). Organizasyonların tele çalışmaya ilişkin tutumlarına yönelik bir araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1), 1–24.
- Arısoy, B. (2024). Digital nomadism and the tourism industry labor markets. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 16(3), 383–395. <https://doi.org/10.1108/WHATT-03-2024-0062>
- Atar, A. (2020). Diaspora turizmi. A. Olcay (Ed.), *Alternatif Turizm içinde* (ss. 325-343), Gazi.
- Avcı, Ü., ve Akgül, F. (2024). The effect of metaverse technologies on education and human-computerinteraction: A systematic analysis of the literature. *Journal of Educational Technology & Online Learning*, 7(1), 1–16. <http://doi.org/10.31681/jetol.1302048>
- Azadaliyev, S., ve Demirkol, S. (2023). Turizm sektöründe artırılmış gerçeklik ve dijital dönüşümün değerlendirilmesi. *Turizm Çalışmaları Dergisi*, 5(1), 11–26.
- Bassiyouny, M., ve Wilkesmann, M. (2023). Going on workation – Is tourism research ready to take off? Exploring an emerging phenomenon of hybrid tourism. *Tourism Management Perspectives*, 46, 101096. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2023.101096>
- Batat, W. (2021). How augmented reality (AR) is transforming the restaurant sector: Investigating the impact of “Le Petit Chef” on customers' dining experiences. *Technological Forecasting and Social Change*, 172, 121013. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2021.121013>

- Batu, M., ve Kocaömer, C. (2023). Metaverse nedir? Literatür art alanı bağlamında yeni bir tanım önerisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (51), 92–112. <https://doi.org/10.52642/susbed.1277793>
- Baum, T. (2012, 10 Nisan). *Migrant workers in the international hotel industry* (International Migration Paper No. 112). International Labour Office. <https://www.ilo.org/publications/migrant-workers-international-hotel-industry-0> Erişim Tarihi: 12.08.2025
- Bekele, M. K., Pierdicca, R., Frontoni, E., Malinverni, E. S., ve Gain, J. E. (2018). A survey of augmented, virtual, and mixed reality for cultural heritage. *Journal on Computing and Cultural Heritage*, 11(2), 1–36. <http://dx.doi.org/10.1145/3145534>
- Belanche, D., Casaló, L. V., Flavián, C., ve Schepers, J. (2020). Service robot implementation: a theoretical framework and research agenda. *The Service Industries Journal*, 40(3–4), 203–225. <https://doi.org/10.1080/02642069.2019.1672666>
- Berlin Augmented. (t.y.). *Timetraveler App*. <https://www.berlinaugmented.com/> Erişim Tarihi: 01.09.2025
- Berryman, D. R. (2012). Augmented reality: A review. *Medical Reference Services Quarterly*, 31(2), 212–218. <https://doi.org/10.1080/02763869.2012.670604>
- Beyaz, Z. (2020). Turizm endüstrisinde işçiliğin farklı görünimleri: Göçmenler, kadınlar ve çocuklar. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri*, 6(10), 65–101.
- Boboc, R. G., Băutu, E., Gîrbacia, F., Popovici, N., ve Popovici, D. -M. (2022). Augmented reality in cultural heritage: An overview of the last decade of applications. *Applied Sciences*, 12(19), 9859. <https://doi.org/10.3390/app12199859>
- Bozdoğan, M., ve Özüç Dağdelen, E. (2022). Seyahat, çalışma ve boş zamanın kesişiminde yeni bir grup: Dijital göçebeler. *İnsan Hareketliliği Uluslararası Dergisi*, 2(2), 270–297.
- Bozzi, A. (2024). Digital nomadism from the perspective of places and mobilities: A literature review. *European Transport Research Review*. 16(50), 1–15. <https://doi.org/10.1186/s12544-024-00663-z>
- Brause, D. (2006). Ecotourism guidelines. *Responsible Travel Handbook* içinde (ss. 47–48). https://www.transitionsabroad.com/listings/travel/responsible/responsible_travel_handbook.pdf Erişim Tarihi: 12.08.2025
- Buckley, R. (2009). *Ecotourism: Principles and Practices*. CABI.
- Buhalis, D., Leung, D., ve Lin, M. (2023). Metaverse as a disruptive technology revolutionising tourism management and marketing. *Tourism Management*, 97, 104724. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2023.104724>
- Bünstorf, N., ve Lege, F. (2025). The workation megatrend: a promising opportunity for the hospitality sector?. *Tourism Today*, (23), 28–47.
- C&A. (t.y.). *Eco-friendly travel tips on choosing sustainable modes of transport and accommodation*. <https://www.c-and-a.com/eu/en/shop/tips-on-environmentally-friendly-travel> Erişim Tarihi: 14.08.2025
- Cabi Bilge, A. (2023). Bir yapay zekâ destekli dil modeli olan chatgpt'nin turizm sektöründe potansiyel ve hayata geçen uygulamaları. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 10(3), 139–155. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8393590>
- Carmigniani, J., ve Furht, B. (2011). Augmented reality: An overview. B. Furht (Ed.), *Handbook of Augmented Reality* içinde (ss. 3–46). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-0064-6_1
- Ch'ng, E., Li, Y., Cai, S., ve Leow, F.-T. (2020). The effects of VR environments on the acceptance, experience, and expectations of cultural heritage learning. *Journal on Computing and Cultural Heritage*, 13(1), 7, 1–21. <https://doi.org/10.1145/3352933>
- Chang, J. Y.-S., Lim, X. J., Luo, X., Cheah, J.-H., Morrison, A. M., ve Hall, C. M. (2024). Modelling generation Z tourists' social responsibility toward environmentally responsible behaviour: The role of eco-travel cravings. *International Journal of Tourism Research*, 26(4), e2695. <https://doi.org/10.1002/jtr.2695>
- Chen, M., Wang, X., Law, R., ve Zhang, M. (2023). Research on the frontier and prospect of service robots in the tourism and hospitality industry based on international core journals: A review. *Behavioral Sciences*, 13(7), 560. <https://doi.org/10.3390/bs13070560>
- Chiao, H.-M., Chen, Y.-L., ve Huang, W.-H. (2018). Examining the usability of an online virtual tour-guiding platform for cultural tourism education. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 23, 29–38. <https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2018.05.002>
- Choe, J. Y. J., Chen, Z., Kang, S., ve Kang, J. S. E. (2025). Exploring motivations for workations: A

- mixed-methods approach. *Tourism Management*, 111, 105217. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2025.105217>
- Cianciarulo, D. (2015). From local traditions to “Augmented Reality”. The MUVIG museum of viggiano (Italy). *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 188, 138–143. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.03.349>
- Cirulis, A., De Paolis, L. T., ve Tutberidze, M. (2015). Virtualization of digitalized cultural heritage and use case scenario modeling for sustainability promotion of national identity. *Procedia Computer Science*, 77, 199–206. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2015.12.384>
- Cook, D. (2023). What is a digital nomad? Definition and taxonomy in the era of mainstream remote work. *World Leisure Journal*, 65(2), 256–275. <https://doi.org/10.1080/16078055.2023.2190608>
- Cranmer, E. E., tom Dieck, M. C., ve Fountoulaki, P. (2020). Exploring the value of augmented reality for tourism. *Tourism Management Perspectives*, 35, 100672. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2020.100672>
- Cummings, J. J., ve Bailenson, J. N. (2016). How immersive is enough? A meta-analysis of the effect of immersive technology on user presence. *Media Psychology*, 19(2), 272–309. <https://doi.org/10.1080/15213269.2015.1015740>
- Çelik Uğuz, S. (2012). Göç ve turizm: Türkiye-Almanya örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 10(19), 177–185.
- Çelik, G. (2023). A new field in music production: Metaverse concerts. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli E-Dergisi*, (12), 4–24. <https://doi.org/10.56075/egemiadergisi.1230583>
- Çetinsöz, B. C., ve Hazarhun, E. (2020). Turizm endüstrisinde yeni bir trend: Bleisure seyahatler ve motivasyon unsurları. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 7(4), 500–527.
- de-Lima-Santos, M.-F., ve Ceron, W. (2023). Artificial intelligence in news media: Current perceptions and future outlook. *Journalism and Media*, 3(1), 13–26. <https://doi.org/10.3390/journalmedia3010002>
- Deniz, G., ve Küçükaltan, D. (2021). Göç ve turizme etkileri. Ş. Aydın ve M. Boz (Ed.), *Turizmde Güncel Konu ve Eğilimler içinde* (ss. 194–204). Detay.
- Dereli, G. (2021). *Türkiyede yalnız seyahat eden kadınlar üzerine bir araştırma* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Diker, O. (2019). Somut olmayan kültürel miras ile ilişkisi bağlamında etnik turizm. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 671–684. <https://doi.org/10.15869/itobiad.531408>
- Dolata, M., ve Schwabe, G. (2023). What is the metaverse and who seeks to define it? Mapping the site of social construction. *Journal of Information Technology*, 38(3), 239–266. <https://doi.org/10.1177/02683962231159927>
- Dünya Turizm Örgütü. (2009). *Tourism and Migration – Exploring the Relationship between Two Global Phenomena*. World Tourism Organization. <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284413140>
- Dünya Turizm Örgütü. (2011). *Policy and Practice for Global Tourism*. World Tourism Organization. https://www2.gwu.edu/~iits/Sustainable_Tourism_Online_Learning/Mullis/Policy_Practices_UNWTO_book_feb.pdf
- Düzgün, E., ve Akın, A. (2022). Yeni bir turist tipolojisi önerisi: Dijital göçebelik. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 596–612. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.1095735>
- Eban, F. (2025). A Research on digital nomad's opinions on destination selection and co-working spaces. *Van Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (67), 164–182. <https://doi.org/10.53568/yyusbed.1536220>
- Ecotourism World. (2024). *Eco-friendly travel technology for transportation*. <https://ecotourism-world.com/eco-friendly-travel-technology-for-transportation/> Erişim Tarihi: 12.08.2025
- Ekiz Gökmen, Ç. (2018). Turizm sektöründe göçmen emeği: Nitelikli emek mi? Ucuz emek mi? *Çalışma ve Toplum*, 1(56), 139–166.
- Esendemir, Z. (2022, 17 Temmuz). *Türkiye’de ilk: Artırılmış teknolojisi kullanılan müze açıldı*. TRTHaber. <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/turkiyede-ilk-artirilmis-teknolojisi-kullanilan-muze-acildi-695187.html> Erişim Tarihi: 01.08.2025
- Fernandes, M., Mallman, N., ve Shin, S. (2024). The rise of augmented reality in live music events: The cases of snapchat and gorillaz. *Business Communication Research and Practice*, 7(1), 58–63. <https://doi.org/10.22682/bcrp.2024.7.1.58>

- Fortune Business Research. (2025). *Bleisure travel market*. <https://www.fortunebusinessinsights.com/bleisure-travel-market-112349> Erişim Tarihi: 15.08.2025
- Galatis, P., Gavalas, D., Kasapakis, V., Pantziou, G., ve Zaroliagis, C. (2016). Mobile augmented reality guides in cultural heritage. F. Kawsar, P. Zhang, ve M. Musolesi (Ed.), *MobiCASE '16: Proceedings of the 8th EAI International Conference on Mobile Computing, Applications and Services* içinde (ss. 11–19). ICST (Institute for Computer Sciences, Social-Informatics and Telecommunications Engineering). <https://doi.org/10.4108/eai.30-11-2016.2266954>
- Ghosh, M., ve Thirugnanam, A. (2021). Introduction to artificial intelligence. K. G. Srinivasa, G. M. Siddesh, ve S. R. Mani Sekhar (Ed.), *Artificial intelligence for information management: A healthcare perspective*, Studies in big data, 88, içinde (ss. 23–34). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-16-0415-7_2
- Gil de Zúñiga, H., Goyanes, M., ve Durotoye, T. (2024). A scholarly definition of artificial intelligence (AI): Advancing AI as a conceptual framework in communication research. *Political Communication*, 41(2), 317–334. <https://doi.org/10.1080/10584609.2023.2290497>
- Goel, L., Lui, T. W., Zhang, J. Z., ve Liu, Y. (David). (2024). From technology acceptance to platform attachment: Hospitality training in metaverse. *Journal of Computer Information Systems*, 1–16. <https://doi.org/10.1080/08874417.2024.2418981>
- Göker Özyürek, S., ve Aymankuy, Y. (2024). Kadın turist ve risk konulu çalışmaların bibliyometrik analizi. *International Journal of Tourism and Destination Studies*, 3(2), 136–155. <https://doi.org/10.5281/zenodo.12801889>
- Grand View Research. (t.y.). *Solo travel market summary*. <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/solo-travel-market-report> Erişim Tarihi: 14.08.2025
- Gupta, M., Dheekonda, V., ve Masum, M. (2024). Genie: Enhancing information management in the restaurant industry through AI-powered chatbot. *International Journal of Information Management Data Insights*, 4(2), 100255. <https://doi.org/10.1016/j.jjimei.2024.100255>
- Gupta, S., Modgil, S., Lee, C.-K., ve Sivarajah, U. (2023). The future is yesterday: Use of AI-driven facial recognition to enhance value in the travel and tourism industry. *Information Systems Frontiers*, 25, 1179–1195. <https://doi.org/10.1007/s10796-022-10271-8>
- Guttentag, D. A. (2010). Virtual reality: Applications and implications for tourism. *Tourism Management*, 31(5), 637–651. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2009.07.003>
- Güçer, E., ve Kement, Ü. (2015). Ekoturizm kapsamında seyahat eden tüketicilerin çevreye duyarlı davranışlarının incelenmesi: Ayder örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 6(14), 69–82. <http://dx.doi.org/10.17823/gusb.239>
- Güneş, G. (2020). Sorumlu Turizm. G. Güneş ve Ö. Akgül (Ed.), *Sorumlu Turizm* içinde (ss. 3–42). Nobel.
- Günsan, N. (2024). Çalışma hayatının yeni kavramları: Gig ekonomisi ve dijital göçebe. *Akademik Düşünce Dergisi*, (10), 122–134. <https://doi.org/10.53507/akademikdusunce.1479616>
- Güvenol, B., ve Kömürcü Sarıbaşı, S. (2022). Konaklama sektöründe sürdürülebilirlik: Glamping işletmeleri örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 10(3), 2369–2393. <http://dx.doi.org/10.21325/jotags.2022.1096>
- Hatırnaz, B. (2020). Ekoturizm. A. Olcay (Ed.), *Alternatif Turizm* içinde (ss. 361–378). Gazi.
- Hollander, J. (2025, 13 Şubat). *How AI is reshaping every corner of hotel operations and the guest experience*. Hotel Technology News. <https://hoteltechnologynews.com/2025/02/how-ai-is-reshaping-every-corner-of-hotel-operations-and-the-guest-experience/> Erişim Tarihi: 06.09.2025
- Hwang, G.-J., ve Chien, S.-Y. (2022). Definition, roles, and potential research issues of the metaverse in education: An artificial intelligence perspective. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 3, 100082. <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2022.100082>
- IBM. (2016). *Hilton and IBM pilot "Connie," the world's first watson-enabled hotel concierge*. <https://uk.newsroom.ibm.com/2016-Mar-09-Hilton-and-IBM-Pilot-Connie-The-Worlds-First-Watson-Enabled-Hotel-Concierge> Erişim Tarihi: 09.08.2025
- IFR. (2025). <https://ifr.org/> Erişim Tarihi: 01.08.2025
- Ivanov, S. (2017). Robonomics - principles, benefits, challenges, solutions. *Yearbook of Varna University of Management*, 10, 283–293.
- İbiş, S. (2019). Turizm endüstrisinde robotlaşma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 403–420. http://dx.doi.org/10.1501/TurkTurizmAra_2019_3_3_403_420

- ps://doi.org/10.26677/TR1010.2019.169
- Johns, R. (2024, 25 Eylül). *Augmented reality in music: Top artists and how the tech works*. Music Injection. <https://musicinjection.com.au/2024/09/25/augmented-reality-in-music-top-artists-and-how-the-tech-works/> Erişim Tarihi: 02.08.2025
- Joppe, M. (2012). Migrant workers: Challenges and opportunities in addressing tourism labour shortages. *Tourism Management*, 33(3), 662–671. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2011.07.009>
- Kahveci, A. H. F. ve Sondaş, A. (2023). Eğitimde sanal gerçeklik teknolojisine genel bakış. *Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 6(1), 6–13. <https://doi.org/10.53410/koufbd.1134394>
- Karakulle, İ., ve Aktepe, Ş. (2023). İşletmelerde rekabet üstünlüğü sağlamada yapay zeka kullanımı: E-ticaret sitelerinin mobil uygulamalar örneği. *Fenerbahçe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*, 3(1), 30–46. <https://doi.org/10.58620/fbujoss.1287967>
- Kasalak, M. A., Bozca, S., ve Bahar, M. (2019). Turist rehberleri için yeni bir turizm türü: Bleisure. *Journal of Travel and Tourism Research*, 15(15), 27–38.
- Kayabaşı, Y. (2025). Sanal gerçeklik ve eğitim amaçlı kullanılması. *The Turkish Online Journal of Educational Technology (TOJET)*, 4(3), 151–158.
- Kayapa, N., ve Tong, T. (2011). Sanal gerçeklik ortamında algı. *Sigma Journal of Engineering and Natural Sciences*, 3(2/Özel Sayı), 348–354.
- Kılıçarslan, Ö., Yozukmaz, N., Albayrak, T., ve Buhalis, D. (2025). The impacts of Metaverse on tourist behaviour and marketing implications. *Current Issues in Tourism*, 28(4), 622–644. <https://doi.org/10.1080/13683500.2024.2326989>
- Kim, J. (2021). Advertising in the metaverse: Research agenda. *Journal of Interactive Advertising*, 21(3), 141–144. <https://doi.org/10.1080/15252019.2021.2001273>
- Kocaman, S. (2022). Turizmde dijital göçebe araştırmaları: Sistematik literatür taraması. *Turizm Akademik Dergisi*, 9(2), 447–462.
- Koç, E., Yazıcı Ayyıldız, A., ve Baykal, M. (2024). Tourist behavior after service robots. *Journal of Multidisciplinary Academic Tourism*, 9(2), 87–98. <https://doi.org/10.31822/jomat.2024-9-2-87>
- Kolbjørnsrud, V., Amico, R., ve Thomas, R. J. (2017). Partnering with AI: how organizations can win over skeptical managers. *Strategy & Leadership*, 45(1), 37–43. <https://doi.org/10.1108/SL-12-2016-0085>
- Konstantinova, S. (2019). Digital transformation in tourism. *Knowledge International Journal* 35(1), 188–193.
- Kozak, M., Çetin, G., ve Alrawadieh, Z. (2024). Repositioning work and leisure: Digital nomads versus tourists. *International Journal of Tourism Research*, 26(4), e2732. <https://doi.org/10.1002/jtr.2732>
- Kömürcü, S., İşevcan Ertamay, S., ve Güler, M. E. (2019). Impacts of technological development on employment structure of tourism industry. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 19(1), 146–165. <http://dx.doi.org/10.11611/yead.814765>
- Kumlu, S. T., Özkul, E., ve Uca, S. (2022). Restoranlarda kullanılan artırılmış gerçeklik (AR) uygulamalarının hizmet kalitesi açısından değerlendirilmesi. *Trakya Üniversitesi Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi*, 2(1), 23–38.
- Kurbanoglu, S. S. (1996). Sanal gerçeklik: Gerçek mi, değil mi? *Türk Kütüphaneciliği*, 10(1), 21–31.
- Kurt Demircan, G., ve Demircan, Ş. (2023). Diaspora turizmi. T. Dalgın ve M. Civelek (Ed.), *Turizmde Değişim ve Yeni Arayışlar* içinde (ss. 37–46). Özgür Yayınları. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub286.c1121>
- Kyrlitsias, C., Christofi, M., Michael-Grigoriou, D., Banakou, D., ve Ioannou, A. (2020). A virtual tour of a hardly accessible archaeological site: The effect of immersive virtual reality on user experience, learning and attitude change. *Front. Comput. Sci.*, 2(23). <https://doi.org/10.3389/fcomp.2020.00023>
- Lancashire Lodges. (t.y.). *Is glamping really eco-friendly? Sustainable glamping tips and surprising truths*. <https://thelodgeslancashire.co.uk/is-glamping-really-eco-friendly-sustainable-glamping-tips-and-surprising-truths> Erişim Tarihi: 14.08.2025
- Lee, S. O., Wu, Q., ve Hyun, S. S. (2024). Hospitality and tourism experience in metaverse: an examination of users' behavior, motivations, and preferences. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 33(8), 1023–1039. <https://doi.org/10.1080/19368623.2024.2358888>
- Li, Y., Tennent, P., ve Cobb, S. (2019). Appropriate control methods for mobile virtual exhibitions. M. Duguleană, M. Carrozzino, M. Gams, ve I. Tanea (Ed.), *VR technologies in cultural heritage (VRTCH*

- 2018) (*Communications in Computer and Information Science*), 904, içinde (ss. 165–183). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-05819-7_13
- Lichy, J., ve McLeay, F. (2018). Bleisure: motivations and typologies. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 35(4), 517–530. <https://doi.org/10.1080/10548408.2017.1364206>
- Lin, L.-P. L., Huang, S.-C. L., ve Ho, Y.-C. (2020). Could virtual reality effectively market slow travel in a heritage destination?. *Tourism Management*, 78, 104027. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2019.104027>
- Liu, J., Li, Y., Li, W., ve Liu, D. (2025). Encountering robots: Customers' autonomous behaviors in tourism services. *Tourism Management*, 106, 105027. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2024.105027>
- Mahmoud, A. B., Fuxman, L., Asaad, Y., ve Solakis, K. (2025). Exploring new realms or losing touch? Assessing public beliefs about tourism in the Metaverse—A big-data approach. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 37(4), 1384–1420. <https://doi.org/10.1108/IJ-CHM-09-2023-1515>
- Marriot. (2018). *Marriott caribbean & latin america resorts encourage travelers to uncover their place in the sun*. <https://news.marriott.com/news/2018/06/20/marriott-caribbean-latin-america-resorts-encourage-travelers-to-uncover-their-place-in-the-sun> Erişim Tarihi: 01.08.2025
- Martins, L. M. (2017, October 23). *Augmented reality in hotels use case - holiday inn, the first ever*. LinkedIn. <https://www.linkedin.com/pulse/augmented-reality-hotels-use-case-holiday-inn-first-luís> Erişim Tarihi: 01.08.2025
- McCarthy, J. (2007). *What is artificial intelligence*. <http://jmc.stanford.edu/articles/whatisai/whatisai.pdf> Erişim Tarihi: 01.08.2025
- McLellan, H. (1994). Virtual reality and multiple intelligences: Potentials for higher education. *Journal of Computing in Higher Education*, 5(2), 33–66. <https://doi.org/10.1007/BF02948570>
- Mehmetoglu, M., Dann, G. M. S., ve Larsen, S. (2001). Solitary travellers in the norwegian lofoten islands: Why do people travel on their own? *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 1(1), 19–37. <https://doi.org/10.1080/15022250127794>
- Merdin-Uygur, E., ve Ozturkcan, S. (2023). Consumers and service robots: Power relationships amid COVID-19 pandemic. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 70, 103174. <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2022.103174>
- Metin, T. C. (2019). Bleisure. N. Kozak (Ed.), *Online Türkiye Turizm Ansiklopedisi* içinde. <https://turkiye-turizmansiklopedisi.com/bleisure> Erişim Tarihi 15.08.2025
- Münüşoğlu, H. (2022). Etnik turizm: Kültürlerarası hiyerarşinin ikame edilmesi. *Folklor/Edebiyat*, 28(111), 681–696. <https://doi.org/10.22559/folklor.2200>
- Okul, T., ve Şimşek, G. (2025). The impact of using virtual reality applications on academic success and retention in tour guiding education. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 36, 100540. <https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2025.100540>
- OpenAI. (2023, 13 Eylül). *ChatGPT artık görebiliyor, duyabiliyor ve konuşabiliyor*. <https://openai.com/tr-TR/index/chatgpt-can-now-see-hear-and-speak/> Erişim Tarihi: 07.08.2025
- Otegui-Carles, A., Araújo-Vila, N., ve Fraiz-Brea, J. A. (2022). Travel research and its gender perspective: A critical bibliometric review. *Tourism and Hospitality*, 3(3), 733–751. <https://doi.org/10.3390/tourhosp3030045>
- Özdemir Uçgun, G. (2024). Examining the effects of metaverse tourism on environmental sustainability. *Journal of Emerging Economies and Policy*, 9(1), 303–310.
- Özdemir Uçgun, G. (2024). The effects of metaverse on the tourism industry. *Journal of Metaverse*, 4(1), 71–83. <https://doi.org/10.57019/jmv.1466997>
- Özeren, E., Tosunoğlu, E., Pekyürek, M. F., Seyhan, N. ve Karaoğlu Yılmaz, F. G. (2021). Eğitimde sanal gerçeklik çalışmaları: Güncel araştırmalardaki eğilimlerin analizi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 390–401. <https://dx.doi.org/10.17240/aibu-ef.2021.21.62826-879293>
- Özyakışır, D. (2017). Göç ve turizm ilişkisi: Kars için teorik bir analiz. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(15), 151–170.
- Papachristos, N. M., Ntalakas, G., Vrellis, I., ve Mikropoulos, T. A. (2018). A virtual environment for training in culinary education: Immersion and user experience. T. Mikropoulos (Ed.), *Research on e-learning and ICT in education* içinde (ss. 367–380). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-319->

- 95059-4_22
- Park, S.-M., ve Kim, Y.-G. (2022). A metaverse: Taxonomy, components, applications, and open challenges. *IEEE Access*, 10, 4209–4251. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2021.3140175>
- Parvez, M. O., ve Cobanoglu, C. (2021). Opportunities and challenges of utilizing service robots in tourism industry: A tool for recovery from COVID-19 pandemic. *Journal of Smart Tourism*, 1(3), 17–20. <https://doi.org/10.52255/smarttourism.2021.1.3.4>
- Paul, I., ve Roy, G. (2025). How eco-service quality affects tourist engagement behaviour in ecotourism: eco-consciousness and eco activity-based learning and S-O-R Theory. *Tourism Recreation Research*, 50(2), 385–401. <https://doi.org/10.1080/02508281.2023.2275240>
- Pecsek, B. (2018). Working on holiday: the theory and practice of workcation. *Balkans Journal of Emerging Trends in Social Sciences*, 1(1), 1–13. <http://dx.doi.org/10.31410/Balkans.JETSS.2018.1.1.1-13>
- Perruchoud, R., ve Redpath-Cross, J. (2013). Göç terimleri sözlüğü, (31). Uluslararası Göç Örgütü (IOM) Yayınları.
- Perry Hobson, J. S., ve Williams, A. P. (1995). Virtual reality: A new horizon for the tourism industry. *Journal of Vacation Marketing*, 1(2), 124–135. <https://doi.org/10.1177/135676679500100202>
- Petrova, M., Sushchenko, O., Dekhtyar, N., ve Shalbayeva, S. (2025). The prospects of sustainable development of destroyed tourism areas using virtual technologies. *Sustainability*, 17(7), 3016. <https://doi.org/10.3390/su17073016>
- Radic, A., Quan, W., Yu, J., Ariza-montes, A., ve Han, H. (2025). MICE in metaverse: Linking UTAUT 2 and experiencescape. *Advances in Hospitality and Tourism Research (AHTR)*, 13(2), 123–160. <https://doi.org/10.30519/ahtr.1463480>
- Reichenberger, I. (2018). Digital nomads – a quest for holistic freedom in work and leisure. *Annals of Leisure Research*, 21(3), 364–380. <https://doi.org/10.1080/11745398.2017.1358098>
- Ritterbusch, G. D., ve Teichmann, M. R. (2023). Defining the metaverse: A systematic literature review. *IEEE Access*, 11, 12368–12377. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2023.3241809>
- Sahota, N. (2024, 06 Mart). AI in hospitality: Elevating the hotel guest experience through innovation. Forbes. <https://www.forbes.com/sites/neilsahota/2024/03/06/ai-in-hospitality-elevating-the-hotel-guest-experience-through-innovation/> Erişim Tarihi: 07.08.2025
- Sarı Gök, H., Aylan, F. K., ve Şalvarcı, S. (2021). Yalnız seyahat eden turistlerin seyahat motivasyonu ve deneyimi: Z kuşağı örneği. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 16(62), 698–717. <https://doi.org/10.19168/jyasar.826883>
- Sarı, Ö., ve Meydan Uygur, S. (2024). A research on the relationship between tourism and migration. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 7(1), 523–540. <https://doi.org/10.1108/JHTI-09-2022-0431>
- Scarpi, D. (2024). Strangers or friends? Examining chatbot adoption in tourism through psychological ownership. *Tourism Management*, 102, 104873. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2023.104873>
- Spangler, T. (2022, 28 Nisan). Snap, live nation ink deal for snapchat AR experiences at concerts and festivals. Variety. <https://variety.com/2022/digital/news/snap-live-nation-ar-concerts-festivals-1235242722/> Erişim Tarihi: 02.08.2025
- Statista. (2024). *Service robotics - worldwide*. <https://www.statista.com/outlook/tmo/robotics/service-robotics/worldwide> Erişim Tarihi: 06.08.2025
- Statista. (2025). *Weekly interest in selected travel trends from March 2024 to March 2025 worldwide, by Google searches*. <https://www.statista.com/statistics/1448190/interest-travel-trends-google-search-worldwide/> Erişim Tarihi: 14.08.2025
- Stone, R. J. (1991). Virtual Reality and Cyberspace: from science fiction to science fact. *Information Services and Use*, 11(5-6), 283–300. <https://doi.org/10.3233/ISU-1991-115-603>
- Sucaklı, G., ve Güzel, T. (2020). Müze turizminde artırılmış gerçeklik teknolojisi uygulamaları; Dünya ve Türkiye örnekleri. *Journal of Tourism Research Institute*, 1(2), 71–82.
- Sünger, İ., ve Çankaya, S. (2019). Augmented reality: Historical development and area of usage. *Journal of Educational Technology & Online Learning*, 2(3), 118–133. <https://doi.org/10.31681/jetol.615499>
- Swiss Education Group. (t.y.-a). *AR in hospitality industry: Uses, benefits & future trends*. SHMS. <https://www.shms.com/en/news/ar-in-hospitality-industry/> Erişim Tarihi: 01.08.2025
- Swiss Education Group. (t.y.-b). *How hotel robots enhance the art of hospitality*. SHMS. <https://www.shms.com/en/news/robots-in-hospitality-industry/> Erişim Tarihi: 10.08.2025

- Takada, K., Murakami, K. H., Yamazaki, A. K., ve Yamanakac, T. (2022). A preliminary study of VR english training material for personnel in the tourism industry. *Procedia Computer Science*, 207, 3721–3729. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2022.09.432>
- Tala, M., Şchiopu, A., ve Brînduşoiu, C. (2011). Bleisure - A new trend in tourism industry. *Forum Ware International*, 1 (Özel Sayı), 235–239.
- Thomas, G. (2010). *Augmented reality film launches at the natural history museum*. BBC. <https://www.bbc.co.uk/blogs/researchanddevelopment/2010/12/augmented-reality-film-launche.shtml> Erişim Tarihi: 01.08.2025
- Tören, E. (2021). Travel motivations of diaspora tourists. N. Vatansever Taylan (Ed.), *Contemporary Issues in Tourism and Hospitality a Systematic Approach* içinde (ss. 50–66). Livre de Lyon.
- Tuomi, A., Tussyadiah, I. P, ve Stienmetz, J. (2021). Applications and implications of service robots in hospitality. *Cornell Hospitality Quarterly*, 62(2), 232–247. <https://doi.org/10.1177/1938965520923961>
- Türk Dil Kurumu. (t.y.). *Robot*. (Güncel Türkçe Sözlük). <https://sozluk.gov.tr/>
- UNCTAD. (2025, 07 Nisan). *AI market projected to hit \$4.8 trillion by 2033, emerging as dominant frontier technology*. <https://unctad.org/news/ai-market-projected-hit-48-trillion-2033-emerging-dominant-frontier-technology> Erişim Tarihi: 03.08.2025
- Uriely, N. (2001). 'Travelling Workers' and 'Working Tourists': Variations across the interaction between work and tourism. *International Journal of Tourism Research*, 3, 1-8. [https://doi.org/10.1002/1522-1970\(200101/02\)3:1<1::AID-JTR241>3.0.CO;2-M](https://doi.org/10.1002/1522-1970(200101/02)3:1<1::AID-JTR241>3.0.CO;2-M)
- Ünür, K., ve Sünnetçioğlu, S. (2025). Sanal gerçeklik uygulamalarının gastronomi eğitiminde kullanılmasına ilişkin deneysel bir çalışma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 13(1), 316–345. <https://doi.org/10.21325/jotags.2025.1560>
- van der Meulen, E. J., Verhoeven, D., Chipumuro, J., ve Majee, W. (2024). AI service robots in a 4-star hotel: Enhancing guest and employee experiences. *Research in Hospitality Management*, 14(2), 186–191. <https://doi.org/10.1080/22243534.2024.2403430>
- Vatan, A., ve Doğan, S. (2021). What do hotel employees think about service robots? A qualitative study in Turkey. *Tourism Management Perspectives*, 37, 100775. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2020.100775>
- Wang, H., Du, J., Li, Y., Zhang, L., ve Li, X. (2025). Grand challenges in immersive technologies for cultural heritage. *International Journal of Human–Computer Interaction*, 1–22. <https://doi.org/10.1080/10447318.2025.2475996>
- War City. (2025). <https://war.city/> Erişim Tarihi: 01.08.2025
- Weinberger, M. (2022). What is metaverse?—A definition based on qualitative meta-synthesis. *Future Internet*, 14(11), 310. <https://doi.org/10.3390/fi14110310>
- Wilkesmann, M., ve Bassiouny, M. (2025). From leisure to labor: How workations are reshaping hospitality and destination marketing in the era of new work. *Journal of Destination Marketing & Management*, 36, 100991. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2025.100991>
- Wong, I. A., Lian, Q. L., ve Sun, D. (2023). Autonomous travel decision-making: An early glimpse into ChatGPT and generative AI. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 56, 253–263. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2023.06.022>
- World Economic Forum. (t.y.). *You can now visit Seoul in the metaverse*. <https://www.weforum.org/videos/seoul-metaverse/> Erişim Tarihi: 06.09.2025
- Worldpackers. (2025). *The ultimate guide to eco-friendly accommodations*. <https://www.worldpackers.com/articles/eco-friendly-accommodations> Erişim Tarihi: 14.08.2025
- Yang, E. C. L. (2020). What motivates and hinders people from travelling alone? A study of solo and non-solo travellers. *Current Issues in Tourism*, 24(17), 2458–2471. <https://doi.org/10.1080/13683500.2020.1839025>
- Yeppar. (t.y.). *Augmented Reality Restaurants*. <https://yeppar.com/augmented-reality-restaurants.html> Erişim Tarihi: 01.08.2025
- Yıldırgan, M. S., Çatıcıoğlu, M., ve Batman, O. (2025). Göçmen işgücünün türk turizmindeki rolü. *Göç Dergisi*, 12(1), 121–140. <https://doi.org/10.33182/gd.v12i1.921>
- Yıldırgan, R. (2022). Turizmde yabancı işçi çalıştırma: Otelcilik sektörü üzerine bir değerlendirme. O. H. Öztay ve S. Sarıbaş (Ed.), *Sosyal Bilimler Alanındaki Gelişmeler 2* içinde (ss. 305–317). Duvar.
- Yosunkaya, M., ve Omay, U. (2024). A life between work and travel: A study on turkish digital nomads. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (87), 1–14. <https://doi.org/10.26650/jspc.2024.87.1577068>

- Yung, R., ve Khoo-Lattimore, C. (2019). New realities: A systematic literature review on virtual reality and augmented reality in tourism research. *Current Issues in Tourism*, 22(17), 2056–2081. <https://doi.org/10.1080/13683500.2017.1417359>
- Zahrani, M. A., Ziaecian, M., ve Bamakan, S. M. H. (2025). The metaverse and sustainable tourism: Opportunities, challenges and future trends. *Sustainable Futures*, 10, 101006. <https://doi.org/10.1016/j.sftr.2025.101006>
- Zaim, H. (2005). Yeni gelişmeler ışığında bilgi işi ve bilgi işçisi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (49), 589–609.
- Zhang, Z., Zhang, Y., Li, Y., ve Shen, Z. (2024). Solo traveler typology based on personal value: Incorporating cluster analysis into means-end chain. *Tourism Management Perspectives*, 51, 101247. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2024.101247>

TURİZMİN YAPISAL BİLEŞENLERİ: ÇEKİCİLİKLER, KONAKLAMA, YEME-İÇME VE ULAŞIM

Gamze ERYILMAZ ¹

GİRİŞ

Turizm sektörü, yalnızca seyahatten ibaret olmayan, çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Bu yapı, bir destinasyonda turistik faaliyetin gerçekleşmesini mümkün kılan bir dizi temel bileşenden oluşmaktadır. **Çekicilikler (attractions)**, **konaklama (accommodation)**, **yeme-içme hizmetleri (food and beverage services)** ve **ulaşım (transportation)** bu bileşenler arasında temel yapısal unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Her bir bileşen, turist deneyiminin bütünselliğini oluşturan ayrılmaz bir parça olmakla birlikte, sektörel başarıda kritik rol oynamaktadır (Goeldner ve Ritchie, 2011; Fletcher vd., 2017; Var ve Gunn, 2020).

Turistik ürün, genellikle somut ve soyut unsurların bir kombinasyonu olarak değerlendirilir. Bu yapısal bileşenler, turistik ürünün bu özelliği sebebiyle turistlerin beklentilerini karşılamada ve destinasyonun rekabet gücünü artırmada merkezi bir öneme sahiptir (Middleton ve Clarke, 2001). Örneğin, doğal veya kültürel çekicilikler, turistleri bir bölgeye çeken temel motivasyon kaynakları iken; konaklama ve yeme-içme hizmetleri, turistin konforu ve memnuniyeti üzerinde doğrudan etkili olabilmektedir. Ulaşım altyapısı ise destinasyona erişilebilirlik düzeyini belirleyerek, seyahat kararlarında belirleyici bir unsur olabilmektedir (Page, 2019).

¹ Doç. Dr., İskenderun Teknik Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları AD.
gamze.eryilmaz@iste.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-0588-8021

KAYNAKLAR

- Abdou, A. H., Hassan, T. H. ve El Dief, M. M. (2020). A description of green hotel practices and their role in achieving sustainable development. *Sustainability*, 12(22), 9624.
- Ahmadvova, S. ve Akova, O. (2016). Türkiye'de organik ekoturizm çiftlikleri üzerine bir araştırma. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 14-29.
- AirDNA. (2025). *Airbnb Data and Analytics*. <https://www.airdna.co/> Erişim Tarihi: 24.07.2025
- Akay, B. (2021). Renting Cars and Trucks. In *Socio-Economic Effects and Recovery Efforts for the Rental Industry: Post-COVID-19 Strategies* (pp. 93-110). IGI Global.
- Akel, G. ve Noyan, E. (2024). Exploring the criteria for a green and smart hotel: insights from hotel managers' perspectives. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 7(5), 2992-3012.
- Ally, B., Abdulkadir, A., Remmen, A., Hirshak, S., Mwevura, H., Furu, P ve Salukele, F. (2024). Food waste management at selected tourist hotels in Zanzibar: Current practices and challenges in creating a circular economy in the hospitality sector. *Sustainability*, 16(24), 10850.
- Apaydin, N. M. (2024). "Earthquake response of the transportation infrastructure in the region affected by the February 6 Türkiye earthquakes" part 1-roads, railroads and ports. *Journal of Earthquake Engineering*, 1-11.
- Armutcu, B., Tan, A., Amponsah, M., Parida, S. Ramkissoon, H. (2023). Tourist behaviour: The role of digital marketing and social media. *Acta psychologica*, 240, 104025, 1-15.
- Ashraf, N. ve Siddiqui, D.A. (2020). The effect of service customization on customer loyalty towards mobile network operator in Pakistan: The mediatory role of perceived quality, value, customer satisfaction, and trust. *SSRN Electron*, 39, 2140-2154.
- Asrialabodrum (2025). <https://www.asrialabodrum.com/360/> Erişim Tarihi: 26.07.2025
- Aydın, Ş. ve Çakır, M. U. (2022). Gastronomi ve dijitalleşme. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(4), 2143-2159.
- Aykaç, E. ve Buyruk, L. (2021), Bibliometric analysis of researches on Street food. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 9(2), 660-673.
- Bagdadi, A. (2021). Sustainable tourism activities in Green Star hotels: A research in Europe. *Columella-Journal of Agricultural and Environmental Sciences*, 8(2), 11-16.
- Baycar, A. (2022). Antep fıstığı ve türlerinin Gaziantep yerel gastronomik kimliğindeki yeri. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 749-764.
- Baydeniz, E. ve Sandıkcı, M. (2023). Importance of Turkish Delight and Afyon Cream from Intangible Cultural Heritage Elements for Afyonkarahisar. *Turkish Academic Research Review*, 8(2), 998-1013.
- Bieloborodova, M. V. ve Nikitchina, T. I. (2025). Evolution of hospitality concepts: from standards to personalization. *Economic Bulletin of the National Mining University scientific journal*, 89(89), 121-128.
- Bilican, M. S. ve Türkeş, İ. (2023). Fees Received under the Montreux Convention: An Assessment on the Value of the Golden Frank. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 19(46), 679-695.
- Biswas, C., Deb, S. K., Hasan, A. A. T. ve Khandakar, M. S. A. (2021). Mediating effect of tourists' emotional involvement on the relationship between destination attributes and tourist satisfaction. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 4(4), 490-510.
- Buhagiar, K., Pace, L. A. ve Dingli, S. M. (2024). Defining attributes of boutique hotels: a systematic literature review. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 7(1), 207-226.
- Buhalis, D. ve Leung, R. (2018). Smart hospitality—Interconnectivity and interoperability towards an ecosystem. *International Journal of Hospitality Management*, 71, 41-50.
- Büyüksalvarcı, A. ve Eren, M. (2019). Hatay turizminin güçlü, zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerine ilişkin turizm işletme yöneticilerinin değerlendirmeleri. *The Journal of Social Science*, 3(5), 350-361.
- Brojak-Trzaskowska, M. ve Dreka, K. (2023). Identification and comparative analysis of selected elements of tourism potential from a regional perspective. *European Research Studies Journal*, 4, 482-491.
- Bresciani, S., Ferraris, A., Santoro, G., Premazzi, K., Quaglia, R., Yahiaoui, D. ve Viglia, G. (2021). The seven lives of Airbnb. The role of accommodation types. *Annals of Tourism Research*, 88, 1-13.
- Bristow, R. S. ve Jenkins, I. (2018). Restaurant assessment of local food and the Global Sustainable Tourism criteria. *European Journal of Tourism Research*, 18, 120-132.

- Camilleri, M. A. (2021). Sustainable production and consumption of food. Mise-en-place circular economy policies and waste management practices in tourism cities. *Sustainability*, 13(17), 9986.
- Cao, Y., Raab, C. ve Bergman, C. (2025). Mapping the Landscape of Restaurant Research: A Bibliometric Analysis of Consumer Behavior, Organizational Behavior, and Finance Studies. *Businesses*, 5(1), 11-36.
- Celata, F., Capineri, C. ve Romano, A. (2020). A room with a (re) view. Short-term rentals, digital reputation and the uneven spatiality of platform-mediated tourism. *Geoforum*, 112, 129-138.
- Chandwani, A., Shrivastava, K., Sadashiv, S., Saha, I. ve Mishra, P. (2023). Virtual Assistant for Appointment Booking. *2023 IEEE 8th International Conference for Convergence in Technology (I2CT)*, 1-5.
- Charkina, T. (2021). Methodological aspects of evaluating the effectiveness of railway tourism development projects in Ukraine. *Economic Sciences*, 288, 204-209.
- Chi, N. T. K. ve Nam, V. H. (2022). The impact of AI chatbot on long-term relationships between customers and hotels. *VNU University of Economics and Business*, 2(6), 1-10.
- Ci.turkpatent (2025). <https://ci.turkpatent.gov.tr/Statistics/RegistrationAndApplication> Erişim Tarihi: 01.08.2025
- Curtis, K. ve Slocum, S. (2016). The role of sustainability certification programs in reducing food waste in tourism. *Journal of Developments in Sustainable Agriculture*, 11, 1-7.
- Çakmak, M. (2022). İzmir mutfak kültürü üzerine bir değerlendirme. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(7), 934-949.
- Çelikok, K. ve Talih, Ö. (2023). International transportation projects and Türkiye from the perspective of transportation economics. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 400-423.
- David, C., Kır, P. D. ve Dhc, C. (2023). Empirical Analysis of the 5-A's of Tourism and Its Impact on tourists' Travel Intentions. *International Journal of Management Studies and Social Science Research*, 5(05), 157-163.
- Davison, L. ve Ryley, T. (2010). Tourism destination preferences of low-cost airline users in the East Midlands. *Journal of Transport Geography*, 18, 458-465.
- Dalgic, A. ve Birdir, K. (2020). Smart hotels and technological applications. In *Handbook of research on smart technology applications in the tourism industry* (pp. 323-343). IGI Global.
- Dedemanloyalclub (2025). <https://dedemanloyalclub.com/> Erişim Tarihi: 26.07.2025
- DenizyoluSektörRaporu (2022). <https://www.uab.gov.tr/uploads/pages/denizcilik/04-sektor-raporlari-denizyolu.pdf> Erişim Tarihi: 03.08.2025
- Devlet Hava Meydanları İşletmesi (DHMI) (2024). <https://dhmi.gov.tr/Sayfalar/AnaSayfa.aspx> Erişim Tarihi: 03.08.2025
- Divan (2025). <https://www.divan.com.tr/urun> Erişim Tarihi: 26.07.2025
- Duranlar, S. ve Gergova, N. (2024). Rail passenger transportation in border provinces in Turkey. *MEST Journal*, 12(1), 13-18.
- Duval, D. T. (2013). Critical issues in air transport and tourism. *Tourism geographies*, 15(3), 494-510.
- Dos Santos, R. A., Méxas, M. P., Meirino, M. J., Sampaio, M. C. ve Costa, H. G. (2020). Criteria for assessing a sustainable hotel business. *Journal of Cleaner Production*, 262, 1-10.
- Dönmezçelik, O., Koçak, E. ve Örkücü, H. H. (2023). Towards Net Zero Emissions Target: Energy Modeling of the Transportation Sector in Türkiye (2025-2055). Available at SSRN 4226378.
- Egresi, I. ve Buluç, M. (2016). Local gastronomy: A tasty tourist attraction in Turkey. In *Alternative Tourism in Turkey: Role, Potential Development and Sustainability* (pp. 229-246). Cham: Springer International Publishing.
- Elassy, M., Al-Hattab, M., Takruri, M. ve Badawi, S. (2024). Intelligent transportation systems for sustainable smart cities. *Transportation Engineering*, 16, 100252.
- Eren, R. (2019). Turkey's food image, travelers' revisit intention and tourist expenditures. *Anais Brasileiros de Estudos Turísticos: ABET*, 9(1), 1-16.
- Eren, F. Y. (2023). Gastronomi, kültürel miras ve turizm entegrasyonu: Kapadokya Bölgesi üzerine bir inceleme. *Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(İhtisaslaşma), 151-166.
- Eryılmaz, G. ve Kaya, M. (2021). Covid-19 dönemi öncesi ve sonrası turizm destinasyonlarına yönelik beklentilerin incelenmesi. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(1), 17-36.

- ESHOT Genel Müdürlüğü. (2021). Elektrikli otobüs filosu yenileme planı (2021–2024). ESHOT Resmi Web Sitesi. <https://www.izmir.bel.tr/tr/Haberler/turkiyenin-ilk-elektrikli-otobus-filosu-izmirde-ku-ruluyor/14539/156> . Erişim Tarihi: 02.08.2025
- ETSTUR (2025). <https://www.etstur.com/etsplus/> Erişim Tarihi: 26.07.2025
- Fennell, D. A. (2014). *Ecotourism*. Routledge.
- Fletcher, J., Fyall, A., Gilbert, D. ve Wanhill, S. (2017). *Tourism: Principles and practice*. Pearson UK.
- Formica, S. ve Uysal, M. (2006). Destination attractiveness based on supply and demand evaluations: An analytical framework. *Journal of Travel Research*, 44(4), 418-430.
- Galataport (2025). <https://galataport.com/> Erişim Tarihi: 03.08.2025
- Gee, C. Y., Makens, J. C. ve Choy, D. J. L. (1997). *The travel industry* (3rd ed.). Van Nostrand Reinhold.
- Gloriahotels (2025). <https://www.gloria.com.tr/tr/sanal-tur/> Erişim Tarihi: 26.07.2025
- Goeldner, C. R. ve Ritchie, J. B. (2011). *Tourism: Principles, practices, philosophies*. John Wiley ve Sons.
- Görçün, Ö. F. (2018). Impacts of high speed trains on tourism development: A case study of Ankara-Konya high speed rail lines. *Journal of Tourism Theory and Research*, 4(1), 21-28.
- Guttentag, D. (2015). Airbnb: disruptive innovation and the rise of an informal tourism accommodation sector. *Current issues in Tourism*, 18(12), 1192-1217.
- Gül, M. ve Küçükuysal, C. (2023). Geotourism activities via marine excursion: Muğla, SW Türkiye. *Geoheritage*, 15, 1-22.
- Güleç, H. ve Yılmaz, İ. (2024). A gastronomical product in Bursa Cuisine; Orhangazi Gedelek pickles. *International Journal of Gastronomy and Food Science*, 35, 100857.
- Graham, B. ve Shaw, J. (2008). Low-cost airlines in Europe: Reconciling liberalization and sustainability. *Geoforum*, 39(3), 1439-1451.
- Gržinić, J. (2007). Concepts of service quality measurement in hotel industry. *Ekonomika misao i prak-sa*, 16(1), 81-98.
- Gržinić, J. ve Zanketić, P. (2008, January). Tourist attractions as products of a tourist destination'. In *Conference Proceedings: International Conference Of The Faculty Of Economics Sarajevo (ICES)* (pp. 1-12).
- Halk Ulaşım. (2024, Ocak 5). Büyükşehir filosunun 3'te 1'i yenileniyor. *Halk Ulaşım*. <https://www.halku-lasim.com/haber/buyuksehir-filosunun-3te-1i-yenileniyor-9332> Erişim Tarihi: 02.08.2025
- Hall, C. M. ve Sharples, L. (2004). The consumption of experiences or the experience of consumption? An introduction to the tourism of taste. In *Food tourism around the world* (pp. 1-24). Routledge.
- Harrison, M., Roy, A., Hultqvist, J., Pan, A., McCartney, D., McGuire, N., Fitzpatrick, L. ve Forsyth, K. (2020). Quality of life outcomes for people with serious mental illness living in supported accommodation: systematic review and meta-analysis. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 55, 977 - 988.
- HavaYoluSektörRaporları (2023). <https://www.dhmi.gov.tr/Lists/HavaYoluSektorRaporlari/Attachments/17/2023%20Y%C4%B1%C4%B1%20Havayolu%20Sekt%C3%B6r%20Raporu.pdf> Erişim Tarihi: 03.08.2025
- Hotellinkage (2025). <https://academy.hotellinkage.com/otellerde-pci-dss-uyumlulu%C4%9Fu-e8b71a-de4d49> Erişim Tarihi: 24.07.2025
- Hossain, M., Hossain, M., Masud, A., Islam, K., Mostafa, M. ve Hossain, M. (2023). The integrated power of gastronomic experience quality and accommodation experience to build tourists' satisfaction, revisit intention, and word-of-mouth intention. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 25, 1692 - 1718.
- Inskip, E. (1991). *Tourism Planning: An integrated and sustainable development approach*. Van Nostrand Reinhold: New York.
- İdablue (2025). İda Blue Adatepe. <https://www.idablue.com.tr/> Erişim Tarihi: 24.07.2025
- İstairport (2025). İstanbul Airport. <https://www.istairport.com/hizmetler/kesfet/konaklama/istanbul-ha-valimani-oteli/> Erişim Tarihi: 24.07.2025
- İzmir'e Dair. (2024, Ocak 8). İzmir'e ulaşım filosu gençleşiyor: 100 elektrikli otobüs ve 55 midibüs daha geliyor. *İzmir'e Dair*. <https://www.izmiredair.net/izmir-e-ulasim-filosu-genclesiyor-100-elektrikli-o-tobus-ve-55-midibus-daha-geliyor/3062> . Erişim Tarihi: 02.08.2025
- Kabak, B. ve Dobson, A. (2011). An Introduction to the Traditional Fermented Foods and Beverages of Turkey. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 51, 248 - 260.

- Kadioglu, M. (2007). The projects of Türkiye in the 2003 for cruise tourism. *Journal of maritime research*, 4, 77-88.
- Kara Yolları Genel Müdürlüğü (KGM). (2024). <https://www.kgm.gov.tr/Sayfalar/KGM/SiteTr/Root/default.aspx> Erişim Tarihi: 03.08.2025
- Kargigloğlu, Ş. (2024). Determination of the inclusion levels of street foods in the menus of food and beverage businesses in Kadıköy İstanbul. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 49-64.
- Kaya, A. ve Yetgin, D. (2024). History of blue voyage. *Journal of Tourism Leisure and Hospitality*, 5(2), 109-114.
- Kayseri Gazetesi. (2023, Aralık 22). Büyükşehir ulaşım filosuna 15 yeni elektrikli otobüs kattı. *Kayseri Gazetesi*. <https://www.kayserigazetesi.com/buyuksehir-ulasim-filosuna-15-yeni-elektrikli-otobus-katti/8945> Erişim Tarihi: 02.08.2025
- Khan, M. R., Khan, H. U. R., Lim, C. K., Tan, K. L. ve Ahmed, M. F. (2021). Sustainable tourism policy, destination management and sustainable tourism development: A moderated-mediation model. *Sustainability*, 13(21), 1-22.
- Khan, S., Qianli, D., Songbo, W., Zaman, K. ve Zhang, Y. (2017). Travel and tourism competitiveness index: The impact of air transportation, railways transportation, travel and transport services on international inbound and outbound tourism. *Journal of Air Transport Management*, 58, 125-134.
- Kunwar, C., Tiwari, P. K. ve Khadka, K. (2024). An In-depth Examination of Cultural Diversity and its Impact on Service Quality in the Hospitality Industry of Nepal. *International Journal of Atharva*, 2(1), 98-109.
- Kurnaz, S. (2022). Türkiye'de Düşük Maliyetli Hava yolu Taşımacılığının Gelişimine Genel Bir Bakış. *Journal of Aviation Research*, 4(1), 57-75.
- Kuyumcu, A. M., Bingül, B., Akar, F. ve Yıldız, A. (2024). Well-to-wheel carbon footprint and cost analysis of gasoline, diesel, hydrogen ICE, hybrid and fully electric city buses. *Energy*, 301, 131685.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB). (2025). <https://www.ktb.gov.tr/> Erişim Tarihi: 24.07.2025
- Kürüm Varolğüneş, F., Varolğüneş, S., del Río-Rama, M. D. L. C. ve Durán-Sánchez, A. (2023). A proposal for the selection of green building standards through the analytical hierarchy process (AHP): a roadmap for green hotels in Turkey. *Quality & Quantity*, 1-25.
- Krasae-in, A., Yodsurang, P., Jiarakul, D., Saksong, K. ve Kiatthanawat, A. (2024). An examination of the gastronomic landscape in riverside cities of Thailand. *International Journal of Food Design*, 1-20.
- Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) (2025). <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7778/2023-1327> Erişim Tarihi: 24.07.2025
- Kivela, J. ve Crofts, J. C. (2006). Tourism and gastronomy: Gastronomy's influence on how tourists experience a destination. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 30(3), 354-377.
- Laquintabodrum (2025). <https://laquintabodrum.com/galeri/> Erişim Tarihi: 26.07.2025
- Lee, T. H. ve Crompton, J. (1992). Measuring novelty seeking in tourism. *Annals of Tourism Research*, 19(4), 732-751.
- Leiper, N. (1990). Tourist attraction systems. *Annals of tourism research*, 17(3), 367-384.
- Li, J. (2024). How Do Information Quality, E-service Quality, And System Quality Enhance Customer Satisfaction for Airbnb?. *Int. J. Educ. Humanit*, 13(2), 29-45.
- Li, C., Zheng, W., Zhuang, X. ve Chen, F. (2023). Intelligent transport design with a dual focus: Tourist experience and operating cost. *Annals of Tourism Research*, 101, 103597.
- Lie, V. ve Facrureza, D. (2024). Analysis of tourist attraction on tourist interest in visiting Keranggan tourism village south tanggerang. *International Journal of Accounting, Management, Economics and Social Sciences (IJAMESC)*, 2(4), 1259-1266.
- Lim, W. M., Jasim, K. M. ve Das, M. (2024). Augmented and virtual reality in hotels: Impact on tourist satisfaction and intention to stay and return. *International Journal of Hospitality Management*, 116, 103631.
- Liu, X., Wider, W., Fauzi, M. A., Jiang, L., Udang, L. N. ve Hossain, S. F. A. (2024). The evolution of smart hotels: A bibliometric review of the past, present and future trends. *Heliyon*, 10(4), 1-12.
- Litvin, S. W., Goldsmith, R. E. ve Pan, B. (2008). Electronic word-of-mouth in hospitality and tourism management. *Tourism management*, 29(3), 458-468.

- Long, L. M. (2019). Culinary tourism. In *Encyclopedia of food and agricultural ethics* (pp. 552-559). Springer, Dordrecht.
- Lujohotel (2025). <https://lujohotel.com/tr/konaklama/odalar/superior-oda.php> Erişim Tarihi: 26.07.2025
- Mason, P. (2020). *Tourism impacts, planning and management*. Routledge.
- McKercher, B. ve Du Cros, H. (2002). *Cultural tourism: The partnership between tourism and cultural heritage management*. Routledge.
- McNeill, D. (2009). The airport hotel as business space. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 91, 219 - 228.
- Mensah, I. (2006). Environmental management practices among hotels in the greater Accra region. *International Journal of Hospitality Management*, 25(3), 414-431.
- Michelin Guide (2024). *Michelin Star Restaurants in Turkey*. <https://guide.michelin.com/> Erişim Tarihi: 02.08.2025
- Middleton, V. T. C. ve Clarke, J. (2001). *Marketing in Travel and Tourism* (3rd ed.). Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Mikulić, J., Šerić, M. ve Krešić, D. (2024). Asymmetric effects of wellness destination and wellness facility attributes on tourist satisfaction. *Tourism Review*, 79(4), 969-980.
- Mohammed, A. S. ve Shehasen, M. Z. (2020). Street food consumption and associated health risk. *International Journal of Research Studies in Agricultural Sciences*, 6, 8-18.
- Mousavi, S. A. (2022). Sustainable hotel building local assessment model: a case of Northern Cyprus. *Sustainability*, 14(19), 12752.
- Mora, D., Solano-Sanchez, M. A., López-Guzmán, T. ve Moral-Cuadra, S. (2021). Gastronomic experiences as a key element in the development of a tourist destination. *International Journal of Gastronomy and Food Science*, 25, 1-8.
- Moral-Cuadra, S., Martín, J. C., Román, C. ve López-Guzmán, T. (2023). Influence of gastronomic motivations, satisfaction and experiences on loyalty towards a destination. *British Food Journal*, 125(10), 3766-3783.
- Moskviak, Y. (2022). Тенденції вдосконалення управління європейського ринку морського судноплавства. Herald of Khmelnytskyi National University. *Economic Sciences*, 306(3), 180-186.
- Muna, N. L. K., Arosyid, H., Saxzena, B. ve Yudiantoro, D. (2024). Pengaruh Akomodasi, Transportasi dan Harga Jasa Boga Terhadap Minat Melakukan Perjalanan Wisata: Studi Pada Mahasiswa UIN Sayyid Ali Rahmatullah Tulungagung. *Wawasan: Jurnal Ilmu Manajemen, Ekonomi dan Kewirausahaan*, 2(4), 117-135.
- Muniz, R. N., da Costa Júnior, C. T., Buratto, W. G., Nied, A. ve González, G. V. (2023). The sustainability concept: A review focusing on energy. *Sustainability*, 15(19), 14049.
- Newsome, D., Moore, S. A. ve Dowling, R. K. (2013). *Natural Area Tourism: Ecology, Impacts and Management* (2nd ed.). Bristol: Channel View Publications.
- Nunkoo, R., Teeroovengadum, V., Ringle, C. M. ve Sunnassee, V. (2020). Service quality and customer satisfaction: The moderating effects of hotel star rating. *International Journal of Hospitality Management*, 91, 1-15.
- Obersteiner, G., Gollnow, S. ve Eriksson, M. (2021). Carbon footprint reduction potential of waste management strategies in tourism. *Environmental Development*, 39, 100617.
- Oladimeji, D., Gupta, K., Kose, N. A., Gundogan, K., Ge, L. ve Liang, F. (2023). Smart transportation: an overview of technologies and applications. *Sensors*, 23(8), 3880.
- Oliveira, L. K. D., Oliveira, I. K. D., França, J. G. D. C. B., Baliceiro, G. W. N., Cardoso, J. F., Bogo, T., Bogo, D. ve Littig, M. A. (2022). Integrating freight and public transport terminals infrastructure by locating lockers: analysing a feasible solution for a medium-sized Brazilian cities. *Sustainability*, 14(17), 1-16.
- Olusola, A. O. ve Babatola, O. (2021). Visitors Preferences for Tourist Destinations: A Comparative Analysis of Two Contrasting Destination Themes in Lagos, Nigeria. *Journal of Tourism Management Research*, 8, 68-87.
- Onurlubaş, E. ve Öztürk, D. (2020). Hizmet kalitesinin müşteri memnuniyeti üzerindeki etkisi: butik oteller üzerine bir uygulama. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3), 756-766.
- Otelgazetesi (2025). <https://otelgazetesi.com> /2025/03/14/ turkiyede- gastronomi-turizminin-2024-2025-analizi/ Erişim Tarihi: 01.08.2025

- Özdemir, Ü. (2011). Safranbolu'nun kültürel miras kaynakları ve korunması. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16(26), 129-142.
- Özkaya, F. ve Ceylan, V. (2022). İstanbul'da sokak lezzeti tüketen bireylerin tüketim sebeplerinin ve tüketimine ilişkin kaygılarının belirlenmesi. *Aydın Gastronomi*, 6(2), 107-118.
- Paçacı, B., Aydemir, H., Eser, M., Erol, S. ve Çubuk, K. (2025). Evaluation and analysis of risk factors in railway accidents in Türkiye. *Eskişehir Teknik Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi B-Teorik Bilimler*, 13(1), 43-66.
- Page, S. J. (2019). *Tourism Management* (6th ed.). London: Routledge.
- Page, S. J. ve Connell, J. (2020). Visitor attractions. *Tourism*, 187-215.
- Pandjaitan, D., , M. ve Hadianito, B. (2021). Website Quality, E-satisfaction, and E-loyalty of Users Based on The Virtual Distribution Channel. *Journal of Distribution Science*, 19, 113-121.
- Papargyropoulou, E., Lozano, R., Steinberger, J. K., Wright, N. ve Bin Ujang, Z. (2014). The food waste hierarchy as a framework for the management of food surplus and food waste. *Journal of Cleaner Production*, 76, 106-115.
- Pearce, P. L. (1996). Recent research in tourist behaviour. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 1 (1), 7-17.
- Pınar, İ. ve Çelebi, D. (2019). Organic foods and gastronomic tourism. In *The Routledge handbook of gastronomic tourism* (pp. 401-411). Routledge.
- Pine, B. J. ve Gilmore, J. H. (2011). *The experience economy*. Harvard Business Press.
- Prideaux, B. (2000). The role of the transport system in destination development. *Tourism Management*, 21(1), 53-63.
- Putra, K. S. ve Putra, R. (2023). Daya dukung dan daya tampung wisatawan situs perahu kuno desa puluhharjo kecamatan rembang kabupaten rembang. *Journal of Environmental Science Sustainable*, 4(2), 78-90.
- Quan, S. ve Wang, N. (2004). Towards a structural model of the tourist experience: An illustration from food experiences in tourism. *Tourism management*, 25(3), 297-305.
- Richards, G. (2001). *Cultural Attractions and European Tourism*. Wallingford: CABI.
- Richards, G. (2012). Food and the tourism experience: major findings and policy orientations. *Food and the tourism experience*, 13-46.
- Saveriadis, A. (2000). Establishing the social tourism carrying capacity for the tourist resorts of the east coast of the republic of Cyprus. *Tourism Management*, 21, 147-156.
- Setur (2025). <https://www.setur.com.tr/seyahatasistani> Erişim Tarihi: 26.07.2025
- Sedirlikonak (2025). <https://sedirlikonak.com/surdurulebilir/> Erişim Tarihi: 30.07.2025
- Semenderoğlu, A. ve Çakıcıoğlu, R. O. (2007). Şirince'de kültürel turizmin gelişimi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (22), 174-184.
- Sidestarahotels (2025). <https://www.sidestarahotels.com/hotels/tr/environmental/gunes-enerji-santrali> Erişim Tarihi: 28.07.2025
- Sgroi, F., Modica, F. ve Fusté-Forné, F. (2022). Street food in Palermo: Traditions and market perspectives. *International Journal of Gastronomy and Food Science*, 27, 100482.
- Sigala, M. (2020). Tourism and COVID-19: Impacts and implications for advancing and resetting industry and research. *Journal of business research*, 117, 312-321.
- Slobodyan, S. ve Morozov, K. (2023). The perspective of odesa – İstanbul high-speed passenger sea route. *Collection of Scientific Publications NUS*, 38-43.
- Solihin, A., Azizah, S. ve Sutomo, S. (2024). Implementation of Virtual Reality (VR) and Augmented Reality (AR) in Marketing and Service Development to Increase Customers in the Hospitality Sector. *International Journal of Management Science and Information Technology*, 4(2), 450-458.
- Supraptini, N. ve Supriyadi, A. (2020). Pengaruh Fasilitas, Transportasi Dan Akomodasi Terhadap Kepuasan Wisatawan Dikabupaten Semarang. *JMD: Jurnal Riset Manajemen & Bisnis Dewantara*, 3(2), 121-131.
- Suwarto, T., Pforr, C. ve Volgger, M. (2024). Front-desk workforce cultural diversity and its implications for service quality in the accommodation sector: a case from Australia. *Tourism Review*, 79(1), 234-249.
- Statista (2025). https://www.statista.com/outlook/mmo/micromobility/turkey?utm_source Erişim Tarihi: 04.08.2025

- Mikromobilite (2022). Mikromobilite. <https://hgm.uab.gov.tr/uploads/pages/projelerimiz/surdurulebilirlik-hareketlilik-yonetimi.pdf> Erişim Tarihi: 04.08.2025
- Swissotelthebosphorus, (2025). Swissôtel The Bosphorus. <https://www.swissotelthebosphorus.com/tr/> Erişim Tarihi: 26.07.2025
- Şahin, C. ve Girgin, G. K. (2024). Sosyal medya aynasında Türk sokak lezzetlerine ilişkin yerli ve yabancı turistlerin deneyim farklılıkları ve Türk sokak lezzetlerinin gastronomik ürün olarak pazarlanabilme stratejileri. *Journal of Travel and Tourism Research*, 25(25), 1-19.
- Talih, Ö. ve Çelikok, K. (2023). Dünyada ve Türkiye’de Akıllı Ulaşım Sistemleri ve Politikaları: Sürdürülebilir Ulaşım Açısından Bir Değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 141(00. Yıl Özel), 254-279.
- Thestay (2025). <https://www.thestay.com.tr/anasayfa.aspx> Erişim Tarihi: 24.07.2025
- Timothy, D. J. ve Tosun, C. (2003). Arguments for community participation in the tourism development process. *Journal of Tourism Studies*, 14(2), 2-15.
- Timothy, D. ve Teye, V. (2009). Tourism and the lodging sector. Routledge.
- Tiku, O. ve Shimizu, T. (2020). Tourism, accommodation, and the regional economy in Indonesia's West Papua. *Information Systems Journal*, 15, 315-334.
- Tishehyar, M. ve Shirkhani, S. (2024). The perspective of transport routes in Türkiye based on the swot model. *Journal of Oriental Studies*, 111(4), 34-53.
- Torres-Delgado, A., Palomeque, F., Sanz, B. ve Urgell, X. (2021). Monitoring sustainable management in local tourist destinations: performance, drivers and barriers. *Journal of Sustainable Tourism*, 31, 1672 – 1693.
- Tuncer, I., Unusan, C. ve Cobanoglu, C. (2021). Service quality, perceived value and customer satisfaction on behavioral intention in restaurants: An integrated structural model. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 22(4), 447-475.
- Turp, M. T., An, N., Bilgin, B., Şimşir, G., Orgen, B. ve Kurnaz, M. L. (2024). Projected summer tourism potential of the Black Sea Region. *Sustainability*, 16(1), 377.
- Tussyadiah, I. (2020). A review of research into automation in tourism: Launching the Annals of Tourism Research Curated Collection on Artificial Intelligence and Robotics in Tourism. *Annals of Tourism Research*, 81, 102883, 1-13.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2025). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turizm-Istatistikleri-IV-Ceyrek-Ekim-Aralik-ve-Yillik,-2024-53660> Erişim Tarihi: 31.07.2025
- Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yolları (TCDD). (2025). <https://www.tcdd.gov.tr/> Erişim Tarihi: 03.08.2025
- Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (UAB) (2025). <https://denizcilikistatistikleri.uab.gov.tr> Erişim Tarihi: 24.07.2025
- UNESCO (2025). <https://www.unesco.org.tr/Home/Page/88?slug=UNESCO> Erişim Tarihi: 01.08.2025
- UNWTO (2025). <https://www.unwto.org/hotel-energy-solution> Erişim Tarihi: 28.07.2025
- UNEP ve UNWTO (2005). *Making Tourism More Sustainable: A Guide for Policy Makers*. Madrid: United Nations Environment Programme and World Tourism Organization
- Ünal, M. ve Zavalı, Y. (2016). Küreselleşme karşısı bir hareket: Yavaş hareketi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 889-912.
- Var, T. ve Gunn, C. (2020). *Tourism planning: Basics, concepts, cases*. Routledge: New York.
- Vengesai, S., Mavondo, F. ve Reisinger, Y. (2009). Tourism destination attractiveness: attractions, facilities, and people as predictors. *Tourism Analysis*, 14, 621-636.
- Virkar, A. R. ve Mallya, P. D. (2018). A review of dimensions of tourism transport affecting tourist satisfaction. *Indian Journal of Commerce and Management Studies*, 9(1), 72-80.
- Xingyu, Z. (2024). Research on the Development of cultural construction of regional theme hotels—taking art and culture theme hotels as an example. *Tourism Management and Technology Economy*, 7(1), 46-50.
- Yang, S., Liu, Y. ve Xu, L. (2024). The effect of food tourism experiences on tourists' subjective well-being. *Heliyon*, 10(3), 1-15.
- Yayla, Ö. ve Günay, S. (2024). Interaction of food geography and gastronomy tourism: a study on gastronomy destinations in Türkiye. *Journal of Tourism and Hospitality Management*, 26-35.

- Yayla, Ö., Yayla, S. ve Konuk, İ. (2019). Roadmap for the use of turkish drinks in gastronomy tourism. *Tourism, Leisure and Global Change*, 5, 519-526.
- Yayla, Ö., Yayla, S. ve Konuk, İ. (2020). An Overview of Turkish Drinks with Traditional Meals. , 113-124.
- Yetim, G., Dursun, M. T. ve Argan, M. (2021). Boş zaman seyahatleri temelinde Airbnb deneyimlerine netnografik bir bakış. *Gaziantepe University Journal of Social Sciences*, 20(3), 1524-1540.
- Yevtushenko, O. V., Haponenko, H. I. ve Shamara, I. M. (2021). Analyzing the proposals from leading operators in the tourism market of Kharkiv region. *Business Inform*, 7, 153–160.
- Yıldız, M. ve Yılmaz, M. (2020). Gastronomi alanındaki trendlere bir bakış. *Sivas Interdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, (5), 19-35.
- Yılmaz, Ş., Fındık, G. ve Öz, B. (2024). A qualitative study on transportation experiences of public transport users in Türkiye during the COVID-19 pandemic. *Transportation Research Part F: Traffic Psychology and Behaviour*, 100, 1-12.
- Yılmaz, N. P. (2024). Türkiye's harmonization with the EU's maritime policies: An analysis in the framework of the EU country reports between 2018 and 2023. *International Journal of Social Inquiry*, 17(3), 449-466.
- Zrnić, M., Gajić, T., Vukolić, D., Knežević, S. ve Knežević, M. (2023). Managing food and beverage in hotels: Challenges, opportunities and best practices. *Turističko poslovanje*, (31), 63-70.
- Zhuo, X. ve Wang, W. T. (2022). "Value for money?" Exploring the consumer experience on shared accommodation platforms: evidence from online reviews in China. *Journal of Hospitality and Tourism Technology*, 13(3), 542-558.